

Zázračná madona

Jakub Arbes

Městská knihovna v Praze

půjčuje

knihy, audioknihy,
obrazy, deskové hry...

nabízí prostory pro

samostatné studium,
skupinová setkání,
přednášky, konference...

poskytuje online služby

e-knihy, digitalizované dokumenty,
přednášky, kurzy...

pořádá

autorská čtení, přednášky,
koncerty, filmové projekce,
akce pro děti...

podporuje tvoření v kreativních dílnách

DOK16 pro práci se dřevem a papírem
Atelier pro šití a vyšívání

Suterén pro 3D tisk, knižní vazbu, kaligrafii a pyrografii

mlp.cz
e-knihovna.cz
knihovna@mlp.cz
facebook.com/knihovna

Zázračná madona

Jakub Arbes

Znění tohoto textu vychází z díla [Romanetta II](#) tak, jak bylo vydáno nakladatelstvím J. Otto v Praze v roce 1902. Pro potřeby vydání Městské knihovny v Praze byl text redakčně zpracován.

Text díla (Jakub Arbes: Zázračná madona), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), není vázán autorskými právy.

Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uved'te autora-Nevyužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko](#).

Verze 1.0 z 2. 12. 2022.

*Památce
Betty Prčkové*

Koře se kráse a blouzně o harmonii a dokonalosti odsuzuješ vše, co svíjí se v prachu přirozené slabosti a nedokonalosti...

Nuže, miluj krásu a škaredost nenávid'; sílu oslavuj, slabost haň a tup! Reky, kteří pro ideu raději slavně umírali, nežli by byli pro ni skrytě trpěli a namáhavě pracovali, oslavuj epopejí, románem a tragédií a budiž jist, že všickni, kdož vyučili se poesii ve školách z knih a v životě z jeviště, budou ti vděčně tleskati, žes tak vzorně pochopil tradiční předsudky – ale o harmonii světa se nezmiňuj!

Ze staršího rukopisu

První dech jara!

Divuplnou mocí jeho náhle vše oživeno, probuzeno, omlazeno. Těžké, zádumčivé chmury zmizely, charé smutné pološero nevlídných dnů ustoupilo zlatoskvoucímu jasnu.

Poprvé zase po dlouhé době zapadlo slunce v žhavě purpurové záplavě, a tichý, vlašný večer počíná nad Prahou rozkládati své poloprůsvitné stíny.

Přítmívá se, ale úplně se nesetmí.

V téže míře, jako ubývá zarůžovělého jasna slunečního, přibývá snivého, magického svitu luny, a zanedlouho zaleskne se Praha v nejkrasším rouše lunojasné noci.

Jediný dech jara a vzápětí mu živý ruch a svěží, prudší žilobití všude – i tam, kde v bezprostředním blízku paláců a nádhery bída je domovem – na Novém Světě.

Zvláštní, podivné to zákoutí Prahy! Jediná ulice, vlastně skoro jediná řada domů a baráků, a přece nyní už bezprávně tak smutně pověstná svou pokorně podlízavou nebo dotíravě drzou bídou, svými potulnými, ošumělými a rozedranými existencemi, svou bezohlednou vyzývavou surovostí, svým mravním kalem a pustými divokými vášněmi svými!

K večeru však tam ruch i život dříve než jinde zaniká. Přenesen do nízkých chudobných světniček při záři malé lampy nebo čadícího kahánku povlovně zaniká nebo se soustřeďuje v začoudlé krčmě některé, kde uprostřed kouře a dusných výparů při plných džbancích drsným zpěvem, drnkotem harfy nebo kvikotem harmoniky rozdmychován vždy divočeji se rozvinuje, až za sprostých neb oplzlých vtipů a surových žertů mnohdy k zběsilosti se rozbouří, by zanikl buď náhle cizím zakročením, nebo znenáhla zemdením, vysílením...

Rychleji nežli jindy rozhostil se tentokráte večerní klid po Novém Světě.

Měsíc je skoro v úplňku, a stříbrná jeho zář dodává pustému tomuto zákoutí ráz snivé zádumčivosti.

Světla v oknech byla už pohasla, na ulici jest pusto. Jen časem zaduní po dlažbě temně cvakající zrychlený krok opozdivšího se obyvatele nebo těžkopádný, odměřený krok policejní hlídky. Ale po chvíli jest vůkol zase mrtvé ticho; jenom potok, vnikající pod hradbami do města a hned zase širokou stokou do Jeleního příkopu, hrčí z temna, úpěnlivě jako vzdálený vodopád.

V nejzazším koutě Nového Světa, těsně pod hradbami – tam, kde vniká Brusnice do města, stojí malý, starý, šindelem krytý domek.

V domku panuje hrobové ticho; toliko z jediného, polootevřeného okna září mdlé světlo. Okénko jde do Jeleního příkopu. Plavá zář měsíce padá oknem do jizby tvoříc na vyšlapané, zašpiněné podlaze širokou, světlem lampičky nažloutlou světlejší prouhu.

Jizba jest nizoučká; stěny vlhky a špinavy, strop a kouty plísni pokryty.

Nečetný nábytek je velmi chatrný. Starý, drhnutím hrbolovitě vytřený stůl, dvě rozviklané staré sesle, z jejichž sedadel čouhá tu a tam kus zpukřelého sena, podle jedné stěny postel bez peřin, těsně u malých, rozpraskaných dveří starý kufřík a vedle starodávných kachlových kamen, na nichž stojí hořící lampička, vybledlým a po stranách roztrepeným kusem starých šatů ženských přikrytý košík na prádlo – toť vše, čím potřebě a pohodlí mělo býti vyhověno.

U okna, obličejem ku kamnům obrácena, sedí na nízké stoličce ženština. Jest oděna v ošumělou šedivou suknici, na hlavě má vybledlý šáteček neurčité barvy. Podpírajíc k prsoum nachýlenou hlavu o obě dlaně sedí nepohnutě a neodvratně dívá se přímo před sebe na podlahu.

Tvář její a vůbec skoro celé tělo je v stínu, jež tvoří v záři lampičky roh kamen; toliko pravá, poněkud velká ruka a po této straně zespod šátku přes rámě splývající bohatý plavý vlas jsou ozářeny.

Po chvíli ženština vztyčila hlavu a odhrnula rukou pramen vlasů nazad.

Zář lampičky padla na pravidelnou, skoro sličnou její tvář, jevící nyní prudké vnitřní pohnutí. Kyprá ňadra dmou se rozčilením; plná a zajisté ještě před nedávnem zdravím kypící tvář jest chorobně rozpálena, z temného, vášnivě rozjiskřeného oka sálá hněv a lítost.

Náhle prudce vstala, popošla ku dveřím a zase nazpět k oknu. Jsouc bosa přešla jizbičku tiše, jako by ji byl stín přeletl.

Zář lampičky osvětluje nyní celou postavu.

Je to nanejvýš dvacetiletá, spíše boubelatá nežli štíhlá dívka venkovská.

Opřevši se rukou o širokou římsu zadívala se oknem do Jeleního příkopu.

Měsíc, stojící zdánlivě nepohnutě nad chrámem Svatovítským, ozařuje toliko jižní svah Jeleního příkopu; svah polední a nad ním k obloze trčící vysoké průčelí zámku hradčanského nalézají se úplně ve stínu.

Místy zasahuje stín ten nejen až po koryto širokého příkopu, kterýmž hadovitě protéká potok, nýbrž táhne se také někde, zvláště nablízku Prašného mostu vysoko do výše po svahu jižním.

Jen v popředí, kde jsou oba svahy příkopu méně přikry, kde na konci zámku hradčanského počíná nevysoká zeď, dělí příkop od Nového Světa, jest ozářena také ještě část svahu jižního, a tudíž i potok, jehož vlny v žhavém spěchu plynou hravě dál, zpočátku jako jediný jasný proud roztaveného stříbra, pak již jen co třpytící se obrovský řetěz stříbrný, až posléze v dáli jako bludné světélkující hvězdičky v neproniknutelném temnu beze stopy porůznu a osaměle zanikají.

Posud ještě skoro úplně lysé větve stromů a keřů trčí smutně k bezoblačné temnosivé výši; ale po stráních již pučí kyprá tráva a tu a tam na některém stromě nebo keři na výsluní lesknou se již poupata v záři měsíce jako hnědé nebo sivé drahokamy.

Nade vším rozložena jest tajuplná, snívá zádumčivost vděků a půvabů plné, májové noci.

Kolkolem panuje hrobové ticho, rušené jen jednotvárným žvavým šumem potoku nebo časem temným šelestem, když mírný větřík náhle se vzedme a v haluzích stromů a v nízkých křovinách na okamžik zasviští.

Dlouho dívala se dívka okénkem v neurčité prázdno.

Čarokrása jarní noci byla jí zdánlivě úplně lhostejna; ale tajuplná, konejšivá její moc nezůstala bez účinku.

Rozpálená tvář dívčiny nabyla znenáhla výrazu klidnějšího, vášnivý lesk oka se přitlumil. Z ubledlé, unylé tváře zírá již jen tichý, ale hluboký zármutek, z temného oka pak ochablost, duševní i tělesné zeslabení, ba skoro vysílení.

A právě tak prudce, jako byla před nedávnem vstala, zase usedla a opřevši se zády o navlhlou stěnu položila na klíně ruce křížem, přimhouřila oči a zamyslila se.

Zdá se, jako by ji byly obestřely mrákoty.

Myšlénky míhají se jí v duši v chaotickém vlnění jako příšerné stíny. Znenáhla nabývají však temné, mlhavé obrazy určitosti a barvivosti; v duši její vystupuje obraz za obrazem: tu jasný, zářící jako radost v mladistvé tváři, tu zase temnější a neveselý nebo pošmourný, jako smutek v tisícerých obdobách.

Zalétat' v myšlénkách v doby nedávno minulé...

I vidí v duchu uprostřed luk a rolí malou utěšenou vísku. Kolkolem nevysoké, lesem pokryté pohořiny a nad krajinou sváteční poklid. Na konci vísky osamělá, neúhledná chatrč došková.

Slunce kloní se k západu.

Zlatí paprskové jeho pohrávají v listoví malé zahrádky a vnikají okénkem v nízkou, čistou světničku.

U kamen v koutě sedí vetchá, stříbrovlasá stařena. Vráskovitá její tvář je chorobná; ruka se jí třese, hlas je mdlý.

A přece ještě dí:

„O ne! Jen doma, dcerko, nezůstávej! Jdi, a poskoč si...! Zatím si dřímnu, nežli ty se vrátíš... Jen jdi, o mne se nestarej! Dokud jsem byla mladá... vždyť víš, já ti často o tom povídala... Nech mne jen zdřimnout...!“

A náhle obraz jiný: V prachu a kouři veské krčmy víří tanec. Hudba vříská, chasa výská. Na všech tvářích smích, ve všech srdcích, ve všech duších jaré, svěží, bujné veselí.

Jen v přístěnku tam stojí hoch bledý, hladké tváře. Však jen chvíli stojí: jižť se zraky jejich setkaly – již s ním víří v kole...

Doposud se jí zdá, že cítí, jak jí ruku poprvé stiskl – jak poprvé ji k srdci přivinul...

I vidí pak krajinu v stříbru měsíce se skvíti. Slyší v duchu poznovu jen ta milá, tak podivně milá a lahodná slova jeho... Cítí, že jí krev jak oheň proudí tělem, že hlava jako v plamenu a srdce prudce vášnivě že buší...

Kolkolem ticho, jenom z lesa někdy sova zahoukne...

Však již nevidí, již neslyší... Jen vroucí plamenné líbání cítí a jako ve snu zdá se jí, jak se důvěrně k němu tulí – vždy blíž a blíže, že blíž už přituliti se ani možno není...

Pak náhlé procitnutí z růžového sna k drsné skutečnosti.

A opět vidí chatrč, opět světničku tu milou, tichou...

A u kamen stará matka dosud sedí v koutku; ale nepohnutě, ztuhle... Oko její v sloupu, ruka studená jak led, srdce více nebije...

Náhlý hluk a ryčný lomoz vyrušil dívku ze zadumání.

Vyskočila a nahnuvši se z okna, naslouchala.

Bylo slyšeti drsné mužské hlasy, slova beze vší souvislosti, časem zaklení a hned nato surové spílání, pak temné rány a úpění.

Vřava roste, hluk stává se divočím, hulákání mění se v řvaní. Často slyšeti slova: „Ty ohyzdný pse“ a „škaredá obludo“ – pak zase: „Ty vyschlá herko – klid’ se!“

A zase nesrozumitelný hluk a klení, pak volání po hlídce policajní.

Naslouchající dívka nic nevidí, překážíť jí zed'; ale tuší, co jest asi příčinou hluku. Jeť naproti krčma a patrně tu zpití rváči vyhrnuli se na ulici.

Po chvíli slyšeti blízcí se kvapně kroky z jedné strany a ještě rychlejší, ale vzdalující se kroky několika osob, patrně před někým prchajících.

Blízcí se kroky náhle se zastavily; hluk, jenž byl na chvíli ustal, začíná znovu.

Opět není skoro ničemu rozumět, leda jednotlivým surovým výkřikům a nadávkám.

„Tu vyschlou opici jsem zadržel,“ řve kdosi hlasem tura; hned nato slyšeti sípavý hlas ženský, pak pláč a úpění.

Ještě několik vřeštivých výkřiků, pak zvučný velitelský hlas, nato temné, patrně nespokojené mumlání celého davu. Opět zazněl hlas velitelský, rozkazující.

Mumlání davu se tiší, až zaniká. Nato slyšeti vzdalující se kroky několika osob.

Když kroky poznenáhla v dáli dozněly, nastalo na ulici opět dřívější pusté ticho.

Pouličním tímto výjevem ze svého dumání vyrušená dívka naslouchá ještě chvíli, jako by očekávala nový výbuch; avšak noční ticho neruší nežli žvavé bublání potoka a na několik okamžiků temný, odměřený zvuk hodin z věže svatovítské.

Bije desátá.

Poslední rána dozněla a tichou nocí tetelí se tklivé, přeskakující stříbrné zvuky loretánských zvonků.

Jest cosi bolestně rozchvívajícího v tom divném, truchlivém znění jejich jako v třesoucím se hlase umírajícího, jako v crkotu krve z hluboké rány.

Dívka naslouchá napjatě. Ale i tyto zvuky dozněly – i v Loretě odbila desátá a nastalo opět jen šumem potoka rušené hluboké ticho noční.

Dívka jako ve snu odvrací se od okna.

Tvář její jest opět rozpálena, oko rozjiskřeno, jako by jí byla znovu divoká vášeň duši rozechvěla.

Cosi zvláštního, neobyčejného děje se v duši té, zmítané trpkými, bolestnými vzpomínkami. V celém vzezření jeví se prudké pobouření, náruživé rozjitření, jaké obyčejně předcházívá skutek rozhodný, ba zoufalý...

Odvrátivši se od okna sedá zase na stoličku. Však vnitřní pobouření jest tentokráte příliš prudké, než aby bylo možno setrvati na jednom místě.

Vzchopivši se přešla několikráte po jizbě.

Krok její jest nejistý, zrak těká plaše z místa na místo, rty se pohybují, jako by se šeptmo modlila.

Po chvíli opět sedá.

Vtom cosi u kamen jak ptáče zatiklo a hned nato slyšeti tichý šelest, jako když myška suchým listím nebo papírem pohrává.

Dívka upřela zrak svůj na přikrytý koš na prádlo.

Šelest se opakuje a provází jej slabé zavrnění, jako když se dítě probouzí. Šat, kterým koš přikryt, pomalu se hýbe, pak náhle po jedné straně se shrnul a objevila se dětská nožička.

Dívka několik okamžiků váhá, pak ruče vyskočila a chvátá ku koši.

Dítě se rozplakalo. Shrnuvši nožičkami úplně šat, kterýmž byl koš přikryt, šermuje ručinkama i nohama v povětří a vříská při tom, div uši nezalehají.

Dívka pokleknuvši ku koši zadívala se na dítě, a rozpálenou tvář její přeletěl úsměv tak trpce bolestný, jako by se pousmála nešťastná matka při vzpomínce, že okamžité štěstí své vykoupila kdysi zneuctěním vlastního dítěte.

Však dítě nedbajíc matčiny bolesti vříská dál. Matka musí se aspoň pokusiti o jeho ukonejšení.

Vyňavši dítko z koše usedla na zem a hýčkajíc je chvíli přivinula je k nadržům a dala mu píti bzučíc při tom konejšivou jakousi píseň dětskou.

Dítě vzavši hltavě prs okamžitě umlklo; ale zanedlouho prs zase pustilo; bylot' usnulo.

Matka nahnuvši k němu hlavu políbila je lehýnce na čílko, pak opatrně je zvedla a položila opět do vetších, ale čistých plínek do koše, v němž bylo leželo, nežli se probudilo.

Nato rovněž tak pozorně a opatrně vzala koš s dítětem a postavila jej na stůl.

Zář na kamnech hořící lampičky padá přímo do koše na dítě.

Je to několik týdnů staré děvčátko v kratinké košilce. Tvar a tahy útlounké tvářinky nejsou sice ohyzdny, ale jemnoučká, chorobně nažloutlá a zamodralými žilkami protkaná pleť tvářinku tu hyzdí, dodávajíc jí výrazu poněkud přiblblého.

Tělíčko je suchounké, pouhá to drobná kost a tenoučká, takměř průsvitná kůže. Nahnědlá víčka očí jsou hluboko zapadlá, jako by byla do důlků očních násilně vtlačena, čímž vedle výrazu přiblblosti nabývá tvářinka také ještě výrazu odporného, jako u mrtvol osob škaredých.

Možná, že něco z ohyzdnosti té patří na účet nedostatečného osvětlení, neboť čadící lampička prskajíc špinavě žlutou svou zář časem tak ztemnila, že téměř není lze předměty kolem rozeznati.

Ale mnoho toho asi nebylo, když i matce na dítě své upřeně pohlížející zalily se oči slzami a ze rtů splynula přidušená slova:

„Ubohý, přeubohý lazárku...!“

Dlouho dívá se matka na dítě.

Však čím déle se dívá, tím prudčeji bije jí srdce lítostí, tím bouřlivěji vlní se jí nadra bolestí téměř křečovitou.

Musí býti cosi nevýslovně skličujícího, ba zdrcujícího v takovémto dívání se matky na jediné své dítě, ohyzdné a mrzácké, na dítě, jež zdá se každým tahem, každým svalem, každou žilkou připomínati, jako by bylo počato v okamžiku největšího hoře a porozeno v hodině největší bídy, největšího utrpení.

Matka slzíc usedavě štká, ale zraků svých od dítěta přece odvrátiti nemůže.

„Jak jsem se těšila!“ zašeptala posléze. „Jak jsem se těšila, že budu mítí aspoň v tobě útěchu, ty milé, drahé dítě!“

A sklonivši se políbila dítěto opět lehýnce v čílo.

„Jak vroucně modlila jsem se k rodičce boží,“ šeptá vztyčujíc hlavu, „bys ty bylo také tak sličné, také tak miloučké, jako ona na tom obrázku, jež mi dal otec tvůj v blahém sladkém okamžiku na památku...“

Při tom zahleděla se na malý medailonek, jež mělo dítěto na úzké tenké tkaničce na krčku.

V medailonku byla miniaturní fotografie rodičky boží ideální krásy.

Havraní vlas, temným žárem planoucí oko a nevýslovně vážná samostatnost v čarokrásných tazích!

Podobný asi obraz tanul matce na mysli, když ještě o štěstí mateřském snívala, podobně sličné dítěto přála si mítí...

A teď, když na ně pohlíží, když z dítěta svezl se zrak na čarokrásný obraz bohorodičky, teď zdálo se jí, jako by nebylo v světě místa pro její dítě, jako by dítě to navždy mělo býti povrženo nebo jen z milosti, z útrpnosti trpěno.

Krev žene se jí při myšlénce té k mozku a zase prudce k srdci.

Ale přece zraků svých neodvrací, ba nahýbá se, aby ještě lépe mohla patřiti v tvář svého dítěte i na obraz bohorodičky.

Vtom dotknul se jeden pletenec z části rozpuštěných vlasů jejích tváře dítěte.

Ze sna vyrušeno otevřelo dítěto několikrát po sobě oči, ale vždy je hned zase zavřelo, jako by jimi palčivá bolest božce kroutila.

Výraz tvářičky jeho byl v okamžiku tom skoro příšerný.

Matka vzkřikla zděšením.

Dítěto otevřevši ještě jednou oči nechalo je tentokráte déle otevřeny, jako by se dívalo na matku; ale pak je opět zavřelo a klidně, odměřeně oddychujíc tiše dále spí.

Náhle zděšením vzkřiknuvší matka potácí se od stolu.

Úzkost, bolest a lítost svírají jí prsa.

Vrávorá ku dveřím a zase k oknu, jako by něco hledala. U okna poklekla, vlastně sklesla na zem a upřevši zrak svůj k temnosivé obloze sepjala ruce a dlouho se modlila. Útěchy však v modlitbě nenalezla.

Postavši potácela se opět z místa na místo, až zastavila se u kufříku u dveří.

Dlouho v něm něco hledala mezi starými kusy šatů a hadry, až posléze našla purpurovou stužku.

Béře ji, prohlíží, navinuje kolem prstu a zase rozvinuje, jako by zkoumala, dosti-li pevná.

Náhle se vztyčuje a tiše, po prstech krade se ku stolu.

Opatrně, by dítku neprobudila, nadzvedá mu hlavinku a klade kolem krčku červenou stužku, jako na zkoušku, jak mu bude slušeti.

Ruka se jí při tom třese, prsa se dmou a srdce prudce, divoce tluče.

Pozorně, opatrně zavazuje stužku.

Vtom venku cosi pronikavě, táhle zapísklo.

Pisknutím vyrušená matka se pohnula a zadívala se od stolu v neurčité prázdno lunojasné noci.

Několik okamžiků bylo ticho, pak zaznělo z Jeleního příkopu několik tónů rychle za sebou jasně pronikavých jako zvuk stříbra – první to akordy písně slavičí.

Zazněly náhle tak rychle za sebou, že vzrušily takřka jen na okamžik hluboký poklid noční; pak zase vše ztichlo a jenom šum potoka dorážel k uším chvějící se matky.

Chvíli ještě naslouchala, načež se ještě jednou zadívala v tvář spícího dítky.

Opatrně vzala pak za oba konce stužky, zamhouřila oči, zaťala zuby a prudce, vší silou – zatrhla kličku; přidrževši pak jedním palcem první uzlík zatrhla rychlostí blesku uzlík druhý...

Z prsou nebohého tvora vydral se táhlý, dutý vzdech.

„Ne, ne, ty nemůžeš, ty nesmíš žít!“ zaúpěla krkavčí matka, vrávorajíc téměř beze smyslu od stolu k oknu.

V témž okamžiku zazněl z Jeleního příkopu tichou nocí zpěv slavíka.

Zpočátku několik tónů pronikavě jásavých, jako když náhlá radost v duši zapadne, pak na okamžik ticho.

Hned nato rozvlní se nočním tichem jemně, měkce a úzkostlivě táhlé, chvějící se zvuky jako něžný, sladký ševel touhy nesmělé.

Však pomalu mění se touha v žel a tklivý zármutek; vzduchem nese se tón smutný, žalostný jako stesk a nářek, jako úpění a bědování duše k smrti zraněné.

A povlovně, jako když se beznadějnost v duši vkrádá, smutná zádumčivá píseň tichne, umlká.

Na chvíli opět ticho. Však náhle tón jásavý, tón blahé naděje i sladké rozkoše.

Hravě tetelí se jako laškující zlatý paprsek na chvějícím se lístku růžovém; pak jako by si poskočil a v kole zavířil, nese se nocí dál a dále, jako by chtěl v zátiší kdes doznít, navždy zaniknout.

Však mimo nadání se vrací... Mění se v steré, v tisíceré tóny melodické... Jako stříbrné zvonky rozzvučí se tyto tóny vzduchem, brzo jako zblízka, brzo jako zdálky, brzo přitlumeně a zase jasně, jako by se výš a výše vznášely...

Není to již výraz touhy, zármutku a beznadějnosti; jsou to tóny různé, ale stříbrojasné – harmonické to zvuky rozkoše, blaha a štěstí nevýslovného...

A za těchto sladkých zvuků ubohé dítko k smrti pracuje.

Dutým, táhlým, z nejhlubších útroh se vydravším vzdechem zahájilo krutý zápas smrti.

Násilně probuzeno vypouliko oči; studený pot vyvstal mu na čele. Úpíc a sténajíc zvedlo ručinky i nožičky do výše a šermujíc jimi v povětří svíjí se vždy více v přibývajících bolestných nesnázích. Krev hrne se mu k hlavě, tvářinky a brzo celý obličej se rumění. Dech stává se obtížnějším, prsíčka a břicho mocně se dmouce, pracujou vždy namáhavěji.

Stenání a úpění, zpočátku ještě dost zřetelné, mění se znenáhlu v pouhý chrapot, pak jen v těžké, násilně z prsou se deroucí, jednotlivé oddechování.

Ústa jsou otevřena, jazyk povypláznut a kolem rtíčků trochu bělavé pěny.

Krví zalitá, temně rudá tvář počíná už modrati; víčka očí se otvírají a zase zapadají; zimničně rozjiskřené, a přece už ztrhané a hasnoucí oči v křečovitém koulení dodávají tváři, smrtelným potem zvlhlé, výrazu děsně příšerného...

Matka však krutého zápasu svého dítěte nevidí.

V mrákotách byla u okna sklesla. Oko jest jako mlhou zastřeno, ale duše bdí a ucho naslouchá.

Nevýslovná, zoufalá lítost zatíná své drápy hluboko do srdce...

Slyšít přitlumené stenání svého dítěte, tuší jeho krutý zápas, a srdce jí krvácí.

Slyší však také sladký, jásavý zpěv slavíka...

Tajuplné ty zvuky přehlušují časem i stenání a rozchvívajíc jí srdce...

Slyší je, aniž by naslouchala; nechápe jich – a přece vrací se aspoň zásvit naděje v temno zoufalé duše její...

S napětím veškerých sil svých potácí se ku stolu.

„Ne, ne! ty musíš žítí,“ zaúpěla; „vždyť život přec je krásný!“

Pohledla na dítě.

Strašný, děsný to pohled!

Vytřeštila zrak jako šílená, vzkřikla divoce jako litice...

Vztahuje třesoucí se ruku k dítěti; však sil už se nedostává... beze smyslů klesá na zem...

Dítě leží již nepohnutě.

Dýchá ještě, ale tak slabě, že by dech jeho snad ani pírkem neodvanul...

Po chvíli ještě jednou prudce, křečovitě sebou trhlo, ještě jednou napjalo veškeré síly...

Zajímavě, zhluboka – vzkřiklo – a v temný výkřik jako by byl zazněl zvuk praskavý – – pak ještě dlouho trvajících, vždy více ochabujících chrapot, až vše zase přehlušil jásavý zpěv slavíka.

Lampička na kamnech ještě chvíli hořela, pak zaprskla a zhasla.

Jen slavík bděl a jásal... jen loreťanské zvonky časem tichou nocí zazněly...

* * *

Žhoucímá rtoma usmívá se palné letní slunce na Prahu a okolí.

Vzduch je těžký, dusný a nesnesitelně žhavý jako pod olověnými střechami benátských mučírén.

Pouvadlým listovím beze hnutí k bezoblačné výši trčících stromů a keřů nebyl už po několik dní ani nejjemnější vánek zašelestit; země je vyprahlá, kameny rozpáleny, Malta k jihu obrácených zdí vedrem oprýskaná – slovem všady jeví se stopy jen několikadenní suverénní vlády „královny nebes“.

V tu dobu – v červnu roku 1850 – hovělo si pražské předměstí Smíchov ještě v hříšné, nepromíjitelné nepravdělnosti.

Něco přes půl druhého sta čísel, z těch jen asi šest nebo sedm budov více nežli jednopatrových, ostatní z větší části domky nízké, staré, neúhledné a uvnitř nepraktické nebo bídné chatrče šindelem, ba doškami kryté – v těch pak ve všech asi osm tisíc obyvatelů, trávících život skoro vesměs v prostoduché patriarchálnosti – toť několika slovy povšechná charakteristika Smíchova před čtvrt stoletím.

Od „slavného“ obecního úřadu až po jediného, přichromlého policajta obecního, od největší továrny až po nejbídnější doškovou chatrč, od největšího sálu „U Eggenberku“ až po pověstnou krčmu „U Karasů“, kde kolem zděného sloupu mohlo nanejvýše deset párů tančiti; od nejbohatších občanů, kteří nedovedli úsporami a výdělky svými jinak manipulovati nežli je ukládati pod zámek, až po tovar-

ního dělníka, přivykajícího již pomalu a s nechutí práci při strojích, od hrbolaté, šterkem „vyrovnané“ erární silnice až po bezpříkladný její prach v dobách parna a bezedné bláto v dnech deštivých – vše mělo tehdá ještě více méně ráz primitivnosti a houževnaté nehybnosti, jako by byly panující poměry naprosto nezměnitelné.

Tu a tam arci už stály nebo vznikaly také budovy výstavnější, odpovídající úplně požadavkům moderním. V některých továrnách starší, nedostačující místnosti přestavovány; tu a tam přihlíženo již k novotám a časem rozvlnil se v hlavní ulici ruch živější, ale Smíchov v celku přece ještě se podobal spíše velké tovární vesnici nežli předměstí hlavního města.

V den a hodinu, kdy naše vypravování počíná, bylo na Smíchově osaměleji nežli v kterékoli vesnici, kterou vede erární silnice.

Byla jedna hodina s poledne.

Dělnictvo z továren, kterým Smíchov po poledni a před jednou hodinou odpoledne aspoň na krátký čas býval ožíván, bylo se již zase vrátilo ku své práci a hlavní silnice zůstala téměř úplně pusta.

Z jednopatrového, nemotorným původcem svým co do výstavnosti macešsky obmyšleného domku na počátku nynější Vltavské ulice, nedaleko někdejšího parního mlýna, vyběhl asi dvanáctiletý, červenolící, zdravím kypící klučina.

Nesa v pravici pár čistě vyleštěných vysokých bot, vyběhl z domku jako laňka a v několika skocích octnul se na silnici, kde se na chvíli zastavil, jako by se rozmýšlel, kterou cestou má se dáti.

Byl bez čepice a bez kabátu; toliko čistě vypraná košile a záplatané letní kalhoty z pytloviny, jejichž jedna nohavice byla až nad koleno vykasaná, kryla svalovité, pěkně urostlé snědé jeho tělo. Široké plece a mocně vyklenutá prsa svědčily o neobyčejné síle.

Výraz kulaté plné tváře s tupým nosem a jiskrným tmavým okem byl by býval vážný, ba přísný, kdyby ho nebyl mírnil kudrnatý černý vlas, dodávající tváři rázu poněkud šelmovského.

V patách za hochem vystoupila z domku asi padesátiletá, prostě, ale čistě po domácku oblečená černovlasá žena, v jejíž tváři jevily se doposud stopy dřívější sličnosti.

Vidouc, že hoch vyběhl do největšího prachu na silnici, zvolala za ním:

„Počkej, Jeníčku, počkej!“

Hoch napolo se obrátiv zvučným hlasem opáčil:

„Copak chceš, mamičko?“

„Proč nevemeš čepici, bys nezahořel na hlavu, a pročpak zrovna do největšího prachu?“ volá žena s přízvukem starostlivé výčitky.

„Eh, to nic nedělá, mamičko – poběhnu,“ odvětilo klouče, a zamávnuvši odmítavě levicí, zatočilo vesele botami v povětří, a nežli matka popošla o několik kroků, uhánělo již úprkem prostřed silnicí směrem ku bráně.

Bylo ostatně zcela lhostejno, běžeti po silnici nebo po cestě podle domů. Vedeť cesta od jihu k severu a v létě po poledni nebývá tu skoro žádného stínu, leda tu a tam, kde jej vrhá některý dům, od hlavního směru ulice poněkud se odchyľující.

Na silnici bylo prachu téměř po kotníky.

Po každém skoku hošíkovu prach se vzedmul a již po několika skocích byl hoch přede zrakem matčiným v kotouče prachu zahalen.

Však prudkým během, v němž ani na okamžik neustal, prachu unikal; neboť prach vzedmul se vždy teprve po hochovu skoku, tak že byl hoch neustále několik stop před kotouči prachu za ním do výše se valícího a hned zase znenáhla k zemi klesajícího.

Matka vidouc, že hoch vždy více se vzdaluje, vrátila se domů.

Hoch běžel dále, ničeho kolem sebe si nevšímaje. Takměř nesnesitelné vedro odpolední pranic mu v běhu nepřekáželo. Vbrzku sice se zapotil, takže se mu z čela a po tvářích potůčky potu řinuly; ale nedbaje toho uháněl dále.

Blíže se k mýtnému domku, jenž stával na místě, kde křižují se nyní třída Plzeňská a Palackého s třídou hlavní, chtěl hoch od-

bočiti k domku sousednímu, zaklepa i na okénko, poručiti si tabák a zase odběhnouti; ale vida, že starý tabáčník sedí před domkem pod košatou hrušní, minul domek, aniž by byl zámysl svůj provedl.

Od mýta až po hostinec „U Arcivévody Štěpána“ byl sice po levé straně stín, jež vrhaly košaté věkovité vysoké stromy tehdejší zahrady Vratislavské, kterouž od silnice jen nízká zídka dělila; avšak hošík výhody té ani si nevšimnuv běžel úprkem po silnici směrem ku bráně.

Doběhnuv až před smíchovský kostelík zabočil kolem staré školy ze žlutavého prachu hlavní silnice do špinavě tmavého, skoro černého prachu poboční ulice, k Vltavě vedoucí a zanedlouho octnul se před vchodem do botanické zahrady.

Malá dubová dvířka byla zavřena a bez kliky; musilo se zvonit.

Hoch se zastavil a postaviv boty vedle sebe na zem vztáhl ruku po zvonci.

Vtom pohlédnuv zběžně na boty, spatřil, že jsou zaprášeny. Také on sám, zvláště nohy jeho byly vysoko nad kolena zaprášeny.

Do tváře si arci neviděl; bylať rovněž tak zaprášena a mimo to všady, kde si byl rukou pot setřel, umazána. Musil boty i sebe aspoň poněkud oprášiti.

Nemaje však ani šátku, aniž čeho jiného, čím by mohl boty oprášiti, začal prach s bot sfukovati. Ale nešlo to dosti rychle, protože byl během unaven a sotva dechu popadal.

Do rozpaků však nepřišel. Vtáhnuv pravou ruku hluboko do rukávu košile, chopil prsty rukáv a otřepav jej dříve v povětří počal jím oprášovat boty a později sama sebe.

Také tvář si rukávem utřel, pokud bylo možno. Nato zazvonil.

Dvéře otevřely se zevnitř.

Hoch seběhnuv po několika schůdkách do zahrady zabočil nalevo do domu a vyběhl po schodech do prvního patra, kde bydlil správce zahrady botanické.

Kuchyně byla otevřena. Hoch zdvořile pozdraviv otázal se:

„Je, prosím, pán doma?“

„Aj, pan mistr!“ zazněl z kuchyně úsměšný diškant. „Pán teď nemá času; má hosti. Nech tu boty a zejtra si přijď pro peníze.“

Hoch chtěl něco namítnout; vtom ozval se z chodby jemný hlas: „Jen pojď dál, hochu!“

A mezi dveřmi protějšího pokoje objevil se obstarožný pán šedých dlouhých vlasů a neobyčejně dobromyslného výrazu v tváři.

Hoch poznav správce zahrady zdvořile pozdravil.

„Nedej se nikdy odbyt,“ připomíná pán, jenž byl zaslechl poslední slova z kuchyně; „menší řemeslník nemůže nikdy čekat na peníze; kdo ví, zda právě nepotřebujete peněz nejnnutněji...“

Nato hochovi pokynul.

Klouče mlčky pána následovalo.

Vešli do pokoje postranního, jednoduše sice, ale přece dosti bohatě ozdobeného. Pán vzav boty, aniž by se byl na ně podíval, vyplatil hochovi žádanou částku. Hoch, kterýž byl nesměle u dveří státi zůstal, přijav peníze bral už za kliku...

„Počkej, hošíku, počkej!“ zvolal náhle pán. „Vždyť jsem ti nedal ještě diškreci.“ A sáhnuv do kapsy podal mu stříbrný pětníček.

Klučina přijav peníz a poděkovav vzal opět za kliku:

Pán poznovu jej zastavil slovy:

„Obědvals už?“

„Neobědval,“ odpovídá hoch. „Mamička byla v Praze a teprv o polednách se vrátila. Budu obědvat, až přijdu teď domů.“

„Nu, počkej tedy, paní ti dá trochu polévky,“ vece pán. „Tu si sedni na stoličku a počkej jen malou chvíli.“

Nato vyšel, nechav klouče o samotě.

Hoch zůstal státi. Neměl tolik smělosti, aby byl usedl do měkké, zeleným sametem potažené lenošky, na kterou byl pán ukázal, ba neměl ani tolik smělosti, kolem sebe řádně se poohlédnouti. Díval se přímo před sebe na vyleštěnou podlahu neb oknem kamsi do prázdna.

Zanedlouho otevřely se dvěře vedoucí do prostranného světlého salónu.

Mezi dveřmi objevila se služka nesoucí na talíři trochu polévky, ale na prahu zůstala stát; bytě ji někdo oslovil.

Hoch zaslechl ze salónu živý hovor; nerozuměl však než několika slovům.

„Komu to nese?“ ptal se zvučný, přívětivý mužský hlas.

Někdo odpověděl hlasem přítlumeným, načež bylo slyšeti zase nahlas:

„I to nic nevadí – jen sem vezměte hocha ku stolu...“

Hošík vyrozuměv z toho, že mluví se o něm, zapýřil se.

Služka vrátila se do salónu a pan správce vstoupil mezi dvěře. Spatřiv rozpaky hochovy, přiblížil se k němu a vlídně, konejšivě pravil:

„Jen pak se nestyd' – není tu než můj syn, jenž k nám přijel návštěvou, pak vzdálený strýček náš se svou neteří a malá Ismenka.“

Vzav pak hocha za ruku vedl jej do salónu.

Poprvé v životě svém vstupoval hoch do komnaty skvostně, elegantně ozdobené.

Parquetová podlaha byla hladká a lesklá jako zrcadlo, z části pak těžkými koberci pokryta. Na stěnách viselo několik obrazů v zlatých rámcích; ve výklencích hustými záclonami napolo zastřených oken byly vzácné exotické květiny; v jednom okně houpal se v mosazném kruhu malý zelený papoušek. U jedné stěny stálo piano, na němž ležel lesknoucí se palaš a ulanské čáko.

Jinak byla komnata skoro prázdná.

Uprostřed stál velký podlouhý stůl, za nímž sedělo několik osob: správceův syn, mladý to ulanský důstojník, příjemné, ba sličné tváře; vedle něho asi čtyřicetiletý zavalitý muž s výrazem dobromyslnosti v bezvousé zdravé tváři, patrně strýček, o němž se byl správce zmínil. Naproti důstojníku seděla štíhlá, bledoučká, černobrvá slečinka neobyčejně jemných tahů a hebkých kadeřavých černých vlasů a vedle ní malá, asi šestiletá dívka v smutečních šatečkách.

Správčova choť, taktéž jako správce již věku pokročilého a skoro dětinně přívětivého výrazu v starostlivé, nyní poněkud vyjasněné tváři, právě zasedala za stůl vedle svého syna, kdežto správce, usadiv hošíka naproti děvčátku, sedl vedle své choti.

Hoch byl zaražen. Stydlivě klopil oči.

Byloť mu teskno, ba úzko v nezvyklé této společnosti a za stolem, na němž na sněhobílém ubrusu vedle talířů a ozdobného jiného náčiní z nejjemnějšího porculánu třpytily se stříbrné příbory a leskly se sklenice z nejčistšího křišťálového skla, za stolem, na němž stála skvostná velká váza s vzácnými květinami a kolem ní několikero lákavě připravených pokrmů, o nichž ani nevěděl, jídají-li se lžící nebo vidličkou.

Nebyla to arci hostina nejskvělejší, ale hoch byl uvyklý jíst na prostičkém stole bez ubrusu a bez vázy, z talířů a hrnečků hliněných, lžící plechovou a nožem i vidličkou nejlacinější a k tomu jídla chutná a zdravá sice, ale jednoduchá, ba přečasto nejjednodušší.

Pozorující hošíkovy rozpaky, měli všickni přítomní tolik útlocitu, že ho neobtěžovali dotíravými otázkami.

Nikdo si ho hrubě ani nevšímal, nikdo ho k jídlu nepobízel, nikdo se ho na nic nevyptával. Nechali jej jíst a pít, jak se mu líbilo; toliko když některý pokrm dojídal, pospíšil někdo z přítomných, aby mu přes jeho nesmělé, odmítavé děkování hned zase předložil pokrm jiný.

Zpočátku jedl jaksi ostýchavě a pomalu, ano neosmělil se ani sledovati hovor přítomných. Znenáhla však společnosti přivykal. Časem zvedl i oko; ale neodváživ se rozhlédnouti se směleji kolem sebe, pohlédl jen kradmo a nepozorovaně na někoho z přítomných a hned zas oko sklopil.

Později počal pomalu sledovati i hovor, jenž veden v jazyku českém a jen časem přerušován nějakou strýčkovou nebo důstojníkovou poznámkou v jazyku německém.

Jako jednání osob kolem stolu byl i hovor jejich srdečný.

Mluveno o věcech nejobyčejnějších způsobem prostoduchým; ale hoch přece naslouchal později napjatě, neboť tón hovoru byl tak milý, že zdálo se mu, jako by zde nemluvili lidé, nýbrž zvláštní jakési bytosti, o nichž až dosud neměl hrubě ani ponětí.

Nejhlubší dojem učinila na něj skoro éterická bytost bledoučké, černobrvé slečinky.

Hlas její zněl jako stříbro; každé slůvko bylo tak milé, tak rozkošně dojemné, že by byl hošík řeči její naslouchal neustále.

A když kradmo pohlédl v tu běloučkou, takměř průsvitnou její tvář, když na okamžik utkvěl zrak jeho na úzkých, aristokratických rtíkách, mezi kterýmiž objevily se občas za miloučkého úsměvu dvě řady drobných, sněhobílých perliček, když viděl útlou alabastrovou ručinku, kterak kadeřavý, hebký, hustý vlas odhrnuje, nebo když zpozoroval, že jasné, černé oko její jen mimovolně utkvělo na několik okamžiků na jeho tváři – bylo mu jaksi nevysvětlitelně sladce úzko, jako když bůže snů duši lidskou rozechvěje kouzlem obrazů nejdražších, klamnou, ale sladkou nadějí v uskutečnění přání nejmilejších, nejsmělejších.

Nepochopoval, ba necítil a nemyslí ani; ale cosi tak nevýslovně a nepochopitelně milého jako nejdražší vzpomínka rozechvělo mladistvou duši jeho.

Duše jeho letěla kráse vstříc, ale současně chvěla se neuvědomělou ostýchavostí, jako by se bála možného odpuzení; slovem hošík poprvé v životě svém pocítil tajuplnou, neodolatelnou moc krásy...

Pro malé děvčátko, sedící tiše a jako on skoro nesměle podle sličné slečinky a přímo proti němu, neměl hošík ani pohledu. Pohlédl na ně zběžně a směleji několikrát, avšak pranic ho na děvčátku nezajímalo, nic mu nebylo nápadno.

Obličej děvčete jevil sladkou dětinnost, tahy jeho byly pravidelné, ba sličné. Také zlatoplavý, hebký vlas a oko, velké a tklivé, jako oko gazely, zvláštním, poněkud přitlumeným leskem a snivou lahodností poutaly pozornost; ale tělíčko dívčino bylo suchoučké, jako

vyhladovělé, pleť pouvadlá, špinavě nažloutlá a kolem očí tmavší namodralé kruhy, jako u osob vyžilých, vysílených.

Také dívčina ani slůvka nepromluvila. Jedla tiše a způsobně. Časem pohlédla dětinsky důvěrně na hochu, sklopila pak zrak a pohrávala si několik okamžiků s medailonkem, jež měla na úzké sametové stužce na krku.

Tak minulo asi půl hodiny.

Na stůl přinesena miska se smaženými kvíčalami.

Hochovi předloženy na talíř tři. Napíchnuv kvíčalku na vidličku, počal jísti. Okusoval, ale nemohl skoro nic ukousnouti; vzal tedy kvíčalu do ruky a roztrhl ji. V pravici zůstalo mu stehýnko. Chtěje druhý kus položit na talíř, upustil stehýnko. Hbitě se shýbnuv, zvedl je ze země a chtěl je jísti; ale bleďoučká slečinka vidouc, co činí, rychle vstala a nahnuvši se přes stůl, zadržela mu ruku.

„To ne, hošíku,“ pravila měkce a vlídně. „Co padlo na zem, nesmí se zvedat – i země má své právo –“

Hoch cítil, jak se mu žene krev do hlavy. Tvář jeho hořela, ruka se chvěla. Upustil stehýnko na talíř a zadíval se před sebe, neodvážil se zraků svých pozvednouti.

Ostatní si toho, jak se zdálo, hrubě nevšimli, neboť na okamžik přerušžený hovor počal znovu.

Přineseno na stůl ještě několik jídel.

Hoch pojedl ode všech něco; leč když hostina ukončena a zbytky odneseny, cítil, že se do syta nenajedl. Nesmělost a ostýchavost jeho byla příčinou, že nepojedl z několika jídel tolik, jako jídával doma od jídla jediného nebo dvou. Sklenky červeného vína, kterou mu byli již mezi jídlem nalili, ani se nedotknul.

„Což pak ty nepiješ vína?“ oslovila jej posléze domácí paní.

Hoch se zapýřil; ale vida, že musí odpovědět, pravil: „Ještě jsem ho nepil nikdy –“

„Tedy se napij aspoň trochu! A což tvá matička, zda zdráva?“ dí zase paní.

Hoch byl zase přinucen k odpovědi.

„Matička je zdráva,“ pravil a zvednuv sklenku k ústům trochu upil.

„A jak jsi ty už stár? Chodíš do školy nebo se už učíš řemeslu?“ vypyťává se paní dále.

„Řemeslu se ještě neučím,“ odpovídá hoch a slova jeho zní již směleji. „Jde mi na třináctý rok a chodím ještě do školy; příští rok počnu chodit do školy do Prahy.“

„Snad tě dá tatínek na studie?“ vpadl do řeči důstojník. „Čím pak bys tak chtěl býti? Snad vojákem jako já – ne?“

„O ne, ne, vojákem nechci být!“ vece hoch rozhodně a nemaje času k reflexím, nesmělost podporujícím, dívá se mladému důstojníku přímo do očí.

„Pročpak, prosím tě, proč?“ táže se důstojník dále s líčenou zvědavostí muže, jemuž bylo dalo dítě odpověď neočekávanou.

„Protože vojáci nepracujou!“ dí hošík ještě rozhodněji nežli dříve.

„I k certu! Tím chceš říci, že jsem lenochem také já? Ne?“ roze-smál se důstojník.

Hošík neodpověděl; zdáloť se mu, že prořekl něco nemotorného. Ale důstojník nepopřál mu času k přemýšlení.

„Čím pak tedy budeš, když chceš hodně pracovat?“ ptá se kloučete.

„Nejspíše řezníkem!“ odpovídá tázaný určitě.

„Statný jsi dost,“ připomíná důstojník, pohlížeje na mocně vyklenutá prsa a svalovitě, umolousané ruce hochovy. „Ale máš-li pak také dost síly? Co?“

„Sílu mám taky,“ vece hoch.

„Nu, zkusme, kdo s koho,“ dí vínem poněkud rozjařený důstojník a vstav ze stolice postavil se vyzývavě proti kloučeti.

Hoch vzpřímiv se u vědomí své síly díval se směle důstojníkovi do očí.

Tento uchopil hoča za obě ramena.

Klouče vidouc, že důstojník dává se s ním opravdu do křížku, chopilo soupeře svého za obě ruce a v několika okamžicích osvědčilo sílu i zručnost svou.

Důstojník zavravorav pustil klouče a v smíchu podotkl:

„Zum Teufel! Der Kerl hat Tatzen wie ein Baer.“¹

Hoch slovům těm nerozuměl, ale když ostatní srdečně se rozesmáli, pochopil aspoň poněkud smysl jejich.

Zatím byla bledá slečinka zasedla k pianu a probírala se v klávesách; akordy nejnovější polky zazněly komnatou.

„Umíš-li pak také tak tančit jako se dovedeš rvát?“ obrátil se důstojník zase k hošíkovi.

„Umím,“ odpovídá tento; „mám dvě sestry a s těmi často doma tančívám.“

„Aj, aj – tedy nám zatanči tamhle s Ismenkou!“ vyzývá důstojník, ukazuje na děvčátko v smutečních šatečkách. „Pojď, Ismenko, zatanči s ním!“

Děvče trochu se zdráhalo, pak uposlechlo.

Bledá slečinka počala hrát kvapík.

Hoch vzav děvče kolem pasu přetancil s ním jednou ku dveřím a zase nazpět; nato je postavil řka:

„Vždyť pak neumíš!“

Přítomni opět srdečně se rozesmáli.

Děvče s nejnaivnější stydlivostí se zapýřilo a pohlédnuvši s dětinskou výčitkou na hochu, vyběhlo z komnaty.

„Nebylo by dobře, projít se trochu po zahradě?“ připomenul strýc, jenž nezdál se míti smyslu pro podobné dětinské laškování.

„Neškodilo by,“ odpovídá hostitel.

Také ostatní souhlasili.

Hoch vida, že konají se přípravy k odchodu, přiblížil se k paní správcové, poděkoval za oběd a zdvořile pozdraviv opustil komnatu.

1 K čertu, ten chlapík má tlapy jako medvěd. *Pozn. red.*

Když se octnul na chodbě, bylo mu, jako by byl s něho kámen spadl. Střelhitě letěl po schodech dolů.

Vyběhnuv před dům do zahrady spatřil na schůdku před vchodem seděti Ismenku.

Od bílé stěny domu se odrážející paprsky slunce padaly na její tvář, dodávající pleti jakési svěžesti; hustý zlatoplavý vlas její leskl se v slunci jako peruť zlatokřídлых ptáků indických.

Hlavinku měla k prsíčkám skloněnou, jako by ji byl někdo zarmoutil.

Dětinsky záduřčivá truchlivost její však budila spíše úsměv než útrpnost; bylať to právě jen truchlivost dítěte, která tak často a rychle i bez příčiny zase mizívá, jako byla vznikla.

Zhlédnuvši blížícího se hocha, Ismenka vyskočila a roztáhnuvši slaboučké své ručinky zastoupila mu cestu.

„Tebe já odtud nepustím,“ vyhrklo jí z úst s bázlivou rozhodností dětí jejího věku.

Jeník, jsa si patrně vědom své převahy, usmál se a zůstal před děvčetem státi, jako by byl na rozpacích, má-li je prostě jen odstrčit z cesty nebo mu dříve pohrozit svou silou.

„Že nevíš, jak se dělá z červené růže bílá? Že nevíš?“ oslovila Ismenka hocha s přízvukem dětinské hrdosti.

Hošík pozapomenuv patrně tímto obratem, že mu byla dívka cestu zastoupila, odpověděl po chvíli vážně:

„Namočí se do vápna!“

A soudě, že tím řekl vše, dodal:

„A teď mě pust!“

„Namočí se to do vápna!“ rozesmála se dívka s přízvukem úsměšným.

„Teď mě ale pust!“ opakoval hoch rozhodně.

„Nepustím!“ vzkřiklo děvče vzdorovitě. „Nepustím tě, dokud mne nenaučíš tančit!“

Nyní se rozesmál Jeník tak srdečně, že vycenil na dívku obě řady svých zdravých zubů.

Děvče sklopilo stydlivě oči a zašveholilo náhle nesměle:

„Nauč mne, prosím tě, nauč, aby se mi nesmáli...“

V tónu jejím spočívalo tolik dětinné lahody, že mohlo prosbu tu oslyšeti zase jen dítě, nemající ještě vyvinutého smyslu pro tklivé, dojemné záchvěvy srdce.

„Pověz tedy dříve, jak se udělá z červené růže bílá!“ pravil hoch, jako by váhal dívčinu prosbu přímo zamítnouti; ale v tváři jeho jevila se spíše zvědavost než ochota prosbě její vyhověti.

„Počkej tedy,“ pravila dívka. „Ale neuteč! – to ti povídám!“ dodala tónem oprávněné nedůvěry a odskočila do domu.

Hoch dívaje se zvědavě za děvčetem čekal.

Za několik okamžiků dívka se vrátila nesouc v ruce několik sirek.

„Pojď!“ pravila k hochovi a poskočivši k blízkému keři růžovému, utrhla červenou růži a posadila se na boběček.

Hoch přiblíživ se k dívce, díval se zvědavě na její počínání.

„Koukej!“ vece dívka.

Majíc růži v levici škrtla pravici sirkou o blízký kámen, načež držela chvíli růži nad modravým plamínkem síry.

Růže počala běleti, až zbělela úplně.

V tváři hochově zračilo se nedůvěřivé překvapení.

„A kdo tě tomu naučil?“ podotknul.

„Strýček lékárník.“

„Nu, to bych já taky doved, kdyby mne tomu byl někdo naučil,“ dí hoch.

„Nauč mne tedy tančit,“ naléhá zase děvče.

„Nenaučím!“ zní rozhodná odpověď. „I kdybys mi dávala sto takovýchhle stříbrňáčků –“ a hoch ukazuje chlubně děvčeti pětníček, jež byl dostal diškrecí.

Chtěje však peníz hned zase strčit do kapsy upustil jej na zem.

Děvče střelhbitě sáhlo po penízi a držíc jej pevně v dlani pravilo:

„Ted' peníz nedostaneš!“

Hoch uchopil dívku za medailon, jež měla na černé sametové stužce na krku, a zvolal:

„Vrátíš peníz nebo nevrátíš?!“

„Nevrátím!“

Hošíkovi patrně přešla trpělivost; trhnul, a medailon zůstal mu i se stužkou v ruce. Učiniv několik skoků octnul se v mžiknutí u zahradních dveří. Ruče otevřev vyskočil ven a uháněl úprkem k domovu touže cestou, kterou byl přiběhl.

Doběhnuv před kostelíček pohlédl mimovolně na nový železný kříž před vchodem a ustal poněkud v běhu.

Připomenul si, že ještě před nedávnem stával zde starý velký, dřevěný kříž, na němž byla podoba ukřižovaného z plechu rezem rozežraného, že v šterbinách kříže bývalo na sta rozličných zubů lidských, jež tam byli lidé zastrkali v blahé naději věřících duší, že bolestí pozbudou; připomenul si, že také on tam kdysi první svůj vytržený zub byl zanesl.

Vzpomínka na první bolest, na první tělesné utrpení a na bouřlivou noc, kdy byl starý kříž vichrem skácen, vzbudila v duši hošíkově zvláštní pocit polouvědomělé zbožnosti.

„Nepokradeš!“ zašeptlo náhle jeho svědomí.

Hoch zaraziv se zůstal státi. Však hned nato se obrátil a pádil nazpět k botanické zahradě.

Ismenka stála před pootevřenými dveřmi s očima zaslzenýma. Hoch zastaviv se před děvčetem podával mu medailon.

„Tu máš, já to nechci,“ pravil.

„Já taky ne – nech si to,“ odvětilo děvče.

„Vrať mi tedy můj pětníček,“ pokračuje hošík.

Děvče neodpovědělo a podalo mu peníz.

„A to si mám nechat?“ ptá se hoch drže medailon před očima děvčete.

„Nech si to!“

„Opravdu?“

„Opravdu!“

Hoch poskočiv otočil se, zalusknul vesele prsty a dal se do běhu. Tentokrát se před kostelem nezastavil. Požehnal se jen znamením kříže a uháněl úprkem k domovu touže cestou, kterou byl přišel: uprostřed silnice největším prachem...

– – – Hoch, z jehož života jsem tuto vypravoval nepatrnou epizodku, byl nejlepším, nejupřímnějším mým přítelem.

Znali jsme se od nejtělejšího mládí. Žili jsme spolu, myslili a pracovali podle sebe; ale nepochopili jsme se, až v trudných, trpkých dobách neštěstí a utrpení.

Co následuje, vypravuju z části dle zápisků, z části dle ústního vypravování příteleva. Neměním, nezatajuji, neokrašluji ničeho, leda že nechávám přítele vypravovati nepřetržitě, co mi byl vypravoval ze svého života v různých dobách fragmentárně.

* * *

Jsem člověk bídny, zbaběle sobecký!

Mne nyní už pranic k světu nepoutá, a přece nemám tolik odvahy, bych jediným, rozhodným skutkem odpoutal se navždy od světa, ba nemám ani tolik zmužilosti, bych ku své zpovědi o hnusném, v návalu vášně spáchaném skutku, kterým zahájeno mé utrpení, připsal své jméno.

Není to pouhý stud, nýbrž zbabělost. Vímt', že opovržení hodný skutek můj není ve světě osamělým, ale ohavnost jeho jest v očích mých bezpříkladna, poněvadž zárodek k němu nevznikl v povaze surové neb otupělé, nýbrž v citech, myšlénkách a snahách tradičně nejušlechtilejších.

Předešlu několik zpráv autobiografických, bez kterých jest naprosto nemožno porozuměti některým záhadným stínům mé povahy.

Narodil jsem se v bídne doškové chatrči před Oujezdskou branou z rodičů, kteří po celý svůj dlouhý věk musili zápasiti s útrapami

všeho druhu. Život jejich nebyl vlastně ničím jiným nežli klopotným bojem o uhájení pouhé existence, nepřetržitou řadou úmorných prací a vysilujícího namáhání.

Mé mládí uplynulo tiše, téměř bezstarostně.

Rodičové moji byli chudi; ale bídy, v pravém toho slova smyslu, nikdy jsme nepoznali. Pracovitostí a vzornou příčinnivostí svou vyzískali aspoň tolik, že bývali jsme vždy na den nebo dva chráněni před nedostatkem, ačkoli jediná nehoda, jako na příklad jen několikadenní otcova choroba, byla by nás uvrhla v bídu skutečnou.

Matka neměla vzdělání pražádného, otec pak, jenž byl aspoň krátký čas školu navštěvoval, uměl sice dosti úhledně psátí a poněkud, zvláště z paměti počítati, ale čísti neuměl.

Přesto byl hlavní zřetel rodičů mých obrácen k vychování četných dětí. Nečinili tak z ješitnosti nebo z příčin jiných více méně sobeckých, nýbrž abych tak řekl, z jakési neuvědomělé mravní nutnosti. Cítiliť nedostatek vzdělání u sebe dosti často a vědouce, že nebudou moci dítkám svým jiného zanechati nežli poctivé jméno, snažili se poskytnouti jim aspoň prostředků k náležité propravě k životu samotnému.

Majíce dobrý příklad pilnosti a příčinnivosti doma a vynikající přirozenými schopnostmi, prospívaly dívky záhy a zdárně.

Ale radost rodičů netrvala dlouho. Pohřbiliť prodlením několika roků vše, co jim bylo ve světě nejdražšího.

Vídal jsem rodiče v tichém zármutku dlíti u lože umírajících bratří a sester svých, viděl jsem je v nevýslovné bolesti státi nad otevřenými hroby, vídal jsem je přicházeti se zaroseným okem od hrobů svých nadějí – a přece ani jediný vzdech nevydral se z prsou křečovitou bolestí sevřených. Ba neúprosný osud nepodryl mravní sílu jejich ani nyní, když už všechny naděje, kterými sobě trpkost životních poměrů snesitelnější činívali, osvědčily se býti jen klamnými preludy, když už vysílení a věkem zchřadlí, shrbená a třesoucí se těla svá jako těžké břímě z místa na místo vlekou, kdy jest ne-

úprosná smrt již tak blízká, že každým dnem, ba každou chvíli musí se jim zdáti, jako by už cítili příšerně mrazivý její dech.

Jeť cosi povznášejícího v této mravní síle, vypučelé z kořenů tak prostých, z půdy ničádnou naukou, žádnými vědomostmi a vůbec žádnými pomůckami ducha nekyprené.

Viděti před sebou smrt již jen na několik pídí vzdálenou, každou hodinu očekávati již počátek tajemného rozkladu vlastní své bytosti a nepocítiti nejmenšího záchvěvu bázně nebo lítosti, zdá se mi býti nejvzácnější vymožeností mravní.

V rodině naší měl tudíž vážný, skoro truchlivý názor světa převahu. Lehkomyslného žertu nebo nerozvážného slova neslyšel jsem od rodičů svých nikdy.

Ze všech bratří a sester já jediný nejevil jsem z mládí žádných zvláštních vloh, ani náklonností.

Byl jsem hošík čiperný, ale nesmělý; byl jsem poslušný a ze všech bratří nejzbožnější, ačkoli v rodině naší nábožnost nikdy nepěstována zeloticky.

Modlíval jsem se svědomitě každodenně z rána a na večer, chodíval jsem pilně do kostela, požehnával se křížem před každou sochou, před každým obrazem svatého nebo světice, ať už byly jakékoli a kdekoli, slovem začínal jsem, jako začínává obyčejně každý pobožnůstkář, kterým bych se byl bezpochyby také skutečně stal, kdyby byl duševní obzor můj zůstal tak obmezeným jako u pobožnůstkářů z přesvědčení býti musí.

Zbožná mysl má však nikomu nepřekážela; byltě jsem mimo to hoch dobrosrdečný a tklivé, jemné myslí, takže mě často pravá nepatrnost rozplakala.

Později, když jsme se přestěhovali od Oujezdské brány skoro až na konec předměstí, kde byly nablízku jatky, býval jsem často přítomen porážení dobytka a také jsem zhusta z ochoty pomáhal. Pomáhalť jsem zvíře svázat a na zem povalit, nebo jsem je držíval, nežli je palicí udeřili do hlavy; ale vždy, když už nasazen nůž ku krku nebo když omračující rána měla padnouti, zamhouřil jsem oči.

Nikdy jsem neviděl, kterak břitký nůž vjel do živého masa nebo jak palice odskočila od hlavy; nicméně hned poté díval jsem se vždy chladnokrevně do zející rány a na vystřikující nebo proudem z rány se valící krev.

Zde vznikla ve mně také náklonnost k řemeslu řeznickému, ačkoli se mi zdálo, že nebudu mít nikdy tolik odvahy, bych také sám, buď nožem nebo palicí vedl smrtící ránu. Šloť arci jen o ránu první; neboť rána druhá a následující bývají už snazší, až konečně i člověk původně nejsentimentálnější – přivykne úplně.

K první ráně však jsem nepřišel; přestal jsem tudíž v řeznictví na pouhém diletantství.

Otec můj náklonnostem svých dětí nikdy nepřekážel, ale přece by byl nerad viděl, kdybych se byl stal řezníkem. Byltě podobně jako já povahy tklivé.

Nepozoruje u mne žádných vynikajících vloh, ni zvláštní nějaké libůstky nebo náklonnosti, určil mne původně pro řemeslo vlastní, pro ševcovství.

Neměl jsem ničeho proti tomu a milerád jsem doma pomáhal a předběžně se cvičil v některých snazších pracích. Nejraději a nejčastěji doprovázel jsem otce ku koželuhům, nebo jsem sám chodil pro kůže a hotovou práci pak odnášil zákazníkům.

Tak dospíval jsem pomalu v myšlence, že dříve nebo později zasednu definitivně na kaceřovanou třínožku a strávím život svůj uprostřed kopyt a jiného haraburdí ševcovského.

Pobyv tři roky v druhé, tenkrát nejvyšší třídě obecné školy svého rodiště, nemohl jsem už výše postoupiti; musilo se tedy státi nějaké rozhodnutí, buď abych šel na řemeslo, nebo do škol pražských.

„Nechtěl bys aspoň na rok do školy do Prahy?“ optal se mne kdysi otec.

„Proč ne!“ odpověděl jsem, aniž bych při tom na něco pomyslíl. Těmito slovy bylo vše vyřízeno.

Po svatém Václavě dovedl mne otec k zápisu do školy maltézske na Malou Stranu. Pobyl jsem tam dvě leta, a ani tam jsem nejevil žádných zvláštních schopností. Vysvědčení bylo jen obstojnë.

„Tedy ještě aspoň rok,“ pravil otec. „Čemu se ve škole naučíš, nebude ti nikdy na škodu.“

A tak postupoval jsem vždy dále, z jedné třídy do druhé, až jsem se stal studentem...

Otec však se přece poněkud zmýlil.

Bylo mi už asi šestnáct roků, když jsem k nemalé své hrůze sám na sobě zpozoroval, že jsem se vlastně až dosud téměř praničemu nenaučil.

Pamatuju se na osudný okamžik ten zcela dobře; plakal' jsem hořce, když jsem seznal, že nedovedu „učiti se“, že nedovedu studovati jako jiní.

Co jsem uměl, tomu jsem se byl naučil svými zdravými smysly; z knih a ze školy však takřka praničemu.

Zmocnil se mne pocit lítosti upřímné.

Tenkrátce arci jsem ještě nevěděl, že existuje ještě něco, co má větší cenu nežli všechny dosavadní vědomosti, ba tenkrátce jsem ani netušil, že jediná původní myšlenka váží více nežli tisíce starých, že vlastně jen onen člověk platně životem svým prospěl, který k závažným myšlenkám nebo výtvorům již existujícím připojil buď myšlenku, nebo výtvor svůj vlastní, nový, původní, že tedy jen onen člověk vpravdě žil, který život svůj zasvětil snaze a práci ve směru původním.

V té době cenil jsem si tradicionelně tak zvaných pozitivních vědomostí nejnvyše. Chtěl jsem tedy zanedbané píli a příčinlivostí dohonit; ale bylo již pozdě.

Nenaučil jsem se vzácnému umění „učiti se“ ani později, a systematických jakýchsi vědomostí pozitivních nenabyl jsem po celý svůj život téměř prazádných.

Tím zdá se mi, že dá se vysvětliti pozdější moje nesmělost a ostýchavost v životě a takměř chorobně úzkostlivá nedůvěra ve vlastní schopnosti a práci, ať již druhu jakéhokoli.

Studoval jsem tedy, abych tak řekl, pracně, namáhavě, mozolně.

Čemu se jiní naučili skoro hravě v několika hodinách, k tomu bylo u mne potřebí mnoho dní, a přece vždy ještě mě mučivala trapná úzkostlivost, že snad jsem přece nevěnoval věci té tolik času, mnoho-li zasloužila.

Mimo to ztěžovala mi studie chudoba. Četné kondice, bez kterýchž se chudý student vůbec ani neobejde, olupovaly mě o čas, jehož jsem přece mnohem více potřeboval nežli kterýkoli jiný můj kolega.

Tak ubíhal rok po roce.

Otec vida, že nejsem student zrovna špatný a nesvědomitý, přičinil se ze všech sil, by mi studium usnadnil.

Studoval jsem tedy v celku dosti bezstarostně, a poněvadž jsem neměl nad sebou žádného dozoru a vůbec nikým nijak nebyl jsem omezován, také poměrně dosti samostatně.

Jak mnohou hodinu, ba mnohý den strávil jsem po příkladu studujících pod širým nebem v některé z blízkých vinic, abych nevytrhován, mohl se zablouhati do toho neb onoho školního učení!

Pravda sice, že jsem měl vůli nejpevnější; ale „učení se“ nešlo, a tak leživala kniha pohozena vedle mne a já mrzut a nespokojen sám s sebou sedával v zadumání.

Nebývalo to ono vábné blouznivé snění, jež ukolébá duši v sladkou polodřímotu, nýbrž dumání spíše trudné nežli příjemné, rázu spíše karatelského a vytýkajícího nežli povzbuzujícího.

Zamiloval jsem si samotu snad více, nežli bylo pro člověka mého stáří a povahy záhodno.

Počal jsem se štítiti společnosti, vyhýbal jsem se kolegům a přátelům a nejraději dlíval jsem pod širým nebem v místech, kde nikým nevyrušován mohl jsem se úplně oddávati svým myšlenkám.

Stal se ze mne málomluvný, takměř na každé slůvko skoupý samotář, dívající se na svět zachmuřeným okem zádumčivce.

Za takových okolností tvořil a krystalizoval se znenáhla můj názor světa a ustalovala se moje povaha.

Však vedle dojmů bezprostředních měly na mne nemalý, ba rozhodný vliv vzpomínky a reflexe, mající původ svůj v těchto vzpomínkách.

Od té doby, co jsem počal chodit do Prahy do školy, byl jsem doma považován již za studenta, a proto nebyl nikdy více přidržován k nějaké práci vedlejší.

Dětské mé dobrodružství v botanické zahradě bylo posledním dobrodružstvím mým jako kandidáta ševcovství.

Nicméně od okamžiku, kdy plavovlasá dívka přetvořila v botanické zahradě přede mnou pomocí výparů sirnatých čerstvou růží červenou v růži bílou, počal jsem se v duchu občas zaměstnávat myšlenkami o podobných změnách jiných a prodlením několika roků vznikla ve mně příchyllost k lučbě.

Zpočátku pracoval duch můj v tomto směru arci dětinsky hravě, poněvadž bez základu vědeckého jinak ani možno nebylo; avšak později, když položen ve škole první základ, stala se lučba nejmiřejším mým studiem, jemuž jsem věnoval veškeren prázdný čas.

Na pouhém studiu školním jsem však nepřestával. Také bibliotéka má rostla, jsouc rozmnožována v první řadě odbornými spisy o lučbě a s touto souvisícími vědami vůbec. Na experimentování arci jsem neměl ni peněz, ni času.

V horlivosti své v studiu lučby nikdy jsem neochabl. Není tudíž divu, že vbrzku nabyly jsem z věd přírodních vědomostí dosti značných.

Soustavy v mém studiu nebylo; proto také byly vědomosti moje neurovnány, rozházeny.

Čím více se tyto mé vědomosti množily, tím více jsem poznával, jak nesnadno jest, zvláště pro mne, kterýž jsem tak namáhavě studoval, zmocniti se úplně zamilované vědy. Proto jsem záhy obracel zřetel svůj k jednomu z hlavních jejích odvětví, k lučbě analytické.

Později i tato zdála se mi býti příliš rozsáhlou. Obral jsem si tedy za předmět speciálního studia svého výhradně jen jedy vůbec a lučební rozbor a účinky jejich na zvířecí organismus zvlášť.

Věděl jsem sice, že má studium mé pro život praktický cenu jen podřízenou; ale lákalo mne svou tajemností a zůstal jsem mu věren.

Poznav již záhy, že jest nevyhnutelně třeba, přiučiti se čelnějším jazykům evropským, oddal jsem se studiu tomu s pílí neúpornou. Vzhledem k mým schopnostem k memorování byla to práce vskutku mozolná a úspěch nepatrný; přece však jsem se přiučil několika hlavním jazykům evropským aspoň potud, že mohl jsem čísti knihy, ovšem jen za časté výpomoci slovníků.

Vše to mne neodstrašovalo; ba horlivosti mé přibývalo, takže jsem v tomto odvětví lučby skutečně nabyl vědomostí neobyčejně rozsáhlých a také poněkud systematických.

Vedle náruživého studia lučby vyvíjela, rostla a mohutněla ve mně vášeň jiná, jejíž zárodek datoval se tolikéž od mého dětského dobrodružství v botanické zahradě.

Již v první době samotářského svého života vzpomenu jsem si často také na medailonek, jež jsem byl tentokráte plavovlasé dívce z krčku strhl a od ní pak darem dostal.

Dlouho hledal jsem medailonek doma, až jsem jej posléze našel mezi starým haraburdím v jedné skříni.

Medailonek byl z oceli a slabounce jen postříbřen, tudíž ceny prapenatrné. Byl bezmála tak velký jako stříbrný dvacetník, poněkud plochý, ale periferie jeho byla neobyčejně ostrá. Lícni strana byla zasklená a pod sklem miniaturní fotografie Murillovy madony, známé také z fotografií Gaupilových pod titulem „La virgen de Madrid“.

Vážná, takřka smutná a rozhodnost jevící čarokrásná tvář madony s havraním vlasem a okem, temným žárem planoucím, učinila na mne dojem hluboký.

Dlouho díval jsem se na obrázek, nemoha od něho téměř oka odvrátiti. V okamžiku tom arci jsem ještě nevěděl, že to fotografie

madony nejslavnějšího mistra školy španělské, avšak od té doby počal jsem se v myšlenkách obíratí tímto předmětem a vbrzku jevil se také účinek těchto myšlének.

Počal jsem si zakládati sbírku rytin a fotografií madon dle obrazů slavných i neslavných malířů.

Zpočátku byla to pouhá libůstka, zdánlivě snaha provésti pouze okamžitý nápad; nicméně když rytiny a fotografie se množily, když vždy více zahloubával jsem se v ty divuplné tváře nevýslovné krásy, přibývalo postupně horlivosti mé, až tato přešla posléze v náruživost, v skutečnou mánii.

S chvatem a horlivostí takřka zimniční, počal jsem hledati a sbíratí.

Kdejaká kniha, kdejaká zpráva o tom neb onom malíři, vše jsem prohledal; všechny obrazárny, všechny chrámy pražské, všechny přístupné knihovny jsem prohledal, pátraje všude jen po madonách.

Nic jiného mne nezajímalo, vše ostatní mělo pro mne cenu daleko podřízenější.

Nejkrasší kopie, rytina nebo fotografie nejslavnějšího nějakého obrazu historického, žánrového, nějaké krajiny, slovem jakéhokoli jiného druhu zůstaly nepovšimnuty. Nejsvědomitěji sepsaný životopis některého mistra nebo nejduchaplnější analýze jeho děl zajímaly mne jen potud, pokud jsem se z nich dověděl něco o některé madoně.

Každý krejcar, jež jsem si kondicemi přivydělal, obětován na zakoupení rytin a fotografií. Každá cizí sbírka rytin, v níž byla jen jediná madona, každá kniha, v kteréž o předmětu tom pojednáváno, v pravém slova smyslu přede mnou se trásla, ba divím se nyní sám sobě, že jsem tenkrát z drahocenných sbírek veřejných knihoven vzácné rytiny tajně nevytrhával a nekradl.

Takovou byla již moje náruživost.

Sbírka má rostla a výpisky se množily. Čím více přibývalo drahocenného materiálu, čím blíže seznamoval jsem se se zajímavějšími podrobnostmi, tím více jsem poznával, jak obrovská by to byla

práce, chtít ohromný tento materiál jen kriticky urovnat, neškuli zpracovat.

Vbrzku také jsem seznal, jakých prostředků je k tomu nevyhnutelně potřebí a nabyl jsem rovněž dosti záhy přesvědčení, že se mi jich nikdy nedostane.

Jak často svraštil jsem brvy, zaťal pěstě a zaskřípal zuby, když jsem si připomenul, že jsem jen chudičkým studentíkem, živícím se nuzně kondicemi!

Jak často tanula mi na mysli cesta do Itálie, do Drážďan, Berlína, Vídně, Paříže, Madridu, Petrohradu, Moskvy, Londýna a jinam, kde nalézají se originály!

Vše to zůstalo však jen pouhým přáním; musil jsem se uspokojiti pouze studiem svých rytin, fotografií a výpisků.

Duch můj pracoval tedy hlavně ve dvou směrech: jednak v zkoumání a studiu tělesné krásy, jejího vlivu a tajuplného kouzla, jednak v studiu rovněž tak tajuplném, ale zároveň trapnou úzkostlivost budícím, v studiu děsných, ničících účinků několika zrněk nebo kapek bezduché hmoty na živý, myslící organismus.

Duševní tato práce nezůstala bez vlivu na moji povahu.

Počal jsem na svět pohlížeti z hlediště zvláštního, ale jednostranného.

Záhy vyvinul a vytříbil se u mne smysl pro skutečnou krásu. Vše, co nebylo krásné, budilo ve mně odpor, ba nenávisť; opovrhoval jsem vším, co neodpovídalo mému názoru.

Znenáhla vznikla ve mně neukojitelná touha po nádheře; před duševním zrakem mým vznášela se éterická postava dívky ideální krásy, nevýslovného kouzla a vnaď, a v daleké perspektivě objevovalo se mi tělesné i duševní sybaritství jakožto ideál a cíl života lidského...

Čilý ruch literární po roce 1858 nezůstal ani na mne beze vlivu.

Byl jsem ho sice vzdálen, ale vida, že mnohý z mých kolegů pokouší se v literatuře nebo v umění, odhodlal jsem se také k pokusu.

Jsa si vědom, že nahromaděný materiál nelze zpracovati úplně, zanášel jsem se myšlenkou, že napíšu aspoň obšírnější stať o mado-nách českých, a roku 1862 počal jsem skutečně již materiál k práci své rovnati a kriticky zkoumati.

Studii svou chtěl jsem zahájití madonami Škrétovými a Brandlovými.

Avšak hned v prvních dnech počal jsem zápasiti s netušenými nesnáze-mi. Nalezlť jsem mezi svými výpisky o Škrétově madoně v chrámu Týnském několikero naprosto si odporujících zpráv a úsudků, tak že mi nezbylo nežli zajítí zase do chrámu a podrobiti Škrétův obraz opětne kritice vlastní.

Obraz ten, jedna z nejkrasších, vpravdě rafaelovských prací Škré-tových, nalézal se na pobočním oltáři Zvěstování Panny Marie ne-daleko vchodu z Týnské uličky. Byl obrácen k západu a v nejlepší-m světle nalézal se tudíž v době odpolední.

Odebral jsem se tedy do chrámu odpoledne před požehnáním.

Však na místě, odkud bych byl mohl obraz náležitě zkoumati, stál již bledý muž mého stáří.

Maje ruce v kapsách a plstěný klobouk pod paždím, díval se na obraz se zálibou milovníka umění, kdežto stanovisko, jež si byl ku svému pozorování zvolil, zároveň o znalci svědčilo.

Nemoha si zvoliti jiného stanoviska postavil jsem se těsně vedle mladíka.

Tento obrátil se ke mně, ale sotva že mě zhlédl, podával mi dů-věrně ruku, řka:

„Trvám, pane, že se nemýlím. Nebývali jsme asi před desíti lety spolužáky?“

Poznal jsem v mladíkovi skutečně jednoho z bývalých spolužáků svých.

Jako obyčejně při podobném nenadálém setkání se následovala výměna několika frází, pak několik vět věcných.

Dověděl jsem se, že je malířem, že teprve před nedávnem opustil akademii a že jsa chudšas jako já, živící se soukromým vyučováním,

musí teprve z pranepatrných příjmů svých na cestu spořiti, poně-
vadž stipendium, o něž byl žádal, uděleno bylo jinému.

Z kritického zkoumání Škrétovy madony následkem tohoto se-
tkání sešlo.

Vyměňivše v stručnosti náhledy své o obraze, vyšli jsme z chrámu.

Bývalý spolužák nabídl se, že mne doprovodí až k domovu. Z ho-
voru cestou poznal jsem v něm horujícího nadšence, jakými bývají
nadaní umělci, dokud se nebyli ještě prakticky osvědčili.

Doprovodil mne až k domu.

Druhého dne navštívil mne a docházel pak ke mně častěji, až stali
jsme se přáteli.

Musím se přiznati, že nám přátelství to nebylo na škodu; prospě-
lit' jsme si vzájemně v ledačem: on mně praktickou znalostí, já pak
jemu mnohou radou teoretickou, kterou neopovrhnu.

Jako tak mnohý mladý umělec byl přítel můj do svého zvoleného
oboru, krajinářství, zamilován, aniž tušil, že by mohl v jiném oboru
daleko dříve a snáze vyniknouti. Hmoždil' se krajinářskými pokusy
svými s napětím veškerých sil, ale výsledek byl obyčejně buď ne-
patrný, nebo jen prostřední.

Svou sbírkou rytin a fotografií, jakož i svou znalostí v tomto druhu
maleb přiměl jsem přítele k tomu, že vrhl se na dráhu jinou. Počal
se okoušeti v kopiích madon a výsledek byl vbrzku překvapující.

Přítel živil se jako já dosti nuzně.

Maje však více známostí nežli já samotář, dovedl si také vyhledati
výhodnějších kondic, kdežto já spokojiti jsem se musil kondicemi
druhu nejpodřízenějšího.

Přítel se nabídl, že mi vyhledá kondice lepší, ale dlouho nemohl
žádných najíti.

Po nějakém čase pak mne překvapil zvláštním, neočekávaným vy-
zváním. Vyučoval' již po delší čas mladičkou jakousi dámu v kreslení.
Vypravoval mi o ní již dříve dosti často, líče ji jako dívku nadanou
a neobyčejně vzdělanou.

Byla sirotek. Jakýsi strýc přijav ji za vlastní pečoval vzorně o její vzdělání. Jsa bezdětek, stár a mohovit, neměl jiné radosti nad ni. Dal ji učití všemu, k čemu jevila náklonnost a schopnosti, v ničem jí nebránil; ale jako u starších lidí bývá, měl také on svou libůstku.

Býval druhdy lékárníkem v jednom z čelnějších měst českých, a proto pokládal za nevyhnutelné, aby také dívka aspoň nějakých vědomostí z lučby si osvojila.

Schovanka nejevila k učení tomu žádné náklonnosti, což starostlivého pěstouna nemálo hnětlo. Nutiti dívku nechtěl, ale přece všelijak se pokoušel vzbuditi v ní náklonnost k zamilované své vědě.

Však marně se namáhal. Svěřiv se posléze příteli mému, žádal jej za radu i za pomoc.

Tento pak přišel ke mně s vyzváním, abych za honorář poměrně skvělý převzal nesnadný úkol a několika soukromými přednáškami pokusil se, nebylo-li by možno, vzbuditi v dívce aspoň nepatrnou náklonnost k lučbě, a tím zbaviti pěstouna jedné z nejhlavnějších, ač zbytečných jeho starostí.

Úkol byl nesnadný, ale právě svou nesnadností dráždil moji ješitnost.

Mimo to naléhal přítel tak snažně, že nemohl jsem odřící. Slíbil jsem tedy, že se pokusím, ale vyžádal jsem si měsíc času k přípravě, kterou jsem pokládal za nutnou.

Přítel souhlasil, a tak zosnovali jsme také plán v ten smysl, že uvede mě jako přítele svého do domu své žačky, kde v její a pěstounově přítomnosti zahájím jako mimochodem zajímavým nějakým vypravováním z oboru lučby svůj úkol.

Dívce samé mělo zatím vše zůstatí tajemstvím.

Konal jsem přípravy svědomitě.

Po zralém uvážení zvolil jsem si předmět, a upraviv si vešken materiál, zpracoval jsem jej samostatně a pokud možná také zajímavě.

Expliky této první své přednášky dal jsem vázat, abych je mohl zanechat své žačce, kdyby si po přednášce ještě přála nabytí vědomostí podrobnějších.

Přes to vše, že zvolil jsem k přednášce jediný jen prvek a některé jeho sloučeniny, byla kniha dosti objemná; byltě jsem do ní snesl vše, co bylo poněkud zajímavé.

Není také divu, že zvolil jsem předmět z nejmilejší a nejběžnější mi partie, z jedů minerálních, a sice kvůli zajímavosti jed nejrozšířenější a ve svých účincích nejstrašnější – arsen a jeho sloučeniny.

Bylo přeutešené letní odpůldne, když jsem se v průvodu přítele svého ubíral do bytu neznámé mi dosud dívky.

Musím se přiznati, že mi bylo jaksi nevolno; samotářským životem zvýšená, přirozená ostýchavost moje hlásila se zase o svá práva.

Příтели svému jsem se tím netajil. Čím více jsme se blížili k cíli své cesty, tím více zmáhala se má úzkostlivost v takové míře, že jsem se chtěl vrátiti.

Přítel zvěděv můj úmysl srdečně se rozesmál; o vrácení se nechtěl však ani slyšeti.

Marné byly všechny mé námitky; přítel vyvracel je hravě, až dospěli jsme k domu jeho žačky v jednom z nejtišších zákoutí Malé Strany, na úpatí Starých schodů zámeckých.

Před domem jsem se zastavil a byl bych se přes všechny námitky přítelovy přece ještě vrátil, kdyby nebyl náhodou z domu vyšel pěstoun přítelovy žačky.

Očekávaje nás byl netrpěliv, že nepřicházíme, a vyšel nám v ústrety. Přítel mne představil.

Nebylo tedy již pomoci; musil jsem se oddati svému osudu, ať již mi strojil úklady nebo připravoval vítězství.

Vešli jsme do domu.

Šerým průjezdem dostali jsme se k několika schůdkům, vedoucím k malé zahrádce založené na urovnaném svahu vršiny a nalézající se v stejné výši s prvním patrem domu.

Vystoupivše po schůdkách octli jsme se v zahrádce. Bylo v ní jen několik stromů a keřů, jen několik záhonků a v pozadí malá stinná besídka.

Pouhé to zákoutí, na jaké snad jen Malá Strana tak přebohata, a o nichž kromě několika osob nemívá obyčejně téměř nikdo ani tušení.

Vystupuje první po schůdkách, spatřil jsem mihnouti se zahrádkou štíhlou postavu ženskou v lehkém bledě šedivém šatě letním.

Mihnuvši se na několik kroků přede mnou zmizela otevřenými dveřmi v šeru prostranného pokoje, aniž by nás byla zhlédla.

Spatřil jsem ji jen na okamžik; ale dojem, jaký na mne učinila, byl překvapující.

Miloučká něžná tvář a bohatý plavý vlas zaleskly se v klamivých paprscích slunce, lehký krok zarupal v písku a ztepilá postava, sotva se byla objevila, zmizela zůstavivši po sobě jen poetické kouzlo, jakým ji byla obraznost má v okamžiku tom obestřela.

Když jsme vešli do zahrádky, vystoupila zase z pokoje a popošla nám několik kroků vstříc.

Byla v stínu; klam okamžité hry zlatých paprsků slunce byl zmizel, tvář i vlas její byly pozbyly svého kouzla.

Byla to dívka asi osmnáctiletá. Tvář její byla sice pravidelná, ba sličná, připomínajíc svými rysy tváře antických krasavic, ale chorobně pouvadlá, nažloutlá pleť a temnější, přimodralé kruhy kolem očí dodávaly tváři výraz odporné vyžilosti.

Velké, jasnomodré snivé oko a zlatoplavý bohatý vlas sice odpuzující dojem poněkud mírnily, avšak přece nebyly s to, dodati suchoučké, takřka vyhladovělé postavě svěžesti mladistvé.

Zdáloť se, jako by byla dívka teprve nedávno přestála chorobu, z kteréž nikdy více se nezotaví.

Následovalo jak obyčejně nevyhnutelné představení, pak výměna bezvýznamných frází, jakými skoro vždy o prvním setkání nudívají se vzájemně i lidé jinak duchaplní.

Zatím byli jsme zasedli do besídky a rozpředl se hovor, nudný snad pro všechny, pro mne pak, kterýž jsem zde měl hráti úlohu hlavní, dvojnásob trapný.

Bylot' mi něžné suchoučké dívčinky líto; zdála se mi býti doposud ještě tak churavou, že by jí byl lépe svědčil nějaký delší výlet do kraje nežli mučení se vědou, ku které v ní chtěl svěhlový a podle všeho také poněkud pošetilý pěstoun stůj co stůj za každou cenu příchyllost vzbuditi.

Sedě naproti dívce, zadíval jsem se jí ve tvář, ale odporný dojem nevyhladily ani stříbrný hlas, aniž hravá konverzace a elegantní pohyby.

Jsa pamětliv plánu, jež jsme byli s přítelem zosnovali, zahájil jsem zanedlouho uprostřed planého hovoru svou přednášku, kterou jsem si byl dle možnosti pikantně, ba romanticky založil.

Předeslav jako mimochodem zprávu o náhlém úmrtí, o němž teprve po měsících počala obíhati pověst, že spáchána vlastně záhadná vražda, pak o podezření, jež padlo na jistou osobu, a o následcích toho: trestním vyšetřováním a lučebním prozkoumáním tlícího již těla, vylíčil jsem věrně pitvání mrtvoly a uvedl dopodrobna všechny průpravné práce, jichž jest potřebí, nežli se přikročí k vlastnímu zkoumání lučebnímu, by se zjistilo, následovala-li smrt skutečně otrávením, a jakým jedem.

Popsav pak rovněž tak podrobně starší způsob zkoumání lučebního přešel jsem k důmyslnému zkoumání Marshovu, jehož průběh jsem vylíčil s podobnou svědomitostí, s jakou při praktickém zkoumání nutno si počínati, má-li se práce potkati s žádoucím úspěchem, a skončil jsem úvod přednášky konkluzí, že objeven skutečně jed, a sice arsen.

Popsav vlastnosti prvku i některých jeho důležitějších sloučenin, zmínil jsem se o rozšířenosti nalezišť, upotřebení, o způsobech dobývání prvku i sloučenin atd., slovem probral jsem celou tuto partii dopodrobna, ovšem hlavně se zřetelem k dívce, jakožto k posluchačce beze vší předběžné propravy.

Líčení vědecké proplítal jsem zajímavějším vypravováním případů z dob starších i ze života moderního, a skončil trest' své přednášky, bych přešel k účinkům jedu toho na organismus zvířecí vůbec a lidský zvlášt'.

Nepřísluší mi sice soud o vlastní přednášce; leč tolik snad přece mohu připomenouti, že posluchači, nevyjímaje ani starého lékařníka, věcí těch, jak myslím, úplně znalého, sledovali ji s napětím.

Dívka, pro kterou byla vlastně určena, nespouštěla ze mě oči; výraz tváře její však byl úplně chladný, tak že nebylo naprosto možno poznati, zajímá-li neboli ji nudí.

Po chvíli počal jsem líčiti účinky arsenu a jeho sloučenin na rostliny a zvířecí organismus.

Zmínil jsem se o znenáhla, nepozorovaně usmrcujících účincích jedu toho jakožto pouhé páry v hutích, v nichž taví se rudy prvku toho, o účincích jeho co pouhého prášku na kůži, pak na ústrojí lidské vůbec, když v menších kvantitách vnikne buď jako prášek nebo tekutina do žaludku neb otevřenou ranou přímo do žil a cév a tak bezprostředně do krve.

Nato líčil jsem strašné účinky větších dávek, totiž několika jen gramů, po kterýchž musí zanedlouho nevyhnutelně následovati smrt. Líčil jsem symptomy prvopočáteční: úzkost a rychlé střídání pocitu zimy a horka, vždy více přibývající pálení v hrdle a u srdce, prudké křečovitě svírání v jícnu a žaludku; pak symptomy další: neuhasitelnou žízeň, strašnou palčivě bodavou bolest v útrokách, těžký dech, prudké žilobití, bouřlivý, úzkostlivý tlukot srdce, vyvstávání chladného potu, zsinalou barvu v tváři, nesnesitelně palčivou bolest uvnitř a přibývající zledovatělost na povrchu těla, hluboce vpadlé hasnoucí oči, rozpálené purpurové rty a takový též jazyk, zmodralé ruce a nohy a posléze účinky na čivy: nevýslovnou úzkost a malomyslnost, třesení, křečovitě svíjení celého těla, blábolení a zmatené řeči, čímž jeví se již pozbývání smyslů, nato časté, vždy rychleji po sobě následující mdloby, pak úplné bezvládní, ztuhlost

a strnulost těla a posléze povlovné nepozorovatelné již mizení životní síly, až nastoupí – smrt.

Možná, že líčil jsem barvami příliš intenzivními, možná také, že předmět líčení sám o sobě působil děsností svou na skrovňoučké mé posluchačstvo – všickni setrvali, když jsem skončil, bez hnutí v mlčení.

Toliko v tváři proti mně sedící dívky zpozoroval jsem změnu: bylať zsinalá, oko strnule na mne upřeno a rty se chvěly.

Změna ta byla náhlá, okamžitá, jako následek nenadálé, zdrcující a veškerá líčená muka v jediné myšlénce soustřeďující vzpomínky.

Dívka rovněž tak neočekávaně se vzchopila; ale nevstala, nýbrž zhluboka zaúpěvši zavravorala a byla by sklesla k zemi, kdyby ji byl přítel nezachytil do náručí.

„Probůh, co to, Ismeno?“ vzkřiknul dívčin pěstoun, vyskočiv ze sedadla.

V tváři jeho jevily se leknutí a úzkost. Nežli však mohl ze stíněných prsou vypraviti slova další, byla se dívka zase vzpamatovala.

Přejela ručkou tvář, jako by se probírala ze sna, pak usedla a teprve po chvíli pravila hlasem poněkud přítlumeným:

„Nic, milý strýčku – jen tak nepatrná, okamžitá mrákota; už je zase dobře jako dříve.“

Vzezření dívčino nekáralo ji ze lži; tvář její opět nabyla výrazu klidnějšího a dívka hned nato brala zas podílu na rozmluvě, jako by se nebylo pranic přihodilo.

Mluveno zpočátku o předmětu mé přednášky, pak o věcech jiných, více méně nudných.

Mne aspoň hovor nezajímal od okamžiku, kdy dívčin pěstoun pronesl jméno své schovanky.

Byltě jsem si připamatoval scénu v botanické zahradě před dvanácti lety, ačkoli jsem ještě nevěděl, zdali to skutečně Ismenka, která nechtíc mě pustiti ze zahrady, dokud ji nenaučím tančiti, proměnila takřka zázračně před očima máma červenou růži v bílou a darovala mi uzmutý jí zprvu medailon s miniaturou Murillovy madony.

Následoval praobyčejný, ač dosti nenucený hovor.

Dívčin pěstoun počal vypravovati o svém lékárnictví na venkově, kterýmž byl vyzískal značného jmění, o svých libůstkách, zvycích, mravech i nemravech a konečně také o svém a schovanky své životě v Praze.

Vypravování bylo přes svou rozvláčnost přece tak kusé, že dověděl jsem se jen několik pranepatrných podrobností o poměru pěstouna ke schovance.

Možná také, že vypravoval tak zúmyslně; mluvilť skoro výhradně o své, ač úcty hodné, pro mne však přece skoro bezcenné osobnosti.

Nebylo však nesnadno, dáti hovoru zdánlivě malichernou otázkou obrat jakýkoli. Otázal jsem se tedy jako mimochodem, nemá-li nějakých příbuzných nebo známých v mém rodišti?

Odpověděl jen několika slovy, ale stručnou touto odpovědí byla identičnost osob nade všechnu pochybnost zjištěna.

Po dvanácti letech setkal jsem se tedy zase s dívkou, která nemajíc arci ani tušení, jak rozhodný vliv měla dětinská hříčka její na rozvoj ducha mého, byla snad již dávno na mne i na případ v botanické zahradě zapomněla.

Dívka, která mi byla zpočátku úplně lhostejna, počala mě nyní zajímati, jako zajímávají dávné vzpomínky z mladosti.

Byla mi milá, aniž bych si byl vědom příčiny.

Jiného pocitu u mne v té době nevzbudila ani svou prostodušnou srdečností, ani svým svěžím, nezkaleným rozmarem, jenž u mladých, bezstarostných dívek nebývá právě vzácností.

Zanedlouho jsem se rozloučil.

Přítel ještě zůstal, aby v mé nepřítomnosti dověděl se o účinku mé přednášky na Ismenu.

Druhého dne časně zrána přinesl mi o tom zprávu.

Pokus náš minul se úplně účinkem; dívka nechtěla o pokračování v přednáškách ani slyšeti. Veškerou vinu svaloval přítel na mne, tvrdě rozhodně a zdánlivě také pravdivě, že jsem nevhodnou volbou děsného předmětu k první přednášce mladistvou dívku odstrašil.

Ujec byl sice mrzut, že se pokus nezdařil; ale přednáška se mu líbila; zval mě tudíž k návštěvám častějším, aby si měl s kým o své zamilované vědě pohovořit.

Zpočátku byly návštěvy mé řídké, však vbrzku již častější. Příčinou toho arci nebyl pěstoun, nýbrž – Ismena.

Kdybych byl lyrickým básníkem, nestarajícím se, co před ním již zpíváno a vypravováno, pokusil bych se o vylíčení známého, ale pro osoby buď přímo zúčastněné, nebo již dříve v podobných případech se nalézající věčně nového, věčně zajímavého a poutavého duševního procesu – o vznikání vřelé, upřímné lásky v srdci mladistvé dívky a mladého nadějného muže – Ismeny a přítele mého.

Nejsa však přítelem milostných scén a erotického rozchvívání, odbudu vše pokud možná nejstručněji.

Seznal jsem v Ismeně dívku, jak mi ji byl přítel dříve líčil: dobrou, tichou a mírnou, dívku vzdělanou a nadanou.

Duše její byla čistá a průhledná jako křišťál, srdce vřele příchýlné a schopno lásky nejrůznější.

Nevynikajíc krásou poutala duchem a srdcem, aniž si toho byla vědoma.

V okamžicích, kdy duševní rozechvění nebo zápal tvář její pokryly lehýnkým ruměncem, bývala přes všechny své nedostatky přece vnadnou. Výraz obličeje býval v takových okamžicích, zvláště když na něj padl zlatý odlesk slunce nebo večer plavá zář lampy, neobyčejně vábný.

Bylo to arci jen kouzlo okamžité a záhy mizívalo, ale lahodný obraz dívky utkvěl mi v paměti a jen takto jevívala se mi Ismena ve vzpomínkách pozdějších.

V jemné mysli Ismenině počínala klíčiti láska.

Byl jsem svědkem celého postupu lásky té od prvních, téměř nepozorovatelných, poněvadž tlumených symptomů až po zřejmé vlastní přiznání se dívčino, že miluje.

Předmětu lásky její jsem neznal; tušil jsem jen, že v sladkých snech jejích obletuje ji postava – přítelova.

Přál jsem mu lásky té z celého srdce. Byltě jí hoden, a s úplným uspokojením přijal jsem později jeho přiznání se, že jest i jemu dívka idolem života.

Také přítel můj kojil se nějaký čas blahou nadějí, že jest mu dívka nakloněna. Chovalat' se k němu s vřelou, přátelskou důvěrností, kdežto v mé přítomnosti vždycky jevívala jakousi ostýchavost, ba časem i bázlivost.

Ale mylíli jsme se oba.

Zanedlouho poznal přítel svůj klam: dívka nemilovala jeho, nýbrž – mne.

Od okamžiku, co mi přítel tuto zprávu zvěstoval, panovalo mezi námi jakési napětí.

Cítě přirozenou jeho oprávněnost, nečinil jsem ani nejmenšího pokusu k jeho odstranění, nýbrž ponechal jsem úkol ten prostě „vše vyrovnávajícímu ranléku“ – času, kterýž také úkolu svému dostál.

Zanedlouho stali jsme se opět přáteli jako dříve, leda že přítel nyní mívával dům Ismenina strýce, kdežto já zase býval v něm hostem častějším nežli dříve.

Dům, o němž víme, že v něm dlí duše, která nás miluje, mívá zvláštní přitažlivost i tenkrát, když je nám milující nás duše úplně lhostejna. A tak se stalo, že býval jsem v domě tom hostem vždy častějším a později již téměř každodenním.

S přítelem mým stala se změna podstatná. Počal jeviti povážlivou zádumčivost.

Byl jsem sice sám zádumčivý samotář, ale pokládaje to u sebe za cosi zcela přirozeného snažil jsem se přítele z choroby té vyléčiti.

Po dlouhém přemlouvání přiměl jsem jej posléze přece k tomu, že nedbaje prvního odmítnutí, kterýmž byla hrdost jeho uražena, podal ještě jednou žádost za udělení stipendia na uměleckou cestu, a sice tentokráte na cestu do Španělska, by tam k mé radě studoval hlavně malby Murillovy.

Žádost jeho vyřízena příznivě. Ale nežli vyřízení přítele došlo a vůbec nežli se na cestu vypravil, stala se se mnou i s Ismenou změna rovněž tak podstatná jako s přítelem.

Ismenin ujec byv raněn mrtvicí zemřel náhle a dle všeho bez závěti.

Teprve nyní dověděl jsem se, že jest Ismena dítkem nemanželským. Zemřelý pěstoun, kterýž se jí byl před dvanácti lety jako sirotka ujal, nebyl s ní nijak příbuzen, následkem čehož neměla Ismena na jeho pozůstalost žádného práva.

Kdo byl Ismeniným otcem, nevěděl jsem; soudě však dle rozličných okolností, že jím byl nejspíše zemřelý pěstoun její, pokládal jsem každou otázku v tomto směru za zbytečnou a dívčin útlocit přímo urážející.

V domněnce mé potvrdila mě také okolnost, že v den pohřbu Ismenina pěstouna přibyla do Prahy, byvši telegrafickou cestou uvědoměna, nebožtíkova manželka, s kterou byl téměř po dvacet roků nežil, a přihlásila se jako univerzální dědička.

Také tato pokládala, jak se mi zdálo, Ismenu za nemanželské dítě svého chotě a vypověděla ji hned druhého dne po pohřbu z domu.

Ismena uposlechla bez námitek.

Pamatuji se jako dnes na pošmurný podzimní den, když chtěje Ismenu navštívit, potkal jsem ji právě, ana s malým uzlíčkem v ruce opouštěla dům zemřelého pěstouna.

Bylo to setkání prazvláštního druhu.

Dívka, ačkoli v Praze zrozena a vychována, neměla tu přece nikoho, ku komu by se byla mohla ve své nenadálé tísní uchýliti. Netajila se tím přede mnou, ale ani já nevěděl rady.

Nazdařbůh šli jsme úvozovou cestou k Bruské bráně a zabočili do Chotkových sadů.

Ismena byla dojmy právě minulých dnů sklíčena; duševní i tělesné unavení její bylo tak velké, že musila usednouti na jednu z nečetných laviček v sadech.

Zůstav před ní státi zadíval jsem se mlčky dívce v zarmoucenou tvář.

V okamžiku tom bylo mi ubohé bytosti té nevýslovně líto.

„Jediná pomoc by byla,“ pravím po chvíli, „kdybyste chtěla vzítí zatím zavděk v prostičké komůrce mé matky – já bych se na čas přestěhoval k příteli malíři.“

Ismena pozvedla sklopené oči.

„Ne, ne,“ pravila kvapně a hlas její chvěl se tklivým pohnutím.

Vtom rozstoupily se mraky a zlaté paprsky slunce prodravše se sporým, žloutnoucím listovím stromů ozářily Ismeninu tvář, která tím nabyla opět tajuplného kouzla, jako když jsem ji byl poprvé v domě pěstounově spatřil.

Dívčino oko bylo na mne upřeno a v pohledu jejím spočívalo tolik lahodné důvěry a oddanosti, že nemohl jsem jinak nežli nabídnutí své ještě jednou opakovati.

Ismena nabídnutí mé opět zamítla, ale způsobem tak šetrným a z důvodův tak závažných, že musil jsem jí přisvědčiti. Nežádalat ode mne ničeho kromě toho, bych ji doprovodil na Nový Svět.

Pouhé vyslovení jména toho učinilo na mne dojem odporný.

Dívka to zpozorovala.

„Nedivte se,“ pravila po chvíli. „Nevímť, kde bych jinde našla útulku. Buďte ujištěn, že podivné, zvláštní toto zákoutí daleko nezasluhuje pověsti, jaké požívá. Bohatství a nádhery arci je tam poskrovnu, ale dobrá srdce a poctivost naleznete tam v těžce míře jako kdekoli jinde. Kdybych vám mohla vypravovati aspoň některé podrobnosti ze svého života, přisvědčil byste mi úplně.“

Znaje Ismenu nenamítal jsem více ničeho a doprovodil ji po jejím přání na Nový Svět.

Šli jsme přes Mariánské hradby a seběhli pak po příkré stezce dolů k poslednímu, šindelem krytému, nízkému domku Nového Světa pod hradbami, kde potok Brusnice vniká do města.

Před domkem jsme se rozloučili.

Ismena, kteréž jsem slíbil, že ji navštívím, vešla do domku, já se vrátil domů – – –

Osud ubohé dobré dívky, o kteréž jsem věděl, že mne miluje, nezůstal mi lhostejným.

Dlouho přemýšlel jsem o způsobu, jak by bylo možno osud Ismenin aspoň poněkud upříjemniti; ale všechny plány jsem vždy zase zavrhl. Také s návštěvou dívky jsem otálel a teprve za několik dní navštívil jsem ji ve společnosti přítele malíře.

Dívka obývala malou světničku v podnájmu; jediné okénko do Jeleního příkopu.

Byla smutna a málomluvná. Svěží rozmar její byl ustoupil zá-dumčivosti.

Když jsem ji spatřil, když jsem ji slyšel opět mluvíti hlasem přítlu-meným a rozechvěným, bylo mi ubohé dívky ještě více líto, nežli když mi byla zvěstovala zprávu o svém vypuzení z domu pěstounova.

Ač zarmoucená, byla Ismena přece jaksi klidná. Doufala, že do-vede si prací rukou svých zjednati aspoň nejskrovnější výdělek k uhrazení potřeb nejnужnějších; počala šíti rukavičky.

První tato návštěva Ismeny učinila na mne dojem skoro trapný. Tušilt jsem, jak trudný život dívku očekává a marně jsem se namá-hal naléztí aspoň prostředek zmírňující.

Podobně dělo se příteli, kterého se neštěstí Ismenino ještě trap-něji dotklo nežli mne, ale ani on nevěděl rady.

Umínil jsem si tedy, že Ismenu dříve nenavštívím, dokud jí nebu-du moci přinéstí zprávu potěšitelnou.

Několik dní jsem předsevzetí svému skutečně dostál; ale na déle nebylo možno.

Navštívil jsem ji opět a od té doby byly návštěvy mé vždy častější přes to vše, že se mi zdálo, že návštěvování opuštěné svobodné dívky může ji snadno v posměch uvéstí.

Cosí neodolatelného pudívalo mě k dívce té, aniž bych si byl mohl vysvětlit příčinu.

Ismena počala mi býti ve svém neštěstí, jež snášela s vzornou trpělivostí, milou, zvláště když jsem poznal, jak svízelná to práce,

kteřou se od časného rána až do pozdní noci trudovala, aby se hladu ubráníla. Pilnost a vytrvalost její mě dojíkala; počal jsem si dívkę vážit.

A z různých pocitů útrpnosti, úcty a přátelské náklonnosti vznikl pocit nový, pro který sice nemám názvu, ale který co do intenzivnosti a hloubky převážil všechny ostatní.

Zanedlouho poznal jsem také Nový Svět a jeho život a přesvědčil jsem se, jak nezasloužené pověsti těší se klidné a tiché toto zákoutí Prahy.

Poznal jsem, že i zde právě tak jako kdekoli jinde jeví se život lidský v nejrůznějších obdobách, od tiché bezstarostnosti až po nejrozdvášnějši neklid a bouři. Charakteristické známky, zejména odloučenost a jakási uzavřenost od ostatního světa, vábily mě v tato místa, která se mi stala záhy tak milá jako místa, v kterých jsme trávivali dny mládí svého.

Domácnost Ismenina – možno-li tak nazvat i nizoučkou, malou jizbičku s cizím, prachatrným nábytkem, kterou dívka v podnájmu obývala – byla tak idyllicky vábivá a Ismena v tomto utěšeném zákoutí tak milá, tak příjemná, že touha má po nádheře ustupovala znenáhla do pozadí, že počal jsem toužit po podobném prostém zátiší, v jakém žila opuštěná dívka, v jejíž milé společnosti i obraz čarokrásné vidiny, který mně druhdy neustále tanul na mysli, ztrácel se občas v mlze...

Zanedlouho býval jsem na Novém Světě u Ismeny jako druhdy v domě jejího pěstouna hostem skoro každodenním...

Nyní po letech připomínám si doby v tiché, klidné jizbičce Ismenině strávené s pocitem vřocnosti, důkaz to aspoň částečný, že musilo se tenkrátě státi, co se stalo...

Ismena stala se mojí ženou před bohem a zanedlouho také před světem...

Odhodlal jsem se k sňatku z pohnutek výhradně přátelsky lidských.

A jako dosavadní život byl i sňatek náš prostičký. Kromě dvou svědků nebyl církevnímu ritu ani přítel malíř přítomen; odebrali se v týž den na cestu do Španělska.

* * *

Od mého sňatku minul rok a několik měsíců.

Měl jsem vlastní domácnost.

Zpočátku bydlil jsem s Ismenou v prostičké její jizbičce na Novém Světě, později ve svém rodišti v starém, neúhledném domku neda-leko brány, v němž jsem byl najal dva malé pokojíčky s kuchyňkou.

V bytu měli jsme něco nejnutenějšího, otřeného nábytku a několik skříní knih, jediné mé „bohatství“.

Domácnost moje nebyla tudíž skvělá, ale nebyla také nevládná; neboť mladá, vroucně milující žínka a několik měsíců staré rozto-milé děvčátko s bleďoučkým líčkem a tmavomodrým, výrazným okem nahradily mi tak mnohé, bez čehož i nejnádhernější domác-nost zůstává nevládnou, nepřívětivou, pustou.

Když jsem se rozhodnul, že se ožením, neměl jsem studia svá ještě dokončena.

Existence má byla nejistá, v pouhých nadějích zakotvena. Rozhodnutí mé bylo tedy odvážné.

Když si je nyní po letech připomínám, nevím, co o něm souditi. Z nevyvratné důvěry ve vlastní schopnosti a síly, které jsem nikdy neměl, aspoň se to nestalo.

Necht' však tomu jakkolivě! Tolik je jisto, že jsem se rozhodnul a že několik týdnů po svém sňatku snášel jsem bez reptání s trpě-livou žínkou nedostatek, kterýž co den hrozil změnit se v nouzi a bídu nejtrpčí.

Na štěstí podařilo se mi zanedlouho využítkovati své vědomosti lučební. Stal jsem se laborantem v jedné z větších továren ve svém rodišti, ovšem že za plat velmi skrovňoučký.

S žínkou svou byl jsem úplně spokojen; neboť za celý ten čas, co jsme spolu žili, nemohl bych uvést ani jediného sebe nepatrnějšího případu, pro který by byla zasluhovala nějaké výtky.

Z vlastností, kterýmiž již jako dívka vynikala, nepozbyla ani jediné. Zůstalať mírnou, tichou a dobrou duší a stala se vřele, ba vášnivě milující ženou a vzornou matkou.

Duše její zůstala jasna a průhledna, povaha klidna, trpělivá a oddána; toliko časem zdálo se mi, jako by duši její rozchvívala trapná nějaká vzpomínka, kterou přede mnou tajila.

V takovýchto chvílích vnitřního pohnutí zdála se mi býti zvláštní, podivnou, skoro bych řekl romantickou.

V každém jejím slově, v každém pohledu, ba v každém hnutí bývalo časem cosi poetického, cosi tak nevýslovně, nevyzpytatelně tklivého, jako když při pohledu na dřímající dítě připomínáš sobě zmizelé chvíle nejsladšího rozechvění, jako když se ti zdá, že mihnul se před tebou stín nejdražší duše, stín mrtvé matky tvého dítěte...

Charakterizovati poměr Ismenin ke mně jako k manželci zdá se mi býti naprosto nemožno.

Myslím, že lze jej toliko nastíniti a to jen vlastními jejími slovy, jež kdysi v důvěrné rozmluvě a takměř v básnickém rozechvění byla pronesla. Slova ta utkvěla mi v paměti, že mohu je i nyní ještě recitovati.

„Zvláštní, podivné jsme my tiché ženy, hledající štěstí výhradně v kruhu rodinném.

Přejeme muži, kterého milujeme, volnost úplnou, neobmezenou a přece se nemůžeme ubrániti jakési nepochopitelné obavě, by volnosti té nezneužil. Cítíme, že nemáme žádného práva muže svého v čemkoli obmezovati a s úsměvem na tváři podáváme mu v dar tuto volnost, ale potlačená slza v oku jest svědectvím, jak bolestno je nám při tomto daru...

Chceme míti muže v pravém slova smyslu, muže s veškerou jeho drsnou přísností, ba příkrostití, muže smělého, odhodlaného, hrdé-

ho, energického, a přece zase bychom byly rády, kdyby byl zároveň jemný a cituplný, kdyby duch jeho vznášel se hravě nad světem jako duhokřídla libela nad bublajícím potůčkem v lesním zátiší...

Chceme mítí muže s veškerou jeho prudkou, neodolatelnou, divokou vášní, muže ocelových nervů a kamenného srdce, muže pevného, neoblomného, který by nikdy vytknutého cíle svého nespustil ze zřetele, který by s hrdým čelem celému světu vzdoroval – a přece bychom si zase přály, by byl mužem, jehož bytostí ještě žádná vašeň nezachvěla, mužem s citlivým srdcem jako senzitivní erotická píseň, mužem, který by místo s výrazem vzdoru v tváři šťastně a blaženě kráčet tímto životem s čelem věčně hladkým, s okem věčně jasným, s myslí věčně klidnou, věčně spokojenou..."

V těchto slovech zrcadlí se celá bytost podivné této ženy.

Bývalať tak mírná, tak cituplná, tak poetická, že nebylo možno ani v myšlénkách jí ublížiti...

A přece jsem šťasten nebyl...

Jakási démonická moc vábila mne do samoty, kde v přítmí vzpomínek obletovala mě éterická postava ideální krásy, pohledu tak nevýslovně vábného a čarovného, výrazu tak kouzelně lahodného, že před skvoucím obrazem tím vše ustupovalo do pozadí.

Ale nebyla to čarokrásná tvář Murillovy madony, která tak vážně a přece tak sebevědomě dívala se na mne z miniaturní fotografie, nikoli tato nadpozemská kráska s havraním vlasem a takřka vášnivě rozjiskřeným okem, nýbrž madona těchže sice tahů, ale jemně zarůžovělé svěží pleti divuplného lesku, madona zlatovlasá, jejíž něhyplný obličej zářil andělským poklidem, nezměrnou láskou a oddaností, madona nevýslovně sladkého výrazu v temně modrém oku...

Když zadumán sedával jsem o samotě a v zachmuřené duši mé vyhoupl se obraz tiché, dobré mé žínky, zdávalo se mi, že je vskutku, ač vzdáleně podobna čarokrásné vidině, která druhdy před duševním zrakem mým skoro neustále se vznášela.

Avšak když vrátil jsem se zase domů, když spatřil jsem opět tu chorobně nažloutlou tvář, ty suchoučké ručinky, ty hluboko vpadlé, a přece zase tak podivně tklivé temnomodré oči – bývalo mi Ismeny nevyřslovně líto.

Zdávalo se mi, jako bych byl milé duši té v myšlénkách ublížil, jako bych se byl těžce, nepromíjitelně prohřešil, a nevysvětlitelné pusto vloudilo se v mou duši.

Počal jsem býti nespokojen sám se sebou a k nespokojenosti přidružila se znenáhla chorobná jakás dráždivost, které jsem se marně vzpíral.

Stal jsem se nedůtklivým v míře téměř nepochopitelné. Často jedině slovo, mnohdy pouhý pohled, pouhý posuněk dostačil, aby mi vzkypěla krev...

Ismeně však jsem přece ni slovem, ni pohledem neublížil, ba zdálo se mi, jako bych jí vůbec ani stínem myšlénky ublížit nemohl.

Ale ublížil jsem jí přece; ublížil jsem jí způsobem bezpříkladně krutým, způsobem brutálním...

Až do osudného okamžiku toho znal jsem minulost Ismeninu jen povrchně.

Věděl jsem sice najisto, že je dítkem lásky a tušil, že otcem jejím byl nejspíše zemřelý pěstoun její; ale znaje senzitivní povahu její a nechtěje v duši její probouzeti trudné a žalostné vzpomínky, nedotýkal jsem se těchto poměrů nikdy.

Také Ismena se o nich nikdy nezmiňovala.

Když však přece někdy, třeba jen mimochodem, stala se o nich zmínka, neušlo mi nikdy, že přeletla vždy chmura zármutku nebo lítosti Ismeninu tvář.

Tušil jsem, že příjemnou, spokojenou a šťastnou Ismenina minulost nebyla, a právě proto jsem vždy co možná nejméně nápadně od předmětu toho odbočil.

Ismeně tato má šetrnost neušla; zpozorovalať ji už v první době našeho seznámení se a splácela ji stejnou měrou. Nikdy se mne

netázala na moji minulost, nikdy se nedotýkala ni zdaleka ničeho, co by bylo mohlo vzbudit ve mně vzpomínky na leta minulé.

Společnou byla nám jen přítomnost a budoucnost – z minulosti jen tolik, co zažili a pocítili jsme od okamžiku našeho setkání se v domě Ismenina pěstouna.

Vše ostatní náleželo každému zvlášť.

Jen jednou – bylo to několik dní po našem sňatku – pocítil jsem, snad poprvé ve svém životě, zvláštní jakousi zvědavost.

Ismena nosívala u všech šatů svých vysoké límečky a kolem krku vždy širší, obyčejně černou sametovou stužku.

Dříve mi to nebylo nikdy nápadno; ale když později vídal jsem šíji její obnaženu, seznal jsem také příčinu – úzkou, krví poněkud podlitou prouhu kolem krku.

Po několik dní stále jsem na to myslel. Posléze odvážil jsem se k otázce.

Ismena upřela na mne mlčky svůj zrak; pak lehýnce ke mně se naklonila a ovinuvši rychle své ručky kolem mé šíje, počala mne líbat.

Nepromluvila ani slova; ale v krásných očích jejích skvěly se slzy...

A právě jen tyto slzy byly příčinou, že jsem otázku svou nikdy více neopakoval...

Tak žili jsme klidně a v míru.

Člověk jiné povahy a jiné minulosti nežli já býval by v mých poměrech šťasten.

Pracoval jsem poctivě a svědomitě; přání a tužeb nesplnitelných neměl jsem téměř prazádných.

Nebyl jsem nešťasten, ale šťasten jsem také nebyl, nýbrž jen kliden...

Na přítele malíře, meškajícího doposud ještě v cizině, často jsme si vzpomínali.

Psávalť mi občas, a listy jeho byly důkazem, že i v dáli zůstal nám přátelsky nakloněn, že vzpomíná na nás, jako bychom byli v širém světě jediní lidé, kteří byli srdci a duchu jeho úplně porozuměli.

Několika dopisům bylo přiloženo také několik drobných, v ohledu psychologickém zajímavých lístků obsahu erotického.

Lístky ty určeny byly jen pro mne. Byla to zpověď šlechtěného muže, líčícího věrně všechny fáze své náklonnosti k Ismeně, všechny své naděje, pak žal i později rezignaci svou.

Psychologický proces ten byl sice již mnohokrát vyličen perem skvělejším, nežli jakým vládl přítel, ale přítelova upřímnost a zvláštní, melancholický nádech jeho listů, jakož i okolnost, že veškerá ta vřelá touha, veškeré to sladké a tklivé rozchvívání ideální duše platilo vlastní mé žínce, činily mi lístky ty dvojnásob zajímavými.

Zajímalyť mě aspoň v první době více nežli listy věcné, v nichž přítel se zanícením šíře se rozpisoval o svých studiích, v nichž živě líčil mistrovská díla, jež byl na svých cestách Německem a Francií, zvláště pak romantickým Španělskem spatřil, pronášeje a opodstatňuje o nich svůj úsudek.

Již z prvních listů přítelových bylo nade všechnu pochybnost jasno, že změna podnebí a hlubší studium nezůstaly bez konejšivého vlivu na rozháranou mysl jeho.

Také poměry jeho byly se změnil. Seznámilt' se ve Španělsku s bohatým jakýmsi šlechticem anglickým, kterýž jsa nadšeným citem madon Murillových objednal si k doplnění své obrazárny u přítele některé kopie.

Přítel nabídnutí přijal.

V listech svých arci si časem posteskl, že je tím odvrácen od prací původních; avšak očekáváje od práce té jednak nabytí větší zručnosti technické, jednak zlepšení poměrů hmotných, poněvadž stipendium daleko nestačilo ani k částečnému ukojení jeho touhy, zvláště touhy po cestě Itálií, podvolil se práci beze všech rozpaků.

Doufált, že bude nejdéle ve třech letech hotov a celou tu dobu chtěl strávit ve Španělsku.

Počal tedy pracovati s úsilím a pílí neobyčejnou. Později zaujala jej práce v takové míře, že mi psával řidčeji, vždy však se stejnou vřelostí.

Mnohdy došel lístek jen několikařádkový, ale vždy mi byl vítán. Kdysi vrátiv se za pozdního letního večera z menšího výletu domů, našel jsem na svém stole opět přítelův list.

Žínka má nechala jej jako obyčejně nerozpečetěný. Dychtivě sáhnul jsem po listě a rozpečetiv přelítl jsem jej v několika okamžicích. Obsahoval jen několik řádek.

„Právě jsem přibyl do Madridu,“ psal přítel, „a poprvé spatřil jsem Murillovu nejslavnější madonu ‚La virgen de Madrid‘. Znáš ji z Gaupilovy fotografie, a pokud se pamatuji, máš ve sbírce také medailonek s miniaturou téhož obrazu.

Ale podivil by ses, kdybys fotografii porovnal s originálem.

Nebudu se zatím o tom rozpisovati. Jsemť příliš rozčilen...

V duši mé to víří a z chaotického vlnění vzpomínek vystupuje obraz...

Vzpomínámť na Ismenu...

Kolorit Murillových obrazů je tak originální, že nelze jej slovy popsati. Měkkost a jemnost převládá; nikde nenalezneš podle sebe barev křiklavých, nebo jen živějších; barva je přitmělá, a přece vždy tolik výrazné živosti v obraze, že nelze pochopiti, jak možno ji vkouzlit na plátno...

Ostatně jsem o tom již dříve psal několikráte. Dnes mi promiň další výklad, a možno-li ti, pošli mi sem bez odkladu všechna svá fotografická vyobrazení této Murillovy madony.

Potřebuji jich nevyhnutelně, ačkoli s kopií obrazu ještě nepočnu.

Za několik dní odjedu opět do Barcelony. Čas ten věnuji prohlídce galerií madridských, v nichž je přes čtyřicet obrazů Murillových. Čekám odpověď.

Máš-li nějaké rytiny obrazu, přilož je! Nezapomeň!“

Poněkud nesouvislý list ten patrně byl psán v největším chvatu, snad i v rozčilení.

Připomenutí o Ismeně jsem nerozuměl. Rovněž tak mi bylo nerosrozumitelné místo o porovnání fotografií s originálem.

Podobně nejasný list nebyl mi přítel ještě nikdy zaslal. Umínil jsem si tedy, odepsati bez odkladu, poslati mu zároveň také žádané fotografie a rytiny a žádati za vysvětlení.

Sbírký mé byly pečlivě uloženy v starém kufříku, kterýž uzamčen klidně odpočíval v koutě, neboť od té doby, co jsem se věnoval zaměstnání praktickému, nezbyvalo mi téměř ani času k oddechu, tím méně k hříčkám s věcmi tak rozhodně nepraktickými.

Popotáhnuv kufřík blíže stolu otevřel jsem jej a počal hledati.

Ismena byla zatím v prvním pokojíku něco kutila. Vrátivši se a vidouc, jak kladu alba a balíky na stůl, otázala se, co hledám.

Mlčky podal jsem jí přítelův list.

Žínka jej přelíftla, ale poznámce o sobě také nerozuměla.

„Piš mu tedy a pošli, čeho žádá, bez odkladu,“ pravila. „V příštím listě snad bude psáti srozumitelněji.“

Usednuvši pak ku stolu přitáhla kolébku se spícím dítkem blíže a jednou nohou kolébajíc dívala se mlčky na mne.

Maje sbírký své dosti pečlivě urovnané a věda, že mám toliko osm fotografií a rytin připomenuté madony, byl jsem s hledáním brzo hotov.

Toliko medailonek hledal jsem déle a naleznuv jej posléze položil jsem jej na stůl.

Ismena zhlédnuvši medailonek lehýnce vzkřikla a vztáhnuvši po něm rychle ruku přitiskla jej ke rtům...

„Co to, Ismeno?“ optal jsem se, nemoha si ženino počínání hned vysvětliti.

„Cožpak se již nepamatuješ na naše první setkání v botanické zahradě? Což se nepamatuješ, žes dotíravé Ismence tento obrázek strhl z krku?“

„Jakž bych se nepamatoval!? Ale toho jsem se přece nenadál, že je ti medailonek tak milý.“

„Tenkrát, když vrátil jsi mi obrázek a já ti jej darovala,“ pravila Ismena, „tenkrát jsem arci ještě nevěděla, ba netušila, jak se mi později stane milým. Jeť to památka po drahé matce. Ocenila jsem ji později, když už

jsem se domnívala, že nikdy více se s ní neshledám. Měla jsem za to, že medailonek někam pohodil a ztratil. Často jsem si na něj vzpomněla, ale netázala jsem se po něm. Stalť se mi prodlením let tak drahým, že jsem raději zůstala v nejistotě o jeho osudu, než abych ti byla zjevila, čím mi je a z úst tvých snad musila slyšeti, že je ztracen. Promiň mi to, prosím tě...! Však nejen památkou po matce – medailonek ten byl zároveň také zázračným ochráncem mým... Viz jen, jak ostré hrany má...“

Po těchto slovech podala mi Ismena medailonek.

Měla pravdu. Hrany byly skutečně neobyčejně ostré.

„Doposud nechápu,“ dím, klada medailonek na stůl.

„Příčinou toho jest jen okolnost, žeš až dosud nikdy se netázal na podrobnosti z mé minulosti,“ odpověděla Ismena, a vzavši medailonek, dívala se na něj s pietou, s jakou se díváme na zvadlý kvítek, připomínající nám milý, nenahraditelný okamžik...

„Vím také, proč jsi tak učinil,“ pokračovala Ismena „a děkuji ti za tvou šetrnost. Hříšnou minulost má arci nebyla; ale zdá se mi, že před tebou, před nímž jsem nemusila míti žádného tajemství, neměla jsem tajiti ani prostičký tento příběh ze života ubohého dítká lásky. Toliko jediný moment mého života vynikl nad obyčejnost: takměř zázračné zachránění mé; neboť jen této madoně děkuji, že nestala jsem se obětí k zoufalosti dohnané matky své...“

Vtom dítko v kolébce zavzlyklo a žínka sehnuvši se k němu jala se je konejšiti.

„Musím se přiznati, Ismeno, že jsem tentokráte skutečně zvědav,“ pravil jsem po chvíli, když bylo dítko opět ztichlo.

Ismena usednuvši proti mně počala vypravovati:

„Z nejtělejšího mládí mého utkvěly mi v paměti živě toliko události, sběhnuvší se bezprostředně před smrtí mé matky a po ní.

Myslím, že pamatuješ se ještě na zdánlivě ledabylou rozmluvu naši v Chotkových sadech po mém vypuzení z domu pěstounova.

Nevědouc, kam se uchýliti, byla jsem ve velkých rozpacích. Tys mi nabídl, bych se přestěhovala k tvé matičce; já nabídnutí tvé zamítla,

ale v okamžiku, když vyslovil jsi jméno své matky, vzpomněla jsem si na vlastní matičku a rozhodla se, že odeberu se na Nový Svět.

Jak víš, žádala jsem tě, bys mě doprovodil. Tys chvíli váhal, ale později jsi mému přání vyhověl, aniž bys byl pátral po pohnutkách mého nenadálého rozhodnutí se.

Z toho, co ti budu vypravovati, poznáš, co mě vlastně k rozhodnutí tomu přimělo.

V domku na konci Nového Světa, do něhož jsem tenkrát vešla, žila jsem již dříve jako dítě s matkou svou; neboť v téže komůrce, v kteréž jsem se v podnájmu ubytovala a v níž jsem později strávila nejsladší chvíle svého života, jsem se narodila.

Z dětské doby pamatuji se nejživěji na události sběhnuvší se za krásného letního odpůldne několik dní před smrtí mé matky.

Bylo mi tenkrát asi šest roků a pamatuji se na vše tak živě, jako by se to bylo stalo před několika měsíci.

Matička má ležela v komůrce na slavníku na zemi. Byla přikryta starou houní, a ačkoli rozpálena, přece se třásla na celém těle.

Časem mluvila cosi nesrozumitelného a skoro bez přestání mne volala; ale kdykoli jsem se k ní přiblížila, vždy mě zase posuňky nebo slovy od sebe odpuzovala.

Občas vstoupila do komůrky některá sousedka, ale i na otázky sousedek odpovídala matka nesouvisle a nesrozumitelně.

Krátce po poledni navštívil matku kněz. Jakmile jej matka zhlédla, divoce vykřikla a dala se do pláče.

Marné bylo konejšení sousedek; matka vzlykala a plakala, až kněz zas odešel.

Brzo nato matka zase mne volala. Přistoupila jsem blíže.

Matka se chvíli na mne upřeně dívala, pak vztáhla proti mně ruce a sevřevši mne křečovitě do náručí, několik okamžiků vášnivě mě líbala.

„Už není pomoci, Ismenko,“ vzlykala bolestným hlasem, „už není pomoci – nech mě tu a nekoukej se na mne, až budu umírat...“

Nechápala jsem sice dosah těchto slov, ale přece mi bylo nevýslovně úzko a slzy vstoupily mi do očí.

„Mamičko – má zlatá mamičko – jen mi neumírej!“ vzlykala jsem.

Matka však prudce sebou pohnula, chvíli mluvila cosi pomatelně, jako by mě od sebe odháněla, načež zase jen pronášela slova nesouvislá nebo blabolivá.

Ještě chvíli jsem seděla vedle matky na zemi, pak jsem se vzchopila a vzlykajíc vyběhla jsem ven.

Před domkem si hrající děti vábily mne ku hře. Hrála jsem si s nimi nějaký čas, ale pak se mne zmocnila nepochopitelná lítost. Odběhla jsem od dětí a usednuvši před domkem na stezičku, vedoucí do vršku na hradby, dala jsem se do usedavého pláče.

Za nějaký čas přiblížil se ke mně neznámý obstarožný pán. Chtěl jít po stezičce na hradby, ale spatřiv mě zůstal státi a zeptal se vlídně:

„Pročpak tak pláčeš, holčičko?“

Neodpověděla jsem; teprve když otázku svou opakoval, vyhrkla mi z úst slova:

„Mamička nechce, abych se koukala, až bude umírat... A já nechci, aby mi umřela.“

„A kde je tvá matička?“ ptal se opět neznámý.

„Tam v sednici leží na zemi,“ odpověděla jsem ukázavši rukou na domek.

Pán chvíli zkoumavě na mne pohlížel, pak pravil:

„Na zemi že leží? Doved' mne k ní!“

Slova ta pronesl sice vlídně; ale vyzvání jeho učinilo na mne dojem opačný.

Vyskočivši místo odpovědi ze země dala jsem se na útěk.

Dětskou zvědavostí puzena dívala jsem se zpovzdálečí na pána. Tento díval se za mnou, pak popošel několik kroků po stezce do vršku, ale vrátil se a vešel dvířkami do dvorečku.

Opatrně přiblížila jsem se ku dvířkám a zahledla jsem ještě, že mluvil s jednou sousedkou, která jej pak vedla do naší světničky...

Co se dále dělo, nevím. Pamatuji se jen na to, že za několik dní matka zase chodila a srozumitelně mluvila, jako jindy. Ale asi za týden opět ulehla, opět byla rozpálena, opět počala mluvit nesrozumitelně, a když jsem se jednou ráno probudila, byla matička – mrtva...

Na vše ostatní skoro se už ani nepamatuji. Vím jen, že asi k polednímu přišel do naší světničky opět onen neznámý pán, že mluvil se sousedkami, že mě hladil a konejšil, když jsem plakala, a posléze že vzal mě za ruku a odvedl dolů do města do svého bytu, kde jsem počala žít nový život.

Také na naše setkání se v botanické zahradě, jež stalo se několik dní po příběhu právě vypravovaném, pamatuji se neobyčejně živě; vše ostatní vznáší se přede mnou už jako v mlze, ba i tvář matčina vymizela mi již úplně z paměti..."

Ismena se odmlčela.

Nevyrušil jsem ji z bolestných vzpomínek.

Po chvíli počala dále vypravovat:

„Vše, co ti nyní sdělím, nevím z vlastního názoru. Vypravovat' mi o tom pěstoun můj, kterémuž se byla matka se vším svěřila.

Matka byla dle všeho povahy zvláštní. Veselá, a přece časem zádušná a snivá, tichá, a přece zase někdy vášnivá...

Otce svého neznala. Byl' chalupníkem v jedné z osamělých vesniček na úpatí krkonošských hor, nedaleko Náchoda. Po smrti otcově žila se staříčkou matkou v nedostatku, ale jsouc jako matka veselé mysli snášela po jejím příkladu veškeré útrapy bez reptání. Žily, jako žijí lidé v podobných poměrech, dosti klidně a spokojeně, až obyčejný, ale pro moji matku osudný poměr milostný duševní poklid její neukojitelným žalem otrávil.

Milovala švarného synka selského, který v Praze studoval. Jedni pravili, že chce býti lékařem, druzí že by rád byl advokátem a opět jiní, že knězem. Jistotu však nevěděl ještě nikdo, ani vlastní otec jeho. Byltě mlád a mohl si ještě zvoliti stav kterýkoli.

O lásce mé matky neměl nikdo ani tušení. Mladík sám, jak se zdálo, byl matce mé nakloněn; bylat' jedním z nejsličnějších, nejveselejších děvčat celého okolí.

Když o prázdninách meškal doma, věnoval jí vždy větší pozornost nežli kterékoli jiné dívce; ale nikomu, ani jí samé nikdy nenapadlo souditi z toho na trvalou vzájemnou náklonnost.

Kdysi přijel za krásného letního dne mimo nadání na pouť, setkal se s matkou mojí v krčmě, tančil s ní a pak ji za čarokrásné lunojasně noci domů doprovázel...

Rozčilená, v hlubinách duše rozechvěna vrátila se domů, by se vyplakala na prsou matčiných, ale místo nejmilejší duše našla v koutku, o kachlová kamna opřenou vychládající – mrtvolu...

V téže době, kdy dcerka v kole vířila, kdy naslouchala sladkým slovům miláckovým, v témž okamžiku, kterémuž děkuji já svůj život, zápasila matčina matka se smrtí...

Je cosi strašného v této shodě protiv! Žal matky mé byl bezměrný. Miláček její ji těšil; však za dva dni zase domov opustil.

Když se s ní loučil, daroval jí na památku medailonek s čarokrásnou madonou...

Můžeš se vmysliti v divokou směsici myšlének rozchvívajících duši padlé dívky?

Matka má prožila muka nešťastné lásky, muka padlé dívky, muka opuštěné matky...

Mnohdy však ani láska nejnešťastnější nebývá úplně beznadějnou. Takovou byla láska mé matky.

Ubohá dlouho nechtěla, ba nemohla uvěřiti v lhostejnost miláčkovu. I v dobách nejtrudnějších ještě doufala a těšila se – ale miláček nepřicházel.

Psala mu.

Odpověděl několikráte. Zpočátku byly listy jeho plny vřelé přichylnosti, upřímné lásky a sladkých slibů. Psával' zpočátku tak poeticky, že dívka lístky jeho vždy s rozkoší četla, že staly se jí skutečnou útě-

chou. Později však byly lístky jeho chladnější a stručnější, pak docházely vždy řidčeji, až posléze na žádný matčin list více neodpověděl.

Nějaký čas strávila matka má v trapné nejistotě; ale když nejistota stala se takměř nesnesitelnou, rozhodla se, že vydá se na cestu do Prahy.

Přibyla do neznámého jí města v úmyslu, že miláčka vyhledá, že mu bez výčitky vypoví vše, co byla již přetrpěla, že jej poprosí, by jí odpustil, jestliže mu něčím ublížila...

I podařilo se jí hned prvního dne miláčka vyhledati. Nemluvila s ním, spatřila jej jen z daleka; ale jediným pohledem nabyla přesvědčení, žeť vše navždy ztraceno, že miláček její nikdy nemůže se státi jejím chotěm...

Na návrat do rodné vísky nemohla ubohá ani pomysliť. Bránit jí žal a – stud.

Zůstala v Praze. Našla si byt na Novém Světě a živila se zpočátku podělkováním a později šitím rukaviček, nejobyčejnějším to zaměstnáním chudých ženštin na Hradčanech, na Strahově a Novém Světě.

Přes všechnu pílí, přes všechnu příčinlivost však sotva tolik vydělala, by se uchránila před smrtí hladem. Ze svěží, veselé dívky stala se zanedlouho chorobně nedůtklivá samotářka.

Jedinou oporou v beznadějnosti byla jí myšlénka na dítě, jež nosila pod srdcem. Však ani na otce dítěte toho nezapomínala; bytť jí stále ještě duší nejmilejší.

A kdykoli pohlédla na medailonek, na jedinou upomínku na poslední loučení, kdykoli se zahleděla v tu čarokrásnou tvář madony, která tak sebevědomě a přece zase tak nevýslovně půvabně zírala z medailonku, vždy jí tanul na mysli miláček, vždy se jí zdálo, že nemůže míti vřelejšího přání, než aby jeho i její dítě bylo rovněž tak půvabné a spanilé jako ta bohorodička v medailonku.

Bylo cosi bláhově dětinského v tomto přání, ale u dívky, žijící takřka výhradně svým chmurným snům a vzpomínkám, z nichž jen časem vyhoupla se jiskra naděje, mělo svou oprávněnost.

V prázdných chvílích dívala se po celé hodiny v tajemně krásnou tuto tvář zapomínajíc při tom na vše, co kolem se dělo.

Jak často zašeptla své přání polohlasitě, jak často dlívala na modlitbách prosíc v duchu rodičku boží za vyplnění dětinského svého přání!

Zvláštní, podivná byla asi moje matka! Jediné toto přání jest toho důkazem.

Ze všeho, co jsem se později o ní dověděla, zdá se mi, že byla povahy snivé a senzitivní a že jen útrapami, hořem a beznadějností mohla býti v okamžiku nepřičetnosti dohnána ku skutku tak zoufalému jako...“

Ismena náhle se odmlčela; tvář její poněkud se zachmuřila.

Kusé, nad obyčejnost nevynikající vypravování praobyčejného příběhu sotva by bylo někoho jiného kromě mne zajímalo; leč i pro mne mělo vzdor tomu, že týkalo se matky mé žínky, interes jen vedlejší.

V průběhu vypravování chtěl jsem sice několikráte Ismenu přerušiti a žádati za bližší vysvětlení té neb oné podrobnosti; ale žínka vypravovala s neobyčejným chvatem, jako by byla chtěla vypravování své co možná nejdříve skončiti.

Když pak se sama odmlčela, zpozoroval jsem ze zachmuřené tváře, že vzpomínky na nešťastnou matku bolestně rozchvívají duši její, a proto, místo bych byl žádal za některá vysvětlení, vyzval jsem ji, by další vypravování odložila na dobu příhodnější.

„Ne, ne!“ odvětila chvatně Ismena. „Musím ti dnes povědět všechno.“

A po chvíli počala dále vypravovati:

„Pamatuješ se ještě na neobyčejný výjev, když navštívil poprvé ve společnosti přítele malíře dům mého pěstouna skončil jsi první svou soukromou přednášku o arsenu?“

Jak víš, byla bych málem omdlela. Připomenulať jsem si poslední krutý zápas, kterému se žádný člověk nevyhne, připomenula jsem

si nejen nevýslovnou bolest, již musila jsem přetrpěti, když zápasila jsem jako dítě se smrtí, nýbrž i děsná, arci jen krátký čas trvající muka, jež přetrpěla ubohá má matka, když viděla své dítě svíjeti se v křečovitých bolestech...

Minulo několik trapných měsíců, co žila matka má v Praze. Minul podzim, minula zima a v prvních dnech měsíce dubna jsem se narodila.

Však jediný pohled na dítě matku moji poučil, že nejrůznější přání její nevyplněno, že nejmilejší modlitby její oslyšány.

Když na mne poprvé pohledla, vzkřikla prý zděšením; neboť obraz spanilého dítěte, jež jí byl po tolik měsíců v blouznivém snění obletoval, zastíněn náhle ohybným obrazem drsné, neúprosné skutečnosti.

Spatřilať dítě suchoučké a pouvadlé, budící útrpnost a politování...

Avšak odpor a zděšení matčino trvalo jen několik okamžiků. Mateřská láska přihlásila se i u ní ku svému právu a matička má zamilovala si útrpnost budící dítěte své s veškerou vroucností své duše.

Nějaký čas byla skutečně šťastna; avšak dlouho to netrvalo. Již v prvních dnech seznala, že narozením dítěte přibylo jí dvojnásob svízelnů všeho druhu.

Nevýnosné práci, která i při nejvzornější péči sotva dostačila k uchránění se před hladem, nemohla nyní věnovati tolik času jako dříve. Nezbylo jí nežli vykořistiti každý okamžik, pracovati chvatněji, bez oddechu a každodenně hluboko do noci.

Skličená mysl její počala se znenáhla vždy více zachmuřovati, dráždivosti přibývalo.

Často přestala náhle pracovati; chvíli přemítala, pak vyskočila, vyběhla z domku a zase se vrátila, aniž by si byla vědoma příčiny. Jindy zmocnila se jí náhle úzkost před budoucností; v největším rozčilení přecházela pak po jizbě nevědouc, co počíti.

Duševní stav její byl mnohdy skutečně beznadějný. Jsouc od přírody bázlivá a vyhýbajíc se lidem, nedovedla si zjednat ani tolik útěchy, jaké poskytuje mnohdy pouhé svěření se soucitné duši.

Možná také, že neznala nikoho, kdo by byl býval důvěry její hoden, a tak skrývajíc obavy, strast a hoře v hlubinách své duše, snášela duševní muka svá trpělivě, bráníc se příšerám bázní a úzkostí rozplameněné obraznosti, jak bylo vůbec možno.

V takovém rozpoložení myslí strávila matka má několik týdnů.

Po celou tu dobu bylo počasí nevlídné, rozmnožujíc v stísněné duši její nedůtklivost v míře neobyčejné.

Náhle však přes noc zavanul první dech jara a v temno duše matky mé zapadl paprsek naděje.

Po celý den bylo jí neobyčejně volně a svěže.

Dohotovivši po poledni práci, zavinula své dítě do peřinky, a vza-
vši dítě i práci vyšla, by práci odvedla.

Pracovala do závodu na Starém Městě. Na cestě však jí počalo být opět úzko. Čilý, živý ruch, jenž v první jarní den ve všech ulicích pražských panoval, působil na duši její jaksi mámivě.

Cítilať se v hluku velkoměstském cizejší, opuštěnější než kdykoli jindy; zdáloť se jí, že vidí všady jen tváře lidí šťastných a spokojených a ona jediná žeť opuštěna, nespokojena, nešťastna.

Úzkost, která se jí byla zmocnila, zvýšena ještě tím, že na práci, kterou odváděla, shledáno několik z přílišného chvatu vzniklých vad a práce matce mé vrácena k předělání. Několik přikřejších slov, jež byl vlastník závodu při tom pronesl, připamatovalo matce mé živěji nežli cokoli jiného závislost její od milosti cizích lidí.

Se slzami v očích opustila závod a v největším rozčilení chvátala k domovu.

Duší její vířilo stero myšlének; tvář její byla rozpálena, oko rozjiskřeno. Ničeho si kolem sebe nevšímajíc pospíchala, seč jí síly stačily.

Slunce právě zapadlo, když octnula se na Hradčanech před arcibiskupským palácem. Přílišným chvatem vysílena nemohla dále a usedla na první kamennou lavičku v kaštanovém stromořadí.

Sotva že usedla, vyšel ze vrat Arcibiskupského paláce mladý muž a rozhlédnuv se kolem ubíral se volným krokem směrem k zámeckým schodům.

Matka má poznala svého – miláčka...

Mimovolně přitiskla své dítě pevněji k pobouřenému srdci. Krev hnala se jí k hlavě a několik okamžiků se jí zdálo, jako by vše kolem ní halilo se v mlhu.

Vzpamatovavši se pak, vstala a vrávoralá k domovu. Octnuvši se ve své komůrce, uložila spící dítě do košíku na prádlo a přikryla je kusem starých šatů.

Chvíli přecházela v největším pobouření po jizbě, pak sklesla na malou stoličku u okna...

Dlouho seděla. Jsouc pohřížena v chmurné své myšlenky a vzpomínky ani nezapozorovala, že byl mezitím nadešel čarokrásný večer jarní.

Bylo již asi deset hodin, když probravši se z myšlének vstala a zadívala se okénkem do Jeleního příkopu.

Divuplná lunojasná jarní noc působila na pobouřenou mysl její poněkud konejšivě, ale zanedlouho sklesla matka má opět na stoličku a znovu se zadumala.

Jako v mráкотném snu vystupoval v duši její obraz za obrazem z minulosti její, a beznadějnost zatínala vždy hlouběji své ostny v srdce její.

Znenadání vyrušena ze zadumání svého divokou vřavou. Vyskočivši naslouchala. Z blízké krčmy byl se vyřítíl dav zpitých osob na ulici. Neviděla sice ničeho, ale z jednotlivých výrazů, jež až k ní zaznívaly, soudila, že byla nejspíše škaředá jakási ženština vyhozena z krčmy na ulici, kde ji hulákající surovci hrubým způsobem týrali.

Výjev ten vzbudil v duši její myšlenky nejčernější. Vzpomněla si na své vlastní ohyzdné dítě a zdálo se jí, že osud jeho nemůže být jiným než osud všeho, co škaredostí svou budí odpor a ošklivost.

Usedla, ačkoli v rozčilení svém nebyla již takměř sama sebe mocna. Hluk utichl a dítě v košíku procitlo. Matka je ukonejšila a vložila je opět do koše postavila koš na stůl. Dítě mělo na krku zavěšený medailonek. Matka zadívavši se v zvalou, škaredou tvářinku dítěte a hned zas v čarokrásnou tvář madony vzkřikla zděšením...

V okamžiku tom, když se jí zdálo, že vše už ztraceno, vyhoupla se v temné duši její myšlenka nejzoufalejší...

Opatrně ovinula starou, polozpukřelou stužku kolem krčku dítěte svého a právě v okamžiku, když z Jeleního příkopu zazněly první akordy zpěvu slavičího, zadržela kličku...

Dítě z temna zaúpělo a matka potácěla se takřka beze smyslu k oknu.

Zpěv slavička však zazněl znovu a divuplné zvuky ty působily na rozbouřenou mysl matky mé takměř zázračně.

Skoro beze smyslu naslouchala dutým vzdechům k smrti pracujícího dítěte a jásavým zvukům zpěvu slavičího.

I cítilať, jak vrací se opět zásvit naděje v temno duše její, cítilať cosi jako nepochopitelné, nevysvětlitelné vrácení se lásky k životu.

S napětím posledních sil se vztyčila a potácěla se ku stolu. Vztáhla ruku k dítěti, by kolem krčku zatrhnutou stužku uvolnila, ale ruka se jí chvěla, sil se jí nedostávalo. Beze smyslu sklesla vedle stolu na zem.

Na východě již se šerilo, když se matka má probrala z mrákot.

První myšlenka její platila nešťastnému dítěti. Snažila se vztyčiti se, by pohlédla na dítě. Bázeň a úzkost svíraly jí prsa; chvěla se na celém těle...

Však jaké bylo její překvapení, když vztyčivši se shledala v koši na stole místo vychladlé mrtvolky dítěte živé...

Leželo sice bez vlády s výrazem úzkostlivého zápasu v škaredé tvářince, ale dýchalo ještě... Očka jeho byla zamhouřena, dech ne-

pravidelný a namáhavý, krček do krve rozedřen a naběhlý a kolem krčku doposud ještě ovinutá, krví zvlhlá stužka, ale – přetržená...

Radost matky mé nad zachráněním dítěte byla bezměrná.

Od té chvíle přilnula k dítětu svému ještě vřeleji a vášnivěji.

Zachránění samé bylo jí takměř nevysvětlitelné. Pamatovalať se jen na to, že zadržnuvši dítěti klíčku kolem krku zpočátku tupě naslouchala zpěvu slavíka přerušujícimu úpěnlivý stenot a později chrapot k smrti pracujícimu dítěti; pamatovala se, že sladký zpěv slavíka vzbudil v beznadějně, zoufalé duši její pocit, podobný vracející se lásce k životu, že s napětím veškerých svých sil se vztyčila, ku stolu přivravorala a třesoucí se ruku vztáhla, by osudnou stužku kolem krčku dítěte uvolnila; pamatovala se, že dotkla se krčku i stužky, ale že smysly ji opouštěly a ruka že byla již jako ochromena...

Také na to se ještě pamatovala, že klesajíc k zemi slyšela ještě, kterak dítěte ještě jednou prudce, křečovitě sebou trhlo, jak zajíka-vě, zhluboka vzkřiklo, a v temný výkřik jako by byl zazněl zvláštní praskavý zvuk, jako když se stužka přetrhne; pamatovala se též na další, dlouho trvajíc chrapot dítěte, až chrapot přehlušen jásavým zpěvem slavíka...

Na více se nepamatovala.

Zachránění dítěte nebylo tudíž možno jinak vysvětliti nežli tím, že matka má v zoufalém záchvatu ovinujíc stužku kolem krčku, ovinula ji přes medailonek a že v nejrozhodnějším okamžiku, když už dítěte naposledy napjalo své slabé síly a matka chtěíc stužku uvolniti, dotkla se jí, polozpukřelá stužka o ostré hrany medailonku se přetrhla.

Následujíc, dlouho trvajíc chrapot dítěte, na který se matka má také ještě pamatovala, nasvědčoval tomu, že dítěte zbaveno jsouc osudné tísně, počalo po posledním, temném výkřiku zase volněji dýchat, ale že nemělo již sil...

Všeho toho byla si matka má vědoma, ale přece připisovala zachránění zázračné moci čarokrásné bohorodičky v medailonku..."

Ismena na chvíli umlkla, ale hned nato dodala:

„Myslím, že nyní pochopíš, proč mi byl tento medailonek tak milý, proč želela jsem domnělé jeho ztráty.“

„Arci,“ podotknul jsem; „ale mnohé je mi přece poněkud nepochopitelné. Zejména nemohu si dostatečně vysvětliti pohnutky zoufalého skutku tvé matky. Pochopuji její hoře a zármutek, pochopuji strašný duševní její boj, ale nemohu si vysvětliti, proč v době, kdy už byla svému neštěstí poněkud uvykla, kdy už prodlením času nutně musila býti bolest její zmírněna...“

„Mám za to, že hlavní příčinou bylo opětné setkání se s mým otcem,“ přerušila mě žínka. „Matka má spatřila jej, jak jsem již připomenula, právě když vycházel z Arcibiskupského paláce...“

„Právě tento moment jest mi hádankou,“ dím, „neboť věděla-li matka tvá již dříve, že jest otec tvůj ženat...“

„Můj otec nebyl nikdy ženat,“ přerušila mě opět Ismena.

„Což nebyl otcem tvým tvůj pěstoun?“ optal jsem se udiven, neboť až po tento okamžik měl jsem pevně za to, že jinak ani býti nemůže.

„Nebožtík pěstoun můj nebyl se mnou ani vzdáleně spřízněn,“ odpověděla žínka; „ujalt' se mě z pouhé útrpnosti jako ubožátka, s kterým se byl náhodou krátký čas před smrtí mé matky setkal.“

„Kdo tedy byl tvým otcem? Je živ, či mrtev už? Znáš jej?“ otázal jsem se zvědavostí puzen rychle za sebou.

„Neznám ho; také on mne nikdy neviděl. Myslím však, že je doposud živ...“

„Víš snad, kde mešká?“ ptám se dále.

Ismena odpověděla hlasem poněkud přitlumeným, ale rozuměl jsem stručné odpovědi její zcela dobře.

Obsah její byl rázu takměř zdrcujícího.

Bylo mi, jako by se byla přede mnou náhle propast rozevřela. Chtěl jsem něco pronésti, ale hlas mi uvázl v hrdle. Upřel jsem zrak svůj na žínku, jako bych slovům jejím nemohl ani uvěřiti.

Ismena mlčela.

„Snad jsem se přeslechl,“ vypravil jsem po chvíli chvějícím se hlasem ze sebe. „Tvůj otec, Ismeno?“ opáčil jsem, snaže se marně ukryti vnitřní pobouření.

„Mešká teď ve svém a matky mé rodišti,“ odvětila klidně Ismena. „Když jsem se narodila, byl teprve několik měsíců alumnem; asi před pěti roky jmenován farářem.“

„Tys kněžský bastard?!“ vzkřikl jsem divoce, jako by se mě byl někdo žhavým železem dotknul.

Ismena neodpověděla.

Výraz tváře její byl klidný. Ale právě tento klid mě ještě více dráždil; podobalť se, jak se mi zdálo, nepromíjitelné lhostejnosti, ba skoro jakési rafinované vyzývavosti.

„Proč mi nepověděla o svém otci dříve?“ znělo to mou duší a osudná otázka ta hnala mi varem krev k hlavě a zase k srdci. Bylo mi jako člověku, kterémuž nenadále sděleno, že spáchal nevědomky skutek, za který bude muset zanedlouho pykati svým životem.

„Kněžský bastard mojí ženou!“ opakoval jsem a vyskočiv počal jsem prudce přecházeti po komnatě.

Nějaký čas panovalo trapné ticho.

Žínka sedíc zcela klidně kolébala, já pak nemoha pobouřením takměř promluvití mumlal jsem občas nesouvislá, nesrozumitelná slova.

Ismena přestavši po chvíli kolébati, obrátila se k oknu, kam jsem byl právě popošel.

„Rci, jak to možno, by člověk tvých vlastností, tvé povahy a tvého vzdělání,“ pravila mírně a měkce, „mohl býti tak náhle pobouřen a rozhněván sdělením případu nezaviněného a neodvratného?“

Zůstav u okna státi neodpověděl jsem.

Ismena několik okamžiků na mne se dívala, pak vstala a přiblížila se ke mně.

Vida ji vstávati a ke mně se blížiti, chtěl jsem vykřiknouti: „Nepřibližuj se!“ ale místo slov vydral se z prsou mých jen temný zvuk nevole a hněvu.

Žínka přistoupivši těsně ke mně zašeptala tklivým, prosebným hlasem:

„Jen už se nehněvej, miloušku, prosím tě snažně! Pamatuj na naše dítě...“

Při tom vztáhla proti mně suchoučké své ručky, jako by je chtěla ovinouti kolem mé šíje.

„Na dítě kněžského bastarda?“ vzkřikl jsem opět divoce, a pohlédnuv Ismeně v pouvadlou tvář, v níž zračilo se nyní odporné úzkostlivé rozechvění a trpká výčitka, odstrčil jsem žínku prudce od sebe.

Ismena poněkud zavravorala, ale hned nato vztáhla proti mně opět své ručky a ovinuvši je kolem mé šíje, počala mne vášnivě líbati, vzlykajíc:

„Ne, ne má duše drahá – ty mi musíš, ty mi musíš odpustiti!“

Tím vzkypěl můj hněv v míře nejvyšší.

S napětím veškerých sil vymknul jsem se z náručí Ismenina, a odstrčiv ji prudce od sebe, udeřil jsem ji současně pěstí v tvář.

Ismena ztemna, bolestně zaúpěla a zavravoravši sklesla bez sebe na zem...

Dítka v kolébce šramotem probuzeno dalo se do pláče.

Byl jsem v takovém duševním stavu, že jsem si plačícího dítěte ani nevšimnul. Chvilí díval jsem se na Ismenu v mdlobách u mých nohou ležící, ale tak bezcitně, tak chladnokrevně, jako za svého mládí do zející rány a na vystřikující krev. Všechny svazky, poutající mne k ženě, byly jedinou touto ranou náhle přetrženy...

Vzav pak rovněž tak chladnokrevně klobouk a přehodiv ještě jeden kabát přes sebe, opustil jsem komnatu...

Dlouho bloudil jsem jako pomatenec z místa na místo.

Noční klid a chlad působil na rozčilenou mysl moji zpočátku poněkud konejšivě; ale když octnul jsem se v jedné z nedalekých vinic, kde

za svého mládí dlíval jsem tak často o samotě v dumavém polosnění a kde budily se nyní v duši mé mimovolně dávné vzpomínky, vrátila se rozčilenost mysli poznovu.

Vůkol panoval zádumčivý klid šeré, skoro jasné letní noci. Na obloze, kde nebylo téměř ani mráčku, kmitaly se hvězdy jako drobné perličky; z šerých lehkých obláčků na západě vyhoupl se časem srpovitý měsíc a zanedlouho se skryl měně tak každou chvíli povšechnou tvářnost celé krajiny.

Usednul jsem na mírném kopci, z kteréhož byl volný pohled na Prahu, pod věkovitý buk do kypré traviny a podepřev se zády o kmen zamyslíl jsem se.

Duší mojí vířily steré myšlénky v chaotickém neladu. Brzo vyhoupla se myšlénka trudná a bolestná, brzo zase myšlénka jasná, konejšivá nebo povzbuzující.

Připomenul jsem si nejdůležitější momenty svého života, momenty milé i trpké, a všechny tyto obrazy táhly před duševním zrakem mým v osvětlení tak věrném, jako by mě svědomí s neúprosnou přísností nutilo k zodpovídání se z veškerých svých činů.

Poprvé v životě svém jsem cítil, že jsem byl až dosud malomocný slaboch a bázlivec, že místo zasáhnouti samočinně v plný život a jednati pak po zralém rozhodnutí z vlastního popudu rázně a odhodlaně, nechal jsem se až dosud nahodilými okolnostmi vésti nebo popoháněti, že nechal jsem se – abych tak řekl – osudem libovolně smýkati.

Lítost, nevýslovná lítost naplnila mou duši. Mírná, pasivní povaha má byla mi odpornou; ostýchavost a nesmělost má, nutný to výsledek dosavadního života mého, přímo se mi zhnusily.

Duševní stav můj byl strašný; bylot' mi jako člověku, kterýž poznává náhle, že minul se cílem života, nevidí spásy nežli v sebevraždě...

Teprve když jasnější pruh na východě zvěstoval blížící se den, když svěží ranní větřík šelestě tajemně v hustém, kyprém listoví rozhoupával ratolesti stromů a keřů, když z temných křovin počal

porůznu zaznívati ptačí zpěv a tu a tam nějaký hmyz se rozbzučel, počal jsem býti klidnější a chladné rozvaze přístupnější.

Čarokrásná vidina, která byla druhdy tak často duši moji obletovala, vyhoupla se opět před duševním mým zrakem v spanilosti nadpozemské a podle ní viděl jsem útrpnost budící obraz – Ismenin...

Jsa však již chladnějším, počal jsem rozvažovati logicky přesněji. Nevinil jsem již Ismenu jako původkyni posledního osudného výstupu, ale přece jsem se nemohl ubrániti logické konkluzi, že vlastně jen ona jest mravní původkyní takměř všeho, co mě bylo v životě potkalo.

Zvláštní, náhodnou shodou okolností byla hlavní původkyní i duševního směru i povahy mé, které jsem nyní zatracoval. I měl jsem za to, že nepoznav Ismeny, býval bych šťastnějším, a nutný následek toho byl, že cítil jsem nevyhnutelnou potřebu, přetrhnutí násilně svazky, kterými jsem se sám přikoval.

Poslední tato myšlénka vracela se vždy s větší a přesvědčující houževnatostí, až jsem se konečně rozhodnul...

Slunce právě vycházelo, když vstav ubíral jsem se zvolna k do-movu.

Rozčilení mé bylo úplně minulo; byl jsem chladný a klidný, jako málokdy před tím. Ještě na cestě vznikl v mé duši několikrátě vřelejší pocit útrpnosti, ale potlačil jsem jej vždy násilně.

Vstoupiv do komnaty, v které jsem byl Ismenu v mdlobách zůsta-vil, zastal jsem ji sedící na témže místě, na kterém mi byla vypravova-la osudný úryvek ze svého života.

V bledé tváři její zračila se úzkost a bolest. Čelo měla obvázané bílým šátkem, jenž byl nad pravým spánkem trochu zakrvácen; oči její, druhdy tak jasné a přívětivé, byly kalny a takřka do krve uplakány...

Zhlédnuvši mě vyskočila a měkkým, přívětivým hlasem zvolala: „Probůh, miloušku, co se to mezi námi přihodilo? – Odpusť mi, odpusť; prosím tě snažně...!“

Při tom sepjala suchoučké své ručky, a dívajíc se mi prosebně do očí, očekávala odpověď.

Neodpověděl jsem. Odloživ klobouk a kabát chtěl jsem usednouti na pohovku.

„Ne, ne, má drahá duše!“ pravila Ismena stavíc se přede mne. „Ty mi musíš odpustit!“

„Že musím?“ pravil jsem s přídechem trpkosti zůstav státi. „Nuže, odpustím ti, zaleží-li ti na pouhém odpuštění; ale ne dříve, dokud neopustíš mne anebo já tebe.“

Ismena vzkřikla; ale hned nato, jako by se byla vzpamatovala, počala mě opět prositi za odpuštění.

Byl jsem neúprosným. Na všechny námitky a prosby její odpovídal jsem chladně, jednoslabičně a posléze jsem ji přísně vyzval, aby se rozhodla.

Vidouc, že jsem neoblomný, rozhodla se. Svázala nejnutnější některé věci do malého uzlíčku, přestrojila se, převinula dítko a vzavši je do náručí chystala se k odchodu.

Když konala přípravy, seděl jsem mlčky na pohovce, aniž bych se byl na ni podíval; když však jsouc úplně připravena brala uzlíček do ruky, pohlédl jsem na uzlík a spatřiv, že vykukuje roh svázané jakési větší knihy, otázal jsem se, jakou to knihu a proč ji odnáší.

„Je to tvůj dar – expliky první tvé soukromé přednášky,“ pravila Ismena. „Když jsem po smrti pěstounově opouštěla jeho dům, vzala jsem si je na památku, ale nikdy jsem je neotevřela. Možná, že tak ani nyní neučiním – ale jsou mi milý jako památka... Dovol tedy, bych...“

„Vezmi, co ti libo,“ odvětil jsem chladně – „i tento medailonek na stole...“

Ismena sáhla po drahé jí památce a v oku jejím zaleskla se slza.

Nato obrátila se ku dveřím a vzavši za kliku zašeptala ještě jednou prosebně:

„Což ani s dítětem se nerozloučíš?“

Obsah otázky té byl sice výčitkou, ale v hlase a vzezření ženině jevila se úpěnlivá prosba, které jsem jen s tíží odolal.

Ale přemohl jsem se přece. Neodpověděv, zavrtěl jsem záporně hlavou a pohlédl na Ismenu.

Dívala se na mne upřeně; v kalném, krví zalitém oku chvěla se nemá zoufalost...

Okamžik se mi zdálo, že musím vzkřiknouti: „Odpust’! – Neodcházej!“, ale než jsem se rozhodl, vrzly dvěře a Ismena s dítětem zmizela.

Zůstal jsem s chmurnými myšlenkami a s trpkými vzpomínkami svými o samotě...

* * *

Od události, o které jsem byl právě vypravoval, minulo něco přes rok.

Po celou tu dobu žil jsem způsobem, kterému jsem byl z mládí přivykl – v úplné odloučenosti od světa.

Však místo v poklidu, po kterémž jsem prahnul, žil jsem v neustálém rozechvění. Marně snažil jsem se nejrozmanitějšími sofismy, ba i pravdě co možná nejnepodobnějšími důvody jednání své sám před sebou ospravedlniti neb aspoň vysvětliti.

Chování mé k Ismeně zdálo se mi býti vzhledem k příčinám takměř nevysvětlitelné a jedině sofisma, že bylo jen nutným následkem brutálního, v návalu vášně spáchaného skutku, sloužilo mi zpočátku místo důvodu podstatnějšího.

Leč kde hledati vlastní původ, zárodek brutálního skutku? Bez odporu jen v onom tajuplném rozechvění nervů, jehož zjevné známky zovou se v obyčejném životě náhlý, neukrotitelný hněv.

Ale proč právě jen tento druh vibrace nervů dostavil se po výjevech a dojmech bezprostředně předcházejících? Zajisté nedostačily zde pouze dojmy bezprostřední a musily býti nervy dřívějšími smyslnými dojmy upraveny.

Dávný, po dlouhý čas tutlaný odpor proti všemu, co neodpovídalo mým názorům o kráse, dřívější můj život a jednostranné mé studium a výsledek toho: neukojitelná touha po zrealizování nejmilejších mých přání, těchto výslednic různých skupení mých myšlének – vše to tvořilo bez odporu prvý zárodek nepromíjitelného mého skutku.

Však kdo byl původcem všeho toho...?

Zda nebyla to v první řadě Ismena...?

Tak a podobně snažil jsem se hnusný skutek svůj vysvětliti.

Pro povahy mého rázu je cosi neodolatelně vábivého v takovémto chorobném sofizování. Oddával jsem se mu s jakousi rozkoší a zpočátku dostačilo mi úplně.

Jakž také bylo možno jinak vysvětliti můj náhlý odpor, můj hněv, když Ismena prozradila, kým jest její otec?

Člověku, zabývajícímu se po tak dlouhý čas zkoumáním účinků usmrcujících bezduchých hmot na živoucí organismy, člověku, zkoumajícímu následky děsných účinků těch: smrt a následující rozklad těla v původní prvky, člověku, kterýž byl přesvědčen, že po vymizení životní síly rozpadá se tělo v původní atomy, že po člověku nezůstává nežli pouhá upomínka, člověku takovýchto názorů, jakým jsem byl já, musil býti protiven každý, kdo buď z nevědomosti, nebo vědomě z příčin jakýchkoli šířil tradicionelní báj o nesmrtelnosti duše lidské...

Nebyl to tudíž obyčejný předsudek, který mi vehnal všechnu krev do hlavy, když Ismena prozradila stav svého otce, nýbrž přesvědčení.

Přes všechno toto sofizování nebyl jsem nepřístupen reflexím jednoduchým.

Prostičký člověk hlásíval se ve mně aspoň časem o své právo.

V takových dobách bývalo mi Ismeny líto a milerád bych byl napravil, co jsem zavinil. Však jakási falešná pýcha mne zdržovala.

Marně hledal jsem útěchu v přísném, neúnavném studiu, marně jsem se snažil řešením nejzáhadnějších, veškerou duševní činnost vyžadujících problémů vědeckých na Ismenu a na své dítě zapomenouti. Nebylo možno.

Tušil jsem, že byvši mnou vypuzena, neuchýlila se Ismena jinam, než kde byla nalezla útulku po svém vypuzení z domu pěstounova.

A jak často vyhnala mne touha na Nový Svět, jak často bloudil jsem mnohdy i v noci kolem známého mi domku, v němž jsem prožil nejsladší chvíle svého života, a jak často byl jsem již až u prahu tichoučké komůrky...!

Ale přece jsem se vždy zas vrátil s tlukoucím srdcem, rozčilen a v hlubinách duše rozechvěn...

Ismenu nespatriil jsem po celou tu dobu než jedenkrát, a sice několik týdnů po jejím odchodu. Seděla před domkem na cestě, vedoucí příkře do vrchu na hradby a skoro na témže místě, kde ji byl pěstoun její, jak mi byla vypravovala, jako malé, plačící děvčátko poprvé spatřil.

Díval jsem se na ni z hradeb. Byla smutna a na klíně hýčkala mé dítě...

Zdalo se mi, že třpytí se jí v očích slzy a také moje oči se zarosily...

Ale přece jsem zase odešel...

Později, když beznadějný a zdánlivě bezúčelný život můj počínal již býti téměř nesnesitelný, býval jsem v místech, kde Ismena dlela, častěji. Věděl jsem, že bydlí v téže tiché komůrce, že živí se mozolně jako dřívě, ale ji samu jsem nikdy již nespatriil.

Zpočátku jsem se tu a tam po ni poptával, později však, nechtěje vzbudit nižádného podezření, ustal jsem od toho úplně.

Však právě tím, že neměl jsem o Ismeně a svém dítěti nižádných zpráv, stával se duševní můj stav vždy nesnesitelnějším.

Kdysi – skoro po roce po našem rozloučení – nemoha již déle odolati, vešel jsem do dvorku a zastaviv se s bouřlivě tlukoucím srdcem před dveřmi Ismeniny komůrky zlehka jsem zaklepal.

Nikdo se neozval. Otevřel jsem tedy dveře sám; ale místo Ismeny a svého dítěte nalezl jsem v jizbičce stařenu zcela neznámou – Ismena byla před několika týdny byt ten opustila...

Kam se uchýlila, nikdo mi nemohl pověditi.

Dověděl jsem se jen tolik, že opustila byt svůj více než před půl rokem, a sice krátký čas – po smrti svého dítěte.

Zpráva o úmrtí mého dítěte zůstavila mne mimo nadání zpočátku úplně chladným, ba lhostejným.

Avšak když jsem si později v osamělé chvíli připomenul některé z nejtklivějších momentů klidného rodinného života, když jsem viděl v duchu své dítě, jak ležíc v kolébce s blahostným úsměvem v bledoučké tvářince vztahuje ke mně své ručinky, když jsem si připamatoval, že obraz ten je preludem, že dítě mé, jediná tato má naděje, již práchniví, že nikdy více je nepolíbím, že nikdy více je nespátřím; když jsem si připamatoval, že zemřelo snad následkem hoře a žalosti, jež jsem byl matce jeho způsobil – zmocnila se mne lítost takměř šílená a myšlénka, že stal jsem se proti své vůli vrahem vlastního dítěte, pronásledovala mne s bezpříkladnou neústupností.

Ještě nyní po letech musím vyznati, že nemůže býti strašnějšího trestu duševního nad tuto myšlénku...

Od té doby byl můj život nepřetržitou mukou duševní. Necht' jsem se zaměstnával čímkoli, vždy viděl jsem v duchu před sebou bledoučkou tvářinku svého dítěte.

Děsivé obrazy pronásledovaly mne i ve snu. Když pak jsem procitl, mihnul se před duševním zrakem mům obraz Ismenin s kalným, do krve uplakaným okem, ale hned poté viděl jsem před sebou zase jen bledou tvářinku svého dítěte...

Není divu, že za okolností, v kterých jsem žil po vypuzení Ismeny, na přítele malíře takměř jsem ani nevzpomněl.

Žádaných obrazů a fotografií jsem mu neposlal. Psal mi sice několikrát, žádaje aspoň za vysvětlení nejstručnější; ale když jsem mu neodepsal ani na list nejprátelejší, nejnalehavější, přestal mi posléze dopisovati i on.

Teprve po roce, když vzdor můj byl zlomen, když život můj počínal mi býti skutečným břemenem, obdržel jsem od přítele stručnou

telegrafickou zprávu věcnou. Oznamoval mi, že mecenáš, pro kterého byl až dosud pracoval, zemřel, následkem čehož že jest přinucen opustiti Španělsko, bych jej tedy třetího dne po obdržení telegramu očekával.

Přítelova zpráva mne nepřekvapila.

Čekalť jsem ji už dříve, dokud jsme si ještě častěji dopisovali; neboť přese všechno libování si v cizině proklouzlo příteli v dopisech mnohé slůvko touhy po návratu do vlasti.

Vrátil se, jak mi byl telegrafoval; ale poněvadž jsem ho na nádraží neočekával, pospíšil bez odkladu do mého bytu.

Byl pozdní večer, když vstoupil. Odporný, ba hnusný nepořádek, jenž po zapuzení žínky mé v bytu mém panoval, přítele překvapil.

„Probůh, jak to žiješ?“ byla první jeho slova.

Mlčky podal jsem mu ruku.

Rozhlédnuv se bystře kolem podíval se zkoumavě na mne.

„Kde je Ismena? Rci!“ táže se kvapně.

Slova ta pronesena s přízvukem hluboké soustrasti a bolesti, jako by byl přítel na jisto očekával stručnou, ale osudnou odpověď, že je Ismena mrtva.

Chtěl jsem odpovědět, ale křečovitá lítost sevřela má prsa a oko zalilo se slzou.

„Ty trpíš, tys churav!“ vece přítel. „Lesk hluboko zapadlého tvého oka je tak příšerný, výraz v tváři tak beznadějný, pleť tak chorobně pouvadlá... slovem tys hrobu blíž, než snad sám se domníváš.“

Ještě téhož večera zvěděl přítel vše, co bylo příčinou těchto změn.

Netaje před ním ani nejmenší nepatrnosti vypravoval jsem mu vše.

Vyslechl mě mlčky, a když jsem skončil, nepronesl ani slůvka útěchy, aniž mi činil jakých výčitek. Poznalt', že v rozpoložení myslí, v jakém jsem se nalézal, byla by každá útěcha bezúčelna, a jak mi později sdělil, nabyl přesvědčení, že nesmím býti nadále zůstaven sám sobě.

Pod záminkou, že se nemá kam uchýliti, ubytoval se přítel prozatím u mne a nespustil mě více z očí, ba ani na okamžik mne nenechal o samotě.

Zpočátku mi byla společnost jeho odporná, ale přítel nikdy se mi nevtíral, nikdy mě neobtěžoval, nýbrž snažil se vyhověti ve všem mým přáním i libůstkám, takže jsem znenáhla společnosti jeho přivykl.

Pravé příčiny jsem zpočátku ani netušil; neboť přítel, vida před sebou člověka duševně churavícího, šetřil všech pravidel opatrnosti, by mě nerozjitřil a nepobouřil. Kdykoli jsem počal mluvit o Ismeně nebo o svém brutálním skutku, kdykoli jsem zahájil hovor o duševní muce své, vždy odpovídal jednoslabičně, a jakmile bylo možno, odbočil k předmětu jinému.

Po několik dní mne v pravém slova smyslu mučil vypravováním rozličných, patrně vymyšlených milostných dobrodružství ze svých cest. Někdy mě rozmarný, často i rozpustilý tón přítelova vypravování urážel, a žádal jsem jej, aby mě podobnými historkami ušetřil. Přítel vždy uposlechl; ale zanedlouho počal vypravovat dobrodružství nové, ještě rozmarnější a rozpustilejší a přečasto tónem cynickým. Když pak jsem ho opětně žádal, aby přestal, uposlechl zas a počal vypravovat něco vážnějšího, hlavně o svých studiích, což však mě zanedlouho počalo obyčejně nudit.

Neměť jsem již takměř pro nic jiného smyslu kromě pro své subjektivní chorobné city a vzpomínky; ale znenáhla, když přítel i jiným všemožným způsobem snažil se dáti myšlénkám mým jiný směr, počal jsem býti klidnějším a později i myšlénkám a citům cizím přístupnějším.

V několika dnech po svém návratu do Prahy uspořádal si přítel všechny své záležitosti a počal pracovati.

Z dvou svých pokojíků přenechal jsem mu pokojík zadní, v němž pracoval i spával a jež opouštěval jen tenkrát, když mě doprovázel k továrně, ve které jsem byl zaměstnán, nebo když mi k továrně té

šel vstříc, než jsem šel z práce; neboť hlavní péče jeho o mne soustředila se v tom, že mě pokud bylo možno nenechával o samotě.

O jeho práci hrubě jsem se nestaral; nebavilát mě více. Nejlepším důkazem toho jest okolnost, že jsem do jeho pokojíku jen zřídka kdy vešel, a když se to stalo, že jsem se ani nepodíval, aniž se jej zeptal, o čem právě pracuje.

Tak minulo několik týdnů.

Společnost přítelova působila na mne velmi prospěšně; avšak skoro v téže míře, v které jsem počínal být klidnější, počínal se duch přítelův zachmuřovati.

Zpočátku, dokud jsem nezvěděl toho příčinu, připisoval jsem to nespokojenosti jeho s výsledkem, jaký měl pobyt jeho v cizině. Věděl jsem, že si přítel od svého pobytu ve Španělsku tak mnohou výhodu přislíboval, ale že ho naděje zklamala; vrátil se do vlasti skoro v těchže trudných poměrech, jako ji byl opustil.

Mecenáš, pro kteréhož byl ve Španělsku pracoval o kopiích obrazů, hlavně Murillových, zemřel náhle, a dědicové jeho nejevili valné chuti vyplatiti honorář za hotové již práce, takže přítel musil vyřízení záležitosti té svěřiti právnímu zástupci.

Zpráva o úmrtí mecenášově stihla jej v Madridě, právě když pracoval o kopii nejslavnější Murillovy madony „La virgen de Madrid“. Za několik dní došla ho další zpráva, že dědicové mecenášovi žádných obrazů od něho nepřijmou a že mu nebude žádných peněz více zasláno, což bylo hlavní pohnutkou, že opustil Madrid.

Kopie Murillovy madony zůstala nedokončena a přítel přivezl ji s sebou do Prahy.

V prvních dnech ani slovem se mi o tom nezmínil; později, když mi o tom pověděl, byl jsem neobyčejně dychtiv spatřiti aspoň nedokončenou kopii obrazu toho; ale přítel nesvolil. Vymlouval se na to a ono a posléze se přiznal, že nemůže si nižádným způsobem více připomenouti tajuplný výraz čarokrásných temnomodrých očí a že marně se namáhá, by jej vkouznil na plátno.

Přesto naléhal jsem na přítele, aby mi obraz ukázal. Posléze svolil a ukázal mi kopii.

Obraz byl skoro úplně hotov a jevil velké nadání; toliko obličej byl úplně bezvýrazný, jako by byl zastřen mlhavou rouškou; neboť přítel, nemoha z paměti pravého výrazu na plátně vykouzlit, přetřel vždy, kdykoli marný svůj pokus zpozoroval, obličej madony základní barvou, by mohl pokus svůj později znovu opakovati.

Po delší čas bylo namáhání jeho úplně marné, což mysl jeho zachmuřovalo. Byl nespokojen a často nevrlý.

Marně přemítali jsme oba o způsobu, jak odpomoci; neboť dle věrohodného výroku příteleva žádná rytina, ba žádná fotografie obrazu toho neměla pravého výrazu v tváři a pohledu.

„Všechny tyto rytiny a fotografie jsou lživý, falešný,“ pravil přítel, když jsme se byli jednou zas o předmětu tom rozhovořili. „Obrysy a podobnosti jsou sice správný – ale výraz je zcela jiný... Dle všech těch obrazů, které máš ve své sbírce, nemůžeš si učiniti pravého pojmu o čarokrásce Murillova originálu. I nejvěrnější fotografie Gaupilova je pravým opakem originálu. Víš, jak nesnadno jest takový obraz popsati, zvláště mně, kterému schází slov...“

Gaupilova fotografie představuje čarokrásnou vážnou jižní tvář s výrazem tajuplného sebevědomí; černý vlas leskne se jak havraní perut' a oko plane temným žářem. Ale originál představuje čarokrásnou dívku s blahým výrazem miloučké nevinnosti v serafínské tváři; vlas originálu není havraní, nýbrž zlatoplavý a oko neplane temným žářem, nýbrž je jasné, jako oko gazely, slovem originál představuje nejmilostnější dívku, jakou kdy v sladkých snech svých vídal básník myslí nejjemnější, nejněžnější...“

Poslední slova příteleva vzbudila v mé duši vzpomínky a před duševním zrakem mým vyhoupla se opět čarokrásná vidina, která mi byla tak často na mysli tanula. Zdálo se mi, jako by přítelem právě líčený originál Murillovy madony nemohl být nežli kopií divuplné vidiny...

Když přítel domluvil, pravil jsem kvapně:

„Toť k víře skoro nepodobno!“

„A přece tomu tak,“ vece přítel. „Znal jsem obraz dle tvých rytin a hlavně dle Gaupilovy fotografie, ale neobyčejný, neuvěřitelný tento rozdíl mezi fotografií a originálem mne překvapil v míře nejvyšší.“

Příčinu toho arci nemohu jinak vysvětliti nežli přitmělou základní barvou při nedostizitelné živosti výrazu originálu, což při fotografování zůstavilo obraz výrazu tak rozdílného. Však na tom není dosti.

Když stál jsem poprvé před čarokrásným originálem, nemohl jsem se dlouho probrati z udivení, neboť při prvním pohlednutí na obraz tanula mi na mysli Ismena...

Čím déle jsem se díval v něhyplnou tvář Murillovy madony, tím více se mi zdálo, že upírá na mne Ismena své výrazné oko...

Zpočátku měl jsem za to, že to jen optický klam – myslím, že jsem ti o tom také psal – a připisoval jej na účet své lásky k Ismeně, ale když jsem se později po několika měsících vrátil do Madridu, bych počal obraz kopírovat, přesvědčil jsem se, že to nebyl klam optický, aniž přelud fantazie...“

Sdělení přítelovo nemálo mě zajímalo. Chtěl jsem vyzvědětí nějakých podrobností, ale po první otázce přítel náhle se odmlčel, jako by si byl připamatoval, že nemá se mnou mluvíti o Ismeně, a veškeré mé namáhání, přiěti jej k dalšímu vypravování, bylo marné.

Odpovídal vždy jen, že mi neměl ani tolik svěřiti, že měl vyčkati, až bude mít kopii Murillovy madony, o jejímž šťastném dokončení přes všechny dosavadní marné pokusy své nepochyboval, úplně hotovou.

Vyžádav si ode mne mé sbírky rytin a fotografií k volnému užití zahloubal se s vzornou vytrvalostí v jich studium a po celou tu dobu z pokojíku svého skoro ani nevycházel.

Ale zanedlouho studia toho úplně zanechal a doma takměř ani se nezdržel.

Nevrlost a mrzutost přítelovu jsem pochopoval, ale náhlá tato změna v dosavadním jeho způsobu života byla mi naprosto nevyšvětlitelna.

Kde se po celé dny potuloval, nedozvěděl jsem se. Po několik dní čekal jsem na něj pozdě do noci, ale nedočkav se ho usnul jsem, a když jsem z rána procitl, byl přítel už zase pokojík svůj opustil.

Tak žili jsme krátký čas.

Mrzut ležel jsem kdysi za parného letního odpůldne doma na pohovce, když znenadání dvěře prudce se otevřely a přítel v největším rozčilení vrazil do jizby.

Rozpálená tvář jeho zářila radostí. Ani si mě nevšimnuv proběhl mým pokojíkem do svého, ale hned nato se vrátil a počal v mém pokoji z místa na místo přecházeti.

Nemaje o příčině radostného rozčilení jeho ani tušení, neoslovil jsem ho, nýbrž dívaje se na něj, čekal jsem, až promluví sám.

„Ne, ne!“ zvolal po chvíli, jako by mluvil sám k sobě. „Na práci není ani pomyslení...“

„Kdopak tě k práci nutí?“ dím poněkud úsměšně.

„Kdo mne nutí?“ opáčí přítel. „Nikdo – pravda... Ale víš-li pak, kde jsem byl – odkud přicházím?“

„Jakž bych mohl vědět, když...“

„Z Týnského chrámu,“ přerušuje mě přítel.

„To přece nemůže býti příčinou tvého radostného rozčilení,“ připomínám. „Co tě tam vedlo, co tě rozradostnilo?“

„Druhdy účel umělecký, dnes pouhá náhoda,“ vece přítel a po malé chvíli dodává:

„Pamatuješ se ještě na oltář Zvěstování Panny Marie se Škrétovou madonou, před kterým jsme se byli před lety náhodou setkali?“

„Pamatuju,“ odpovídám suše.

„Před oltářem tím spatřil jsem dnes – vlastně před několika minutami originál madony Murillovy.“

„Jak to? Jakž možno spatřiti originál obrazu, který byl malován před dvěma věky? Tys pomaten!“

„Možná, že jsem poněkud pomaten, ale přesvědčil by ses, kdybys šel se mnou,“ praví přítel zastaviv se přede mnou. „Vstaň a pojd!“

Ale hned nato, jako by se byl vzpamatoval, dodal:

„Ted' ne, je už pozdě – chrám je zavřen – ale zítra musíš jít se mnou...“

Z těchto slov a z veškerého chování přítelova bylo patrné, že je skutečně buď pomaten, nebo nanejvýš rozčilen a že především potřebí, by se utišil.

„Pověz přece, co se vlastně přihodilo?“ tážu se po malé chvíli.

„Všechno, všechno ti povím, jen tak na mne nenaléhej...! Vždyť ani sám nevím, co se se mnou děje,“ odpovídá přítel a usednuv pak vedle mne na pohovku, odmlčel se.

Trvalo skoro hodinu, nežli se utišil tak dalece, že mi mohl dobrodružství své vypravovati v souvislosti.

V podstatě bylo velmi jednoduché, ale po uvážení všech okolností vzhledem k příteli nedivil jsem se, že jej tak bezpříkladně rozčililo.

Přítel vypravoval v tento smysl:

„Jak víš, bylo veškeré mé namáhání, bych započatou kopii Murillovy madony dokončil, marné. Ani nejpilnější studium tvých rytin a fotografií mi neprospělo. Nad mnohou z rytin těch strávil jsem často několik dní, ale vše marně – studium to mě spíše ještě mátklo, nežli by mi prospívalo.“

Nevrlost a nespokojenost má rostly. Po nějaký čas nevěděl jsem si rady a již jsem měl za to, že budu musit nechat kopii nedokončenou a vyčkati, až podaří se mi dostat se zase nějakým způsobem do Madridu.

V nejrozhodnější době napadla mi nová myšlénka.

Což abys v chrámech pražských podíval se na madony českých i jiných malířů, pomyslil jsem si, a od té doby zanechal jsem studia rytin a fotografií tvé sbírky a jako blázen běhal jsem z chrámu do chrámu, bych studoval malby.

Však o studiu v pravém toho slova smyslu nemohlo býti ani řeči. Byltě jsem dřívějším neplodným namáháním unaven a rozčilen. Často stával jsem po několik hodin před některým obrazem, a když

jsem odešel, zdálo se mi, jako bych byl v myšlénkách bůh ví kde jinde bloudil.

Nespokojen sám s sebou vedl jsem, jak víš, život zcela nepravidelný, což nespokojenost mou ještě více rozdmýchovalo. Později chtěl jsem i tohoto marného studia zanechat a místo z chrámu do chrámu bloudil jsem po celé dny a skoro každodenně hluboko do noci bezúčelně po okolí pražském. Také dnes ráno opustil jsem s tímto úmyslem pokojík svůj a celé dopoledne strávil jsem v údolí svatoprokopském.

Dlouhá chvíle však mne odtamtud vypudila. Nedbaje vedra, vrátil jsem se přes Bráník a Podol do Prahy a odpoledne, ač již unaven, loudal jsem se po Starém Městě z ulice do ulice, až jsem se octnul v Týnské uličce.

Vchod do chrámu byl otevřen a z chrámu zaznívaly zvuky varhan...“

„A Škrétova madona vlákala tě do chrámu, není-liž pravda?“ přerušil jsem přítele.

„Nikoli!“ vece přítel. „Vzpomněl jsem si sice na obraz ten, ale v okamžiku tom byl mi úplně lhostejný. Vešel jsem tenkrát do chrámu pouze proto, bych se ochladil.

Chrám byl skoro prázdný; jen tu a tam sedělo porůznu v lavicích nebo klečelo před pobočními oltáři několik osob.

Přešel jsem chrám napříč od vchodu, kterým jsem byl vešel k sakristii, načež jsem šel volným krokem ku vchodu hlavnímu.

Chtěje již vyjít, obrátil jsem se ještě jednou mimovolně k hlavnímu oltáři a zrak můj utkvěl na Škrétově madoně na oltáři pobočním.

Sluneční paprsky padaly právě na obraz, jenž skvěl se v oslňující záři jako v plamenu. Z dálky, z které jsem se díval, nebylo aspoň možno na obraze praničeho rozeznat.

Před oltářem klečela ženská postava.

Beze vší pohnutky a na nic nemysle, přešel jsem volným krokem loď chrámovou a octnuv se před hlavním oltářem, obrátil jsem se, bych se rozhlédl po chrámu.

Ženštině, klečící před pobočným oltářem, na němž se nalézala Škrétova madona, viděl jsem přímo do tváře.

Byla to bytost takměř éterická.

Klečela na stupni oltářním jako modlící se seraf. Běloučké, útlé ručky měla sepjaty, hlavinku poněkud k prsoum skloněnou a polo-průsvitná víčka cudně sklopena.

Úbělové čílko bylo mistrně vyklenuto, líčka lehýnce zruměněna; jemňoučké rtíky byly žhavě purpurové, vlas hustý zlatoplavý, plet svěží, jemně zarůžovělá a divuplného lesku.

V slabém odlesku slunečních paprsků, odrážejících se od obrazu na oltáři působila čarokrásná tato bytost kouzlem neodolatelným.

Dlouho díval jsem se bez hnutí v nadpozemskou tuto tvář, v níž zračil se poklid andělský.

Po chvíli dívka povstala a rozhlédla se po chrámě. Zrak její utkvěl mimovolně několik okamžiků na mně.

Dívala se na mne upřeně a pohled temně modrých očí jejích byl výrazu nevýslovně sladkého. V okamžiku tom aspoň se mi zdálo, jako by se na mne díval originál Murillovy madony..."

„Nebo ideál můj!“ přerušil jsem přítele.

„Jak to myslíš?“ táže se tento.

„Vždyť líčíš neznámou krásku skoro těmiže slovy, jako jsem ti před lety v důvěrné rozmluvě líčil čarokrásnou svou vidinu.“

„Promiň,“ vece přítel, „že nedostává se mi slov. Možná, že má ideál tvůj jakousi podobnost – ale dokud se sám nepřesvědčíš, nelze o tom platně rozhodnouti.“

„Pokračuj tedy ve svém vypravování,“ dím.

„Zvláštní, podivná to bytost! Jediný pohled její dostačil, aby v mé duši obnovil obraz čarokrásné madony Murillovy. Blahý, nevýslovně sladký výraz miloučké tváře a divuplného temnomodrého oka, kterým Murillova madona diváka okouzluje, tane mi nyní tak živě na mysli, že budu moci kopii dokončiti, aniž bych musil originál obrazu ještě jednou spatřit.“

Poté přítel vstal chtěje se patrně odebrati do svého pokojíku, by mohl začít hned pracovat.

„Co však se stalo s dívkou?“ tážu se. „Vždyť jsi svého vypravování neskončil.“

„Máš pravdu,“ vece přítel. „Vše ostatní, co mohu říci, má ráz zcela obyčejný. Dívka zpozorovavši, že se na ni dívám, začervenala se a rychlostí blesku zastřela tvář svou závojem, načež kvapně opustila chrám. Pospíšiv za ní viděl jsem, jak vsedla do kočáru, jenž před hlavním vchodem čekal. Kočár odejel pak tryskem směrem ku kamennému mostu. Toť vše, co ti mohu povědít.“

Po těchto slovech odebral se přítel do svého pokojíku. – –

Vypravování přítelovo učinilo na mne zvláštní dojem. Tvářil jsem se lhotejným, ale musím se přiznati, že jsem byl velmi rozčilen.

Následující noci aspoň jsem rozčilením ani oka nezamhouřil a časně z rána, na přítele ani nečekaje, opustil jsem byt.

Pospíšil jsem k Týnskému chrámu, který však byl ještě zavřen. Bloudě kolem chrámu, čekal jsem, až otevrou, a když se tak stalo, vešel jsem do chrámu a usednuv v lavici, z které byl volný pohled na poboční oltář se Škrétovou madonou, čekal jsem na sličnou neznámou.

Čekal jsem marně. Vyptav se, kdy bývá chrám otevřen, přicházel jsem tam po několik dní s vzornou pravidelností a čekal s neméně vzornou trpělivostí, ale vždy marně.

Bylať se mě opět zmocnila ona duševní horečka, která mnou lomcovala, když jsem ještě jako bezstarostný studentík slídil po rytinách a obrazích madon. Počal jsem zanedbávati své povinnosti; přicházívat jsem do práce nepravidelně a mnohý den vůbec ani jsem nepřišel, aniž bych se byl omluvil. Ani nejdůtklivější napomenutí šéfovo nebylo nic platno.

Přítel, který byl mezitím pilně a klidně pracoval, neměl o tom všem ani tušení. Vyzývat mě sice několikráte, abychom se společně podívali do chrámu Týnského, ale já vyzvání jeho vždy zamítl.

Přítel zůstal následkem toho doma, kdežto já nepozorovaně se vytrativ, pospíšil jsem do chrámu toho sám.

Po celý týden navštěvoval jsem chrám marně.

Nadešla neděle. Stráviv v chrámě celé dopoledne byl jsem už mrzut; ale odpůldne dostavil jsem se tam přece zase.

Tentokráte však jsem marně nečekal. Sotva jsem zaujal své staré stanovisko, spatřil jsem dvě ženské postavy, které vstoupivše hlavním vchodem, ubíraly se volným krokem k oltáři Zvěstování Panny Marie, kde na stupni oltářním podle sebe poklekly.

Jedna z nich byla oblečena v šat smuteční, druhá v řasnaté roucho barvy světlemodré; obě byly závoji zastřeny.

Klečely před oltářem po celé služby boží.

Sedě v lavici nespouštěl jsem z nich očí. Když pak kněz odešel od hlavního oltáře, vstaly – a již jsem měl za to, že odejdou, aniž bych spatřil jejich tváří.

Náhodou odhrnuly obě závoje... Zrak můj však spočinul toliko na tváři ženštiny v šatech světlemodrých; bylať skutečně tak oslňující krásy, jak mi ji byl přítel líčil. Ba více! Byla to ona vidina, která mne v nejsmělejších snech mých po léta obletovala.

Pozvednuvši poloprůsvitná víčka, upřela na mne své temně modré oči...

Byla to éterická postava ideální krásy, pohledu tak nevýslovně vábného a čarovného, výrazu tak kouzelně lahodného, že před skvoucím obrazem tím vše ustupovalo do pozadí. Byla to madona těchže sice tahů jako Murillova madona dle Gaupilovy fotografie, ale madona jemně zarůžovělé svěží pleti divuplného lesku, madona zlatovlasá, jejíž něhyplný obličej zářil andělským poklidem, nezměrnou láskou a oddaností, madona nevýslovně sladkého výrazu v temně modrém oku jako Murillův originál...

Vztyčiv se prudce v lavici, v které jsem seděl, nemohl jsem zraku svého ani na okamžik odvrátiti...

Cítil jsem, jak se mi krev žene k hlavě a zase nazpět k srdci; bylo mi nevysvětlitelně sladce úzko jako před lety, když jako hoch spatřil jsem v botanické zahradě černobrvou dívku a mladičká duše má letíc poprvé kráse vstříc chvěla se neuvědomělou ostýchavostí, jako by se bála možného odpuzení...

Mnoholetý sen byl se stal náhle pravdou, ideál můj skutečností.

Dojem, jaký na mne učinil, nelze mi však vypsati, a bylo by jej lze nastíniti jen tenkrát, kdyby bylo možno popsati jediný výkřik, jenž se mi vydral z rozvlněných prsou...

„Ismeno!“ zvolal jsem hlasitě chvějícím se hlasem, aniž bych dbal, kde se právě nalézám.

Čarokrásná dívka byla poněkud zaražena, lehýnký ruměnec polil její tvář. Nahnuvši se ku své družce něco jí zašeptala, načež obě rychlým krokem chvátaly k hlavnímu vchodu.

Několik okamžiků zůstal jsem bez hnutí státi, pak ale vyraziv z lavice spěchal jsem za nimi.

Vyšel jsem před chrám, právě když sedaly do čekajícího na ně kočáru. Nežli jsem k povozu doběhl, bylo vše k odjezdu připraveno.

Uchopiv čarokrásnou dívku za ruku, zvolal jsem vášnivě:

„Odpusť, Ismeno, čím jsem ti byl ublížil!“

Dívka na mne pohledla laskavě a přátelsky, a hlasem vlídným, však poněkud pohnutým pravila:

„Pane, vy se nejspíše mýlíte!“

„Ne, ne Ismeno,“ zvolal jsem nepouštěje její ručky. „Já se nemýlím, tvůj pohled, tvůj hlas tě prozradil...“

Vtom koně kočárem trhli.

Dívka poněkud se nahnula, čímž poodhrnul se trochu vysoký límeček jejích šatů; spatřil jsem kolem krčku krví poněkud podlitou prouhu...

Nežli však jsem více promluvil, švihl kočí do koní. Ručka Ismenina vytržena násilně z mé ruky, a kočár ujížděl úprkem směrem ku kamennému mostu...

Jsa na rozpacích, mám-li nechat kočár klidně odjíždět nebo za ním pospíšet, díval jsem se několik okamžiků, jak úprkem ujíždí; ale hned nato pustil jsem se bez rozvahy za ním.

Spěchal jsem krokem co možná nejrychlejším, aniž mi v té chvíli napadlo, že je to počínání více nežli bláhové.

Na štěstí přispěla mi ku pomoci náhoda; potkalť jsem před Staroměstskou radnicí prázdný fiakr. Houknuv na kočího, by obrátil, vytrhl jsem dvířka a skočiv do povozu křikl jsem na kočího:

„Vidíte kočár, zahýbající právě do Karlovy ulice?“

„Vidím,“ zněla odpověď.

„Jeďte tedy za ním tak dlouho, až jej dohoníte!“

Po těchto slovech sklesl jsem nazpět do kočáru.

Kočí práskl do koní a ujížděl úprkem naznačeným směrem.

Tak projeli jsme obě ulice Karlovy a octli se na počátku kameného mostu.

Vztyčiv se v povoze spatřil jsem, že kočár Ismenin jede pomaleji nežli můj fiakr; že jej tudíž nejspíše na konci mostu dohoníme. Zároveň se mi zdálo, že se Ismena dívá z kočáru nazad.

Myslím, že mne poznala, neboť hned nato jsem upozoroval, že kočár její ujíždí s rychlostí skoro dvojnásobnou.

Pobídl jsem tedy kočího, by jel ještě rychleji.

Kočí uposlechl; ale policista, podle kterého jsme právě jeli, zastoupil nám na chvíli cestu s napomenutím, že se nemá po mostě tak rychle jeti.

Kočár Ismenin, ježž nebyla podobně malicherná nehoda postihla, ujížděl stejně rychle; vzdálenost mezi ním a povozem mým byla vždy větší, a když jsme sjeli na počátek malostranské Mostecké ulice, kde bylo možno ujíždět úprkem, ztratili jsme stopu Ismenina kočáru úplně.

Kázal jsem jeti co možná nejrychleji až k Ostruhové ulici – ale octna se tam, shledal jsem, že jsem dal rozkaz mylný.

Na hledání zmizelého kočáru jiným směrem nebylo už možno ani pomyslit.

Mrzut nad nezdarem tím, dal jsem se dovézti k domovu...

S přítelem, kterýž byl společný náš byt neopustil, setkal jsem se v rozjitření daleko větším, nežli jevil on po prvním setkání se s Ismenou, kterou, jak bylo ze všeho patrno, nebyl ani poznal.

Počal jsem mu odpovídati na otázky jeho zmateněji, nežli mi odpovídal tenkrát on – a také u mne trvalo skoro hodinu, nežli jsem se tak dalece utišil, že jsem mu mohl vše aspoň v obstojné souvislosti vypravovati.

„Náhodou můžeme se dnes také přesvědčiti,“ pravil přítel, když jsem mu byl vypravoval, že jsem se setkal v Týnském chrámě s ideálem své obraznosti v osobě vlastní žínky, „zdali jest ideál tvůj podoben originálu Murillovy madony. Dokonalť jsem právě kopii k úplné své spokojenosti.“

Po těchto slovech vtáhl mne do svého pokojíku a mlčky odhrnul roušku, kterou byl obraz zastřen.

Pohlédna na kopii Murillovy madony podivil jsem se překvapující podobnosti.

Výraz tváře, zvláště pak pohled temnomodrých očí byl na plátně proveden mistrně.

Nebylo ostatně také divu, neboť obraz byl dokonán po dojmu bezprostředním a k tomu dle vzoru čarokrásné dívky, jejíž uchvacující spanilost byla mě před krátkým časem okouzčila.

Sdělil jsem příteli o podobnosti té svůj náhled.

Přítel mě vyslechl a souhlasil se mnou, když jsem mu připomenul, že nemůže býti nižádné pochybnosti o tom, že spatřili jsme oba v Týnském chrámě tutéž osobu; ale že by to mohla býti Ismena, nechtěl nikterak uvěřiti, kdežto já byl o tom úplně přesvědčen.

V některých okamžicích arci se mi zdálo, že to nemůže býti pravda, že není možno, by se něco podobného stalo, že vše, čeho jsem byl očitým svědkem, byl pouhý klam a přelud obraznosti. Ale hned nato připamatoval jsem si celou řadu neklamných a nevyvratitelných příznaků, podle kterýchž jsem v čarokrásné dívce poznal svou

žínku, a přes všechnu pravdě nepodobnost nepochyboval jsem ani dost málo o divuplné, takměř zázračné změně, která se s ní byla stala.

Probděl jsem celou noc v přemítání prazvláštního druhu.

Snažil jsem se totiž vysvětliti sobě podivný tento případ způsobem přirozeným, ale veškeré mé úsilí bylo marné.

Možná, že hlavní příčinou nezdaru bylo neobyčejné mé rozčilení, neboť přes všechnu střízlivost, s jakou jsem odedávna pohlížel na vše zdánlivě nevysvětlitelné, tanuly mi tentokráte na mysli i výklady absurdní a musím se upřímně vyznati, že duch můj bloudil po nějaký čas i v záhadné říši směšné, pošetilé pověry.

Zdravý smysl posléze přece zvítězil; ale zázračnou změnu nemohl jsem nikterak vysvětliti.

Nutný následek toho byl, že k ránu, když jsem se byl poněkud utišil, počal jsem znovu pochybovati.

Dlouho však jsem v pochybnosti nezůstal. Sotva první zásvit pošmourného dne vnikl do mé jizby, zaklepal kdosi na dvěře, a když jsem otevřel, doručil mi jakýsi hošík malý lístek a nepromluviv ani slova odkvapil.

Otevřev chvatně lístek četl jsem následující:

„Duše má nejmilejší!

Možno-li Ti, zapomeň na vše, co se mezi námi bylo přihodilo.

Odpusť, že jsem Tě včera nechala v pochybnosti. Byla jsem překvapena; nenadálat' jsem se, že setkám se s Tebou...

Možno-li Ti zapomenouti, možno-li Ti prominouti, čím jsem vědomě nebo nevědomě já Tobě ublížila, navštiv mne, prosím Tě snažně, v domě zemřelého mého pěstouna.

Tvá Ismena.“

Lístek ten byl patrně psán v největším rozčilení, ale vzdor tomu poznal jsem písmo Ismenino na první pohled.

Ani okamžik se nerozmýšleje vydal jsem se na cestu k Ismeně, bych vyplnil její přání.

Nechav přítele klidně spáti, pospíšil jsem, co možná nejrychleji.

Bylo pošmourné nevlídné jitro; obloha byla zakaboněna a ulice, kterými jsem šel, doposud skoro liduprázdný. Šel jsem touže cestou, kterou jsem se před lety ubíral s přítelem poprvé k bytu Ismenina pěstouna, bych tam měl první svou soukromou přednášku.

A jako tenkrát, počalo mi býti i nyní vždy nevolněji, čím více jsem se blížil k cíli své cesty. Když jsem se octnul před domem, zmocnila se mne taková úzkost, že bych se byl raději vrátil, nežli do domu vstoupil.

Leč touha po žínce přemohla tuto moji úzkostlivou nerozhodnost. S tlukoucím srdcem vešel jsem do domu a zaklepal na dvěře, které druhdy vedly do komnaty Ismeniny.

V témže okamžiku připamatoval jsem si, že byla Ismena po smrti pěstounově vlastně z tohoto domu zapuzena; ale jemným ženským hlasem uvnitř komnaty pronešené slovo „Vejděte!“ přerušilo další reflexe.

Otevřev dvěře vešel jsem.

Octnul jsem se v komnatě Ismenině, ale nyní zcela jinak a mnohem nádherněji ozdobené nežli za živobytí pěstounova. Všady panoval vzorný pořádek, každá nepatrnost svědčila o vybroušeném vkusu.

U okna, vedoucího na ulici, stála něco přes třicet roků stará ženština v smutečních šatech. Bledá, pouvadlá tvář její byla truchliva; černý vlas poněkud prořídly a prošedivěly a jen hluboko v důlkách zapadlé černé oko plálo ještě mladistvým ohněm.

Dle všeho byla to družka Ismenina, které jsem si byl v Týnském chrámě hrubě ani nevšimnul.

Zhlédnuvši mne odpověděla na mé pozdravení sotva pozorovatelným ukloněním, načež popošedši několik kroků otevřela mlčky dvěře, vedoucí do vedlejší komnaty.

Avšak i tato byla prázdná; vešel jsem tedy kvapným krokem do komnaty třetí. Nežli však jsem se poohlédl, spočívala Ismena v mé náruči...

Nebyl to klam, nebyl to přelud, nýbrž nepopíratelná skutečnost...

Vždyť cítil jsem ty ohnivé rty, jak vášnivě mne líbaly, vždyť tulil jsem to štíhlé tělo k rozvlněným nadržům – líbal alabastrové čílko i svěží růžová líčka divuplného lesku – pohrával si v tom hustém, zlatoplavém vlase, jenž splýval jí po šíji – hladil tu běloučkou oblou ručku a díval se v to hluboké temně modré oko s rozkoší takřka šílenou...

A čím mi byla v těchto okamžicích nejblaženějšího rozechvění Ismenina zpráva, že naleznuvši závět' pěstounovu, stala se univerzální dědičkou značného jmění jeho?

Vyslechl jsem zprávu tu s jakýmsi uspokojením, ale chladně, neboť veškerou moji mysl bylo zaujalo nevyličitelné shledání se s vroucně milovanou žínkou.

Po čem jsem byl tak dlouho toužil, konečně vyplněno.

Měl jsem opět svou žínku, které jsem byl tak brutálním způsobem ublížil, žínku, která byla na vše příkoří, které jsem jí byl způsobil, zapoměla.

Ale nebylo to již to suchoučké, útrpnost budící stvoření, které druhdy, když v osamělých chvílích tanula mi na mysli vidina mé obraznosti, budívalo v mé duši lítost, nýbrž čarokrásná dívka s výrazem nevýslovné lahody ve svěží tváři, žínka, jejíž každé slůvko, ba každé hnutí bylo svědectvím nezměrné, horoucí její lásky...

Teprve později pochopil i ocenil jsem úplně dosah Ismeniny zprávy, že stala se dědičkou jmění pěstounova. Stalť jsem se tím člověkem úplně neodvislým, člověkem, kterýž po dlouholetém odříkání mohl zrealizovati veškerá, byť sebe smělejší přání svá...

Znamená-li slovo blaženost vyplnění veškerých přání, byl jsem blažen skutečně. Ale vypsati nebo nastíniti duševní můj stav, jest naprosto nemožno. Nepodařiloť se vylíčení nejvyššího blaha lid-

ského ani duchům největším, neboť Dante, který přece tak mistrně dovedl vylíčiti duševní a tělesná muka a utrpení v nedostížitelném „Pekle“, nedovedl ve svém „Ráji“ blaženost a štěstí vylíčiti nežli črtami poměrně mdlými, neurčitými...

* * *

Shledav se s toužebně želanou zínkou a stav se člověkem samostatným domníval jsem se, že budu také trvale šťastným. Očekávalť jsem od změny poměrů zevních také změnu duševní, ale vbrzku jsem se přesvědčil, že zůstal jsem co do povahy tímže člověkem, jakým jsem byl dříve.

Měl jsem za to, že teprve nyní budu moci žítí v pravém a důstojném toho slova smyslu, ale přes pouhé plány a projekty k novému životu, přes pouhé přípravy jsem nedospěl...

Touha po nádheře, která mě druhdy tak často rozchvívala, pozbyla své intenzivní síly; přivykl jsem nádheře, v které jsem nyní žil, úžasně rychle. Ale také Ismena zůstala mi na vzdor své zázračné změně jen tím, čím mi bývala druhdy...

Chtěl jsem samočinně zasáhnouti v plný život, chtěl jsem svrhnouti svou nesmělost a ostýchavost, chtěl jsem vždy a ve všem jednati jen po zralém uvážení dle vlastní své vůle a již nikdy více nechtěl jsem se dáti nahodilými okolnostmi vésti nebo popoháněti – ale vše zůstalo při pouhém pokusu.

Základní rysy mé povahy byly příliš ustáleny, než aby byla podstatná jich změna možná tak rychle, jak jsem očekával.

Vzdav se odvislého svého zaměstnání, oddal jsem se zamilovanému svému studiu v obou hlavních směrech se zálibou a horlivostí mladistvého nadšence. Skoupil jsem pomůcky, kterých jsem se mohl dopídit, konal jsem časté cesty do měst blízkých i vzdálenějších, slovem ukájel jsem touhu své výhradně jen dle vlastní libosti.

Studium, tímto způsobem prováděné, zpočátku mi lahodilo, později však stalo se mi lhostejnějším a zanedlouho netěšilo mě jinak nežli jako před lety, když jsem býval stísněn poměry životními.

Toliko jedinou nápadnější změnu zpozoroval jsem u sebe dosti záhy: jakýsi, druhdy skoro nikdy nepocítěný poklid a jakousi jistotu v myšlení a konání. Ale přes to vše vyhledával jsem vbrzku zase se zvláštní zálibou samotu, kde oddával jsem se s rozkoší neplodnému snění, jako dříve...

Žil jsem s Ismenou v domě, jenž jí byl dědictvím připadl.

Příteli malíři přenechal jsem svůj byt, z něhož jsem nevzal kromě svých sbírek a preparátů lučebních praničeho.

V novém bytě navštívil nás přítel jen jednou. Byv mnou pozván k návštěvě, spatřil Ismenu a poznal v ní čarokrásný zjev, s kterýmž se byl setkal v Týnském chrámě a dle něhož dokončil kopii Murillovy madony. Ale od té doby vyhýbal se důsledně našemu domu.

Veškeré naše zvaní, by nás častěji navštívil, bylo marné; počalť vésti život samotářský a jen časem vídal jsem jej projíti ulicí, v které jsme bydlili nebo z pozdálčí někde na procházce, aniž bych s ním byl mluvil...

S Ismenou byla se stala v ohledu duševním i tělesném změna velmi podstatná.

Druhdy tak mírná a tichá žena stala se ženou životní slou překypující, ženou vášnivě, ba šíleně milující.

Každý pohled, každé políbení její bylo svědectvím, že dřívější mírná povaha její byla se změnila v netušený plamen náruživosti. V druhdy tak mírné a senzitivní duši bylo nyní cosi nezkrotitelného, cosi vášnivě divokého.

Veškeré konání její dělo se s jakýmsi chvatem.

Nejnápadnější byla mi veselá mysl, bujará svěžest a takřka bezpříkladná neumdlenost Ismenina. Mohlať býti svědkyní případu sebe truchlivějšího, mohla slyšeti vypravování nebo líčení sebe smutnější, svěží veselý rozmar její nebylo možno nikdy na déle pře-

rušiti; mohlať konati cokoliv a jakkoli dlouho, mohla podniknouti cestu jakkoli svízelnou a namáhavou, unavenost a umdlení tělesné nebo duševní nebylo na ní nikdy pozorovati.

Bylať pravá rozkoš vídati čarokrásnou tuto bytost neustále jen s blahým úsměvem štěstí v milostné tváři, bylot' cosi nevýslovně milého a poutavého ve společnosti podivné této čilé, zdravé, svěží ženy, jejíž hladké čílko, jejíž hluboké, temně modré oko nezachmuřila nyní ni nejmenší nevole, ni nejnepatrnější stín hněvu nebo zármutku...

Druhého nebo třetího dne po opětém našem shledání se vypravovala mi Ismena v souvislosti některé podrobnosti ze svého života, jež byla trávila po vypuzení svém ode mne.

Bylať to dlouhá řada duševních útrap; ale Ismena vypravovala nyní vše s takovým klidem, jako by muka ta nebyla prožila sama, nýbrž jako by vypravovala o trapném, ale kratičkém snu, jenž jí byl před drahnou dobou na několik okamžiků mysl zachmuřil.

Toliko při vzpomínce na poslední zápas vroucně milovaného svého dítěta nemohla se ubrániti bolesti; v krásných očích jejích zaleskly se slzy a hlas její chvěl se hlubokým vnitřním pohnutím.

„Bylo to k večeru,“ vypravovala Ismena, „když dítě naše na věky zavřelo svá milá očka...

Zemřelo v téže jizbičce, v které jsem se byla zrodila, a na témže místě, na kterém jsem před lety sama zápasila již se smrtí.

Zpočátku dívala jsem se jaksi tupě na vychládající mrtvolu; ale když jsem si připamatovala, že hlavní příčinou smrti dítěta mého bylo mé hoře, když jsem si připamatovala původ a příčinu svých útrap, když jsem si připamatovala, že ještě před několika okamžiky seděla jsem s živým dítětem svým před domkem na stezce, vedoucí na hradby, s kterýchž, jak se mi zdálo, díval jsi se na nás, když jsem si posléze připamatovala poslední nezaviněné tělesné utrpení ubohého našeho dítěta, zmocnila se mne bolest takřka šílená, tak že se mi zdálo, že se mi musí prsa bolestí rozskočiti.

Mimo nadání hoře a zármutek můj tentokráte příliš dlouho netrvaly.

Znáš mne příliš dobře, než abych ti musila připomínati, čím mi dítě naše bylo, a proto tím nesnadněji pochopíš, když ti povím, že v průběhu měsíce po smrti našeho dítěte stala se se mnou i v ohledu duševním nepozorovaně změna tak zvláštní, že vzpomínala jsem na dítěte naše jen zřídka kdy v bolesti a zármutku, nýbrž skoro vždy jen asi tak, jako by to bylo zemřelo dítěte cizí a neznámé...

Bývaloť mi totiž, jako by mne byl ovanul zázračně osvěžující dech jara; počalať jsem povlovně okřívati a síliti, zachmuřená mysl má počala se znenáhla vyjasňovati a místo dřívějších chmurných reflexí a smutných vzpomínek zaujaly myšlenky neobyčejně svěží a nadějně.

V první době jsem si změny té skoro ani nevšimla, později snažila jsem se ji rozličným způsobem vysvětliti.

Nějaký čas jsem se tomu bránila. Dřívější mé hoře a beznadějnost byly se mi staly skoro milými; bylať jsem jim uvykla a nerada jsem se s nimi loučila. Ale vůle má byla málo mocnou proti tajemné, zázračně osvěžující síle, která veškerou moji bytost znenáhla sice, ale stále a vytrvale měnila.

Časem arci dostavily se i vzpomínky smutné, ale přeletly vždy jen jako lehký stín..."

Ismena na několik okamžiků se odmlčela.

Chtěl jsem o podivné této její změně pronésti svůj náhled, ale nežli jsem promluvil, pokračovala žínka ve svém vypravování.

„Nesmím ti zamlčeti, že právě téhož večera, když dítěte naše zemřelo, dověděla jsem se, že stala jsem se dědičkou veškerého jmění po zemřelém pěstounu. Zpočátku připisovala jsem duševní svou změnu této okolnosti, ale mýlila jsem se..."

Snad se ještě pamatuješ, že osudného jitra, když jsem tě opouštěla, vzala jsem s sebou také medailonek s madonou Murillovou a vázané expliky tvé první přednášky, jež jsi mi byl daroval na památku?

Jak víš, neměla tvoje přednáška na mne kýženého účinku. Naopak vzbudila ve mně odpor, ba nenávist k zamilované vědě pěstounově, a sice v takové míře, že štítila jsem se i vědeckých knih lučebních.

Připomenuté expliky tvé přednášky byly mi milý co upomínka, ale přece, jak víš, nikdy jsem jich neotevřela, bych v nich čtla.

Jak jsi mi je doručil, tak zůstaly ležet v mé schránce na knihy – nečteny a mnou nikdy neotvírány.

V jizbičce na Novém Světě měla jsem je uloženy u dveří na malé poličce, na kterou již v době, když jsme jizbičku tu obývali společně, ukládala jsem, jak ti známo, věci nejmilejší a nejdražší. Také medailonek byl na této poličce...

Možno-li ti, vmysli se aspoň poněkud v duševní můj stav, když trávila jsem první noc u mrtvoly svého dítko.

Byla tichá podzimní noc. Měsíc byl skoro v úplňku a jako tenkrát, když matka má dohnána ku skutku nejzoufalejšímu, hořel na starodávných kachlových kamnech kahánek a snívá zář měsíce, padajíc okénkem do jizby, tvořila na vyšlapané podlaze širokou, světlem kahánku nažloutlou prouhu.

V Jelením příkopu panovalo hluboké ticho, jen Brusnice hrčela z temna jako vzdálený vodopád a časem zazněly tichou nocí přeškakující tóny loretánských zvonků...

Dlouho seděla jsem bez pohnutí u mrtvoly svého dítko a povlovně vkrádala se pustá beznadějnost v moji duši.

Vše na světě bylo mi lhostejno a odporo, a rovněž tak jako mé matce zdálo se mi, jako by mě byly obestřely mrákoty.

Myšlenky a vzpomínky míhaly se mi v duši v chaotickém vlnění, jako příšerné stíny. Znenáhla nabývaly mlhavé obrazy určitosti a barvivosti; v duši mé vystupoval obraz za obrazem...

Připamatovala jsem si jako druhdy matka má nejhlavnější momenty svého života, a teprve tentokrát pochopila jsem úplně nejen děsný duševní stav mé matky, nýbrž i pohnutky, které ji dohnaly k skutku nejzoufalejšímu.

Kdo podobná duševní muka neprožil, nezná a nepochopí nikdy démonické jejich síly.

Nevím, jak bych duševní stav svůj vylíčila, ale tolik jest jisto, že kdyby bylo tenkrát vedle mrtvého mého dítěte klidně dřímalo druhé, rovněž tak milé mé dítě – nebyla bych jinak jednala než jako má matka...

Znalat' jsem pravou příčinu smrti svého dítěte – svou ohyzdnost...

Promiň, že nyní, když jsem nabyla úplného poklidu, připomínám pravou příčinu všech našich útrap. Nezmiňovala jsem se o ní před tebou, ačkoli jsem si jí byla vždy úplně vědoma. Tys však se nikdy ani slůvkem nezmnínil a já nemohla jinak než jednati po tvém příkladu.

Neušlot' mi, že právě jen moje ohyzdnost ztrpčuje ti život, že bráníš se proti předsudkům všeho druhu, seč můžeš, ale že veškeré tvé úsilí jest marné. Cítlat' jsem příliš dobře, že činíš si násilí, že snažíš se chovati se ke mně, jak ti rozum a cit káže, ale přece jsem nemohla nepozorovati duševních muk tvých.

Lítost má byla nevýslovná a tím bolestnější, čím více jsem cítila nutnost skrývati ji před tebou.

Již dávno před tím, nežli jsme se rozloučili, byla jsem přesvědčena, že život, jaký jsme vedli, nemůže trvati dlouho, a již tenkrát předvíдалa jsem katastrofu, která nás později rozloučila.

Když jsem bývala o samotě, plakávala jsem hořce a usedavě celé hodiny. Mnohdy strávila jsem celé večery v trapném přemítání; ale čím více jsem přemýšlela o divném poměru tvém ke mně, tím více jsem nabývala přesvědčení, že jinak býti nemůže...

Jak často vzpomínala jsem si v těchto osamělých chvílích na jednu z nejzajímavějších našich rozmluv, nežli jsme se stali přáteli důvěrnějšími!

Tys četl tenkrát starší jakýsi rukopis, jakési teoretické pojednání o kráse, jejím vlivu a oprávněnosti. Mluvili jsme o trapném osudu nevinné škaredosti, o lidských předsudcích a snažili se uvésti vše v jakýsi soulad s tak zvanou harmonií světa...

Mnohá z tvých reflexí, mnohý z tvých výroků byl mi tenkrát úplně temný a nepochopitelný, ale později počínala jsem je chápat a děsila se konsekvencí, jež mohou mít pro mne i pro tebe vzápětí; neboť předsudky lidské – o tom jsme byli odedávna přesvědčeni – bývají často silnější zásad nejušlechtlejších...

Ale ani v těchto okamžicích neklamala jsem se pravou příčinou našeho rozchodu. Vědělať jsem zcela dobře, že udeřils mne v tvář jen v prudkém návalu rozvášnění, a příčinu dalšího tvého chování neshledala jsem v závěrečném vypravování o životě a otci svém, nýbrž v tvých povšechných názorech o kráse...

A jedině z této příčiny mohla jsem ti vše prominouti a byla bych ti prominula i více ještě, poněvadž jsem byla přesvědčena, že za takových okolností jen trpělivost, oddanost a mírnost mohou aspoň poněkud zmírniti rozpoutané vášně...

Vše to připamatovala jsem si u mrtvolky svého dítěte...

Leč odpusť, že jsem odbočila od hlavní věci! Chtěla jsem připomenouti, jak lhostejným byl mi svět i život; ale těkavá mysl má svedla mne i tentokrát zase k mlhavým, mělkým reflexím..."

Poté Ismena se odmlčela; ale po dávném zvyku svém počala po malé chvíli s chvatem dále vypravovati:

„Mimoděk vzpomněla jsem si krátce po půlnoci na medailonek s Murillovou madonou. Vstavši od mrtvolky, u které jsem byla několik hodin takřka bez hnutí proseděla, přišoupla jsem malou stoličku ku stěně a vystoupivši na ni počala jsem na policiče hledat medailonek.

Našla jsem jej v několika okamžicích; leželať vedle tvých explik.

Ale když jsem po něm sáhla, zachvátila mě patrně následkem předcházejícího dlouhého sedění malá závrať. Chtěla jsem se zachytit policičky, ale ruka se mi smekla a srazila zaprášené tvé expliky.

Závrať má na štěstí hned pominula.

Seskočivši ze stoličky rozhlédla jsem se kolem sebe. Expliky tvé, jež jsem nebyla dříve nikdy otevřela, ležely na zemi otevřeny a opodál v osmerku složený arch papíru.

Zvědavě sáhla jsem po něm a rozevřevši jej, spatřila jsem, že to poslední vůle mého pěstouna. Zpočátku čtla jsem ji jaksi nedůvěřivě, ale připomenouc sobě pěstounovo podivínství, vysvětlila jsem si případ ten zcela přirozeně. Znaje můj odpor k lučbě a věda, že expliky tvé nebyly mnou ani jednou otevřeny, uložil do nich poslední svou vůli patrně v úmyslu, bych – až je snad někdy náhodou nebo zúmyslně otevru – poznala, jak vřele si přál, bych přilnula k zamilované jeho vědě.

Podivínské toto uložení poslední vůle mě tedy nepřekvapilo, ale okolnosti, za kterýchž jsem ji byla našla, zvláště pak moment, že byl toho opětně příčinou medailonek, zaměstnávaly mou mysl po delší dobu a zajisté se nepodivíš, že mi tenkrát napadla též mnohá myšlenka více méně pověřivá.

Později jsem si arci veškerou zázračnost obrázku vysvětlila zvláště ní, neobyčejnou, ale přece přirozenou okolností.

Zvednuvši ze země tvé expliky, oprášila jsem je a položila na stůl. Nějaký čas přecházela jsem po jizbě, zaměstnávajíc se v myšlénkách poslední vůlí pěstounovou; pak jsem zasedla ku stolu a mimovolně počala jsem se probírat v tvých explikách.

Zpočátku čtla jsem zběžně a povrchně, ale děsný předmět, o kterém v explikách svých pojednáváš, nepůsobil na mne tentokráte ani dost málo odporně...

Jakž bylo také možno děsiti se smrti v mých okolnostech? Cítitaiť jsem, že by mi byla vítanou.

Počala jsem číst pozorněji a takřka s rozkoší kochala jsem se v tvém líčení děsné smrti otrávením...

Z chaotického vlnění myšlenek vyhoupla se posléze zcela jasně a určitě myšlenka samovraždy co jediná spása v mé beznadějnosti...

Náhodou však jsem obrátila několik listů kupředu a počala čísti stať výhradně vědeckou, na kterou jsem se už více nepamatovala.

Mezi čtením počala jsem se chvěti... Srdce počalo mi prudce bít, krev hnala se k hlavě a zase zpět k srdci... Bylo mi, jako bych tušila nějaké neštěstí...

Náhle jsem vyskočila prudce od stolu a chvátala k svému dítěti...

Bylo chladné jako led... Vzala jsem je do náručí, a tulíc je k bouřlivě tlukoucímu srdci, šíleně jsem je líbala...

Zdálo se mi, že nemohu uvěřiti myšlenkám, jež byly ve mně při čtení vznikly, a přece bylo vše tak jasné, tak prosté, tak nezvratné...

Duševní stav můj byl v okamžicích těch strašný.

Byloť mi asi jako zoufalci se smrtelnou ranou v prsou, když náhle zpozoruje, že příčina zoufalosti byla úplně bezpodstatná...

Plakala jsem, rvala jsem si vlasy, slovem počínala jsem si jako šílená...

Jsem nyní už úplně klidna, ale nemohu ti přece vše vypovědět. Odpusť! Bojím se vyraditi tajemství zoufalého skutku, kterého jsem se byla dopustila z bezměrné lásky k tobě...

Dítě, naše milé drahé dítě bylo na věky ztraceno; ale já počala znovu žít a od té doby, co jsem pohřbila bytost, která mi byla po tobě nejdražší, stala se se mnou znenáhla změna zázračná..."

Ismena umlkla.

Fragmentární zakončení zpočátku tak klidného a poměrně dosti srozumitelného vypravování jejího bylo mi úplně nejasné.

Zázračná změna, která se byla s Ismenou stala, byla nepopíratelná. Ze zakončení jejího vypravování však jsem seznal tolik, že buď zná, nebo se aspoň domnívá znáti původ a příčinu tajuplné změny.

Pronesl jsem tedy několik slov v tomto smyslu.

Ismena neodpověděla.

A jako druhdy, když jsem se jí otázel, odkud pochází úzká, krví podlitá prouha na jejím krku, upřela na mne i tentokráte výrazné své oči, a ovinuvši pak rychle své ruce kolem mé šíje, přitiskla mě prudce k svým kyprým nadržům a počala mne vášnivě líbat...

V krásných očích jejích zaleskly se slzy, a místo vysvětlení zašep-
tala jen zvědavě:

„Pro vše, co ti drahého, miláčku – neptej se, nežádej vysvětlení!“
Slova ta dostačila.

Od té doby jsem se Ismeny nikdy více neoptal.

* * *

Minulo několik týdnů...

Žil jsem s Ismenou takřka v úplné odloučenosti. Toliko družka
její, kterou jsem byl spatřil s Ismenou v Týnském chrámě, bývala
naší společnicí.

Ale od okamžiku, když mi Ismena sdělila, že to ona černobrvá,
bledoučká slečinka, která byla na mne o prvním setkání se s Ismenou
v botanické zahradě, učinila tak hluboký dojem, bývalo mi v její spo-
lečnosti nevolno a úzko.

Tanulť mi vždy na mysli tehdejší a nynější rozdíl mezi ní a Ismenou.
Před několika roky ještě čarokrásná dívka, plná nadějí – a nyní již
pouvadlá, stárnoucí paní, obírající se jen myšlenkami o smrti!

Osud její byl prostičký.

Provdalať se za sličného hulánského důstojníka, s kterým jsem
byl jako hoch svou tělesnou sílu měřil, a byla krátký čas šťastnou.
Roku 1859 padl choť její ve válce v Itálii. Od té doby žila z malé pen-
zičky, a setkavši se později s Ismenou, stala se věrnou její družkou.

Prostičký, a přece tak truchlivý osud její hluboce mě dojímal.
Kdykoli jsem ji zhlédl, připomenul jsem si vždy její slova: „I země
má své právo!“ která v mé duši budila trapnou ozvěnu... Neboť
právě tak jako uvadla krása černobrvé dívky, uvadne zanedlouho
i krása Ismenina a země, ta chladná, neúprosná země přihlásí se
o své právo...

V tu dobu arci jsem ještě ani netušil, že přihlásí se tak úžasně
záhy...

Mimo dům v Praze zdělila Ismena po svém pěstounu také malý stateček, několik hodin cesty od rodiště své matky.

Byl jsem tam před lety s Ismenou a jejím pěstounem několikrát a stateček i okolní krajina nemálo se mi líbily. Dohodli jsme se tedy, že strávíme v něm ještě těch několik pěknějších podzimních dnů, jež zbývaly do příchodu zimy a byli bychom tam odejeli společně, kdyby mě nebyla právě v té době uspořádaná výstava akvarelů lákala do Vídně.

Ismena odejela tedy na svůj stateček se svou družkou, já pak do Vídně se slibem, že přijedu za několik dní za nimi.

Bylo to v polovici měsíce října.

Ve Vídni strávil jsem týden. Ismeně psal jsem každý den a každý den dostával jsem také od ní list.

Byl jsem tedy úplně bez starosti.

Když však jsem se už chystal k odchodu, došel mne telegram, že Ismena ochuravěla, bych se vrátil bez odkladu.

Nenadálá zpráva ta mne polekala.

Uposlechl jsem. Nezdřev se nikde bez nutné příčiny ani okamžik, přibyl jsem za krásného podzimního večera do statku Ismenina.

Seskočiv z povozu letěl jsem přes dvůr přímo do komnaty, v které druhdy Ismena bydlívala.

Nemýlil jsem se – našel jsem žínku svou skutečně: leželať na loži. Vedle lože stála družka její a neznámý obstarožný muž, patrně lékař...

V komnatě panoval zvláštní přísvit. Záclony byly spuštěny a žlutavé paprsky k západu se chýlícího slunce vnikaly jen kradmo do komnaty.

„Probůh, co se stalo!“ vzkřikl jsem s úzkostí.

Neznámý muž obrátiv se ke mně pravil chladně:

„Křeče jsou vždy prudší, mdloby opakují se vždy častěji; stav ten trvá již po tři dny...“

Beze slova strhl jsem záclonu u okna, u něhož stálo Ismenino lože a pohlédnuv na svou žínku zavrával jsem.

Ležela naznak se zahmouřenýma hluboce vpadlýma očima; potem zvlhlý obličej její byl siný, dech obtížný a ručka, kterou měla na podušce, byla zmodralá...

Na první pohled poznal jsem symptomy otrávení...

„Jakých protiléků jste užil?“ optal jsem se kvapně lékaře.

„Magnesie a hydrátu kysličníku železitého,“ zněla určitá odpověď. „Nemocná udala sama jed...“

Věda, že jiných protiléků není, čekal jsem, přecházející prudce po komnatě, podaří-li se lékaři žínku ještě vzkříšiti.

Všechny symptomy nasvědčovaly tomu, že se to podaří.

Zanedlouho probrala se Ismena z mdloby. Zpočátku začala blaболiti a pomalu smyslů nabývati; teprve po několika minutách mě poznala a lehýnký úsměv přeletěl zsinálou její tvář.

Třásla se na celém těle. Když počala mluvit, chvěl se jí hlas. Vše jevílo nevýslovnou mdlobu, malomyslnost a úzkost. Přece ale se ještě vzpamatovala.

Vzal jsem ji za ruku – byla studená jako led...

„Odpusť!“ zašeptala posléze bolestně. „Tak brzkého konce jsem se nenadála.“

„Co se stalo Ismeno, rci?“ tážu se s úzkostlivým chvatem.

„Nic, miloušku – nic!“ dí Ismena jako ve snu... „Měla jsem nešťastnou myšlenku... Poslala jsem medailonek svému otci... Odpusť, prosím tě...! A teď se mi zdá, že jen proto musím umřít...“

„Utišiš se, duše drahá,“ odpovídám s nuceným klidem.

„Jen jednomu přání mému vyhov!“ počala Ismena po chvíli mdlým, chvějícím se hlasem. „Nedívej se na můj poslední zápas... a navštiv mého otce...! Pověz mu, že vzpomínám na něho v posledních okamžicích života... Popros jej, aby mi odpustil, že jsem mu poslala obrázek, jež byl před lety dal na památku mé matce... Popros ho, by mi jej vrátil...“

„Vyhovím všemu, až jen se pozdravíš,“ pravím konejšivě.

„Ne, ne!“ zvolala Ismena náhle s napětím veškerých sil, snažíc se vztyčiti se.

„Vím, že se již neuzdravím... ale prosím tě, vyhov mému přání – bez odkladu... Mám úzkost, nevýslovnou úzkost... Zdá se mi, že žádám od tebe něco pošetilého... ale úzkost má budiž omluvou... Zdáť se mi, že jen proto musím umřít, poněvadž jsem bez zázračné bohorodičky... Neklň mi, nezlořeč mi – nesměj se mi...! Má duše – mé srdce... vždyť nevím, co mluvím... Nevím, čeho si přeju... Nevím, a přece... Prosím tě snažně, zapřísahám tě...“

Klesla do podušek. V ztrhaném zraku jejím chvěla se němá, úpěnlivá prosba...

Pohledu tomu nemohl jsem odolati.

„Půjdu!“ pravil jsem rozhodně.

Ismeninou zsinanou tvář přeletl lehýnký úsměv uspokojení.

„Půjdu!“ opakoval jsem skloniv se k Ismeně, bych ji políbil.

Namáhavě ovinula žínka své ručky kolem mé šíje; políbení její bylo chladné, mrazivé...

„Odpust', že umírám,“ zašeptala... „Smrtí svou jsem sama vinna... Však ne...! Má láska k tobě...“

„Jak to, má duše?“ tážu se.

„Vše – vše ti povím,“ dí Ismena namáhavě... „Ale nemohu už – věř, že nemohu...“

A po dlouhé chvíli dodala:

„V mém kufříku – najdeš osudné své expliky... Na stránce třicáté...“

„Nechápu, jak možno z mých explik...“ pravil jsem.

Ismena neodpověděla již srozumitelně. Slyšel jsem ještě jen slova:

„Na stránce třicáté – expliky...“

Opětná mdloba vyžadovala pomoci lékařovy.

Zatím, co Ismeně lékař a družka její přispěli, odtrhl jsem víko kufru a naleznuv své expliky, s chvatem jsem je otevřel.

Na stránce třicáté bylo červenou tužkou poznamenáno následující místo:

„Ze sloučenin arsenu s kyslíkem vyniká na pohled úplně nevinný, obyčejnému porcelánu podobný otrušík, v obecném životě arsenik zvaný.

Je to jeden z nejrozšířenějších a zároveň také nejprudších jedů. Již desátý díl gránu účinkuje škodlivě, kdežto jediný grán v několika dnech a několik gránů již v několika hodinách může mítí vzápětí bolestnou smrt.

Lučebně-fyziologický účinek otrušíku na živý organismus je sice už dávno znám, ale příčiny účinku toho jsou doposud tajemstvím.

Kdož nezná pověstí o báječných nápojích lásky a rozličných kouzelných prostředcích, které jsme uvykli pokládati za pouhé výmysly lehkověrných, pověřčivých dob a národů? Uvykli jsme nepřikládati jim víry; ale ve světle vědy nabývají báje ty podstaty.

Tak jest účinek otrušíku na živý organismus téměř zázračný. V menších dávkách a pravidelně užíván působí konejšivě na nervy a usnadňuje dýchání, takže i lidé dušní mohou bez namáhání a bez velkých obtíží po mnoho hodin stoupati do vrchu. Co toho příčinou, arci není ještě na jisto postaveno a má se za to, že působí tajemná tato látka na plíce v takové způsobě, že plíce nevyučují tak velké množství kyseliny uhličnaté, takže k dýchání dostačí méně kyslíku nežli dříve. Následek toho jest, že tukovité látky pokrmů, kterými se druhy nahražovala plícemi absorbovaná kyselina uhličnatá, usazují se v sklípkovatině pod kůží, čímž tělo ztuční a kůže stane se čistou, hladkou a mladistvě svěží.

Z té příčiny – vypravuje anglický lučebník Johnston – užívají mnozí jedu toho ku zvýšení tělesné krásy, a zajímavo jest pozorovati, v jak podivuhodné míře mnohdy účele svého dosáhnou. Pleť jejich stane se čistou a svěží, tělo poněkud ztuční a celý organismus nabude neobyčejné svěžesti, pružnosti a síly.

Na doklad toho uvádí Johnston svědectví dr. Tschudyho, jenž vypravuje následující případ z lékařské praxe:

Jistá zdravá, ale bledá a suchoučká dívka zamilovala si mladého hochu, kterýž jí byl nakloněn. Chtíc miláčka svého ještě více upoutati, vzala útočiště k užívání otrušíku a užívala ho v nepatrných dávkách několikrát v týdnu.

Kýžený účinek zanedlouho se dostavil. V několika měsících zesílila, pleť její nabyla svěžesti, tváře zčervenaly, slovem z bledé, suché dívky stala se dívka neobyčejně sličná. Aby účinek ten zvýšila, požila dívka neopatrně větší dávku jedu toho a stala se tak obětí své ješitnosti a šílené lásky; zemřelať v strašných bolestech otrávením...”

Dále jsem nečetl.

Kniha vypadla mi z ruky... Byl jsem zdrcen.

Několik těchto řádků vysvětlilo mi vše: zázračnou změnu, která se s Ismenou stala, i nutný, neodvratný její následek – děsnou smrt...

K dalším reflexím nezbylo mi času.

Ismena byla se opět vzpamatovala. Blabolíc volala mne jménem.

Hlas její zněl ztemna a úzkostlivě se chvěl. Oči měla ještě v sloupu, a teprve když se byla na mne po delší čas upřeně dívala, poznala mne.

„Nedívej se na můj poslední zápas!“ zaúpěla posléze bolestně. „Prosím tě, zapřísahám tě...! Vyplň poslední mé přání...! Přines mi od otce zázračný medailonek... Nemohu umřít... vím, že neumru, dokud medailonek nebudu zase mítí...”

Následující slova byla opět nesrozumitelná.

Ismena upadla opět v mdlobu; křečovitá bolest zhyzdila čarokrásnou její tvář...

Až dosud díval jsem se na vše, co se kolem mě dělo, jaksi tupě a bezcitně, jako by ani nebylo možno, že umírá přede mnou vlastní má žínka...

Však náhle projela mi duší myšlenka, že bezduchá hmota vítězí tu nad duchem, že tatáž mrtvá hmota, která byla za jistých okolností slaboučká, vetchý organismus zázračně osvěžila, za okolností jen nepatrně změněných životaschopný organismus ten bez milosrdenství násilně ničí...

V okamžiku tom pocítil jsem úplně malomocnost lidskou... a bolest – nevýslovná bolest sevřela křečovitě má prsa... Ještě jednou pohledl jsem na svou žínku a beze slova opustil jsem kvapně komnatu, bych vyplnil poslední přání Ismenino.

V témže povoze, v němž jsem byl asi před půl hodinou přijel, odejel jsem směrem k vesničce, v které dlel Ismenin otec.

Nadešel tichý, lunojasný večer podzimní. Povoz jen letěl, ale já přece ještě pobádal kočího k většímu spěchu...

Myšlenky mé byly u Ismeny...

Zanedlouho počala se obloha zatahovati mraky. Prudký vichr ve výši mrskal temné mraky před sebou, kdežto v krajině panovalo ticho takměř hrobové. Jen časem zašelestil větřík v žlutnoucím listí stromů nebo zasvištěl v strništi podle silnice.

Vbrzku zahalily mraky i měsíc – jel jsem tudíž skoro čirou tmou...

Půlnoc byla již nedaleko, když dorazil jsem k cíli své cesty.

Z noční tmy vystupovaly příšerně tmavé obrysy pohorské vesničky. Dojel jsem k prvním chatrčím a nevěda, kam se obrátiti, seskočil jsem z povozu.

Ve vesničce bylo vše v hluboký spánek pohříženo. Rozhledna se bystřeji kolem sebe, rozeznal jsem v dáli obrysy kostelní věže.

Zaměřil jsem tedy směrem ke kostelu. Zanedlouho kmitlo přede mnou světlo jako bludička.

Učiniv ještě několik kroků, poznal jsem, že světlo vychází z přízemního okna malého domku těsně podle kostelíčka a malého hřbitůvku...

Přiblíživ se opatrně až k domku, nahlédl jsem oknem do jizby...

Prostičká, nízká to byla jizbička. Stěny bíleny a bez okras; jen na stěně proti oknu visel velký dřevěný krucifix a pod ním hořel malý kahánek.

Jiného jsem v jizbě nepozoroval, neboť veškerou moji pozornost byl zaujal muž, sedící v pohodlné velké lenošce u stolu uprostřed jizby. Vlastně ani neseděl, nýbrž opřen jsa loktem levé ruky o stůl buď dřímal, nebo přemýšlel.

Na stole hořela lampa, vedle ní ležela velká otevřená kniha, opodál kalamář a několik per.

Muž byl oblečen v černý řasnatý šat...

Dle všeho byl jsem u cíle. Muž, kterého jsem viděl, nemohl být nikdo jiný než Ismenin otec.

Žlutavé světlo lampy padalo na jeho tvář, v kteréž, pokud bylo možno rozeznati, zračil se poklid skoro ledový.

V jizbě panovalo hrobové ticho, rušené jen temným zvukem visacích hodin, kterýchž jsem neviděl.

Chvíli jsem se díval oknem, pak jsem zlehka na okno zaklepal. V jizbě zůstala ticho.

Zaklepal jsem tedy ještě jednou; ale spící muž ani se nepohnul. Pohledna pozorněji dovnitř, spatřil jsem v klíně jeho dvě malých, nazelenalých jisker...

Nemoha si to vysvětliti, zbystril jsem zrak.

Teprve po chvíli jsem rozeznal, že muž nespí, nýbrž že má oči otevřené, že dívá se k oknu...

Zaklepal jsem tudíž po třetí. Ale ani tentokráte muž se nepohnul – jen obě jiskřičky v jeho klíne změnily své stanovisko a v mžiknutí oka vyskočila velká černá kočka na stůl.

Protáhla se, zamňoukala a počala se tlamou otírat o hlavu a tvář o stůl opřeného muže.

Kočka jevila neobyčejný jakýsi nepokoj. A kdykoli obrátila hlavu k oknu, kterým jsem se díval, leskly se oči její takřka příšerně.

Bylo mi jaksi nevolno, ba úzko při pohledu na tento prostý, ale přece neobyčejný výjev, neboť muž, kterýž měl oči otevřené, nepohnul se ani nyní, aniž později, když netrpělivě a úzkostlivě mňoukající zvíře dotklo se tlapou svou několikrátě obličeje jeho.

Zaklepal jsem tedy ještě jednou, hlasitěji nežli dříve.

Tentokráte pohnula se kočka, jako by se byla ulekla. Ohlédla se k oknu, pak se protáhla, couvla po stole až k lampě, obrátila se k spícímu muži, jako by se na něho dívala, a přihrčila se, jako když se hotoví ku skoku; hned nato však prudce vyskočila proti muži a zatnula oba přední pazoury v jeho tvář...

Vše se stalo skoro v mžiknutí oka.

Rychlostí blesku udeřil jsem pěstí do okna, takže jsem rozbil několik tabulí.

Ale když jsem hned nato do jizby opět pohlédl, zpozoroval jsem, že jsem kočku zaplašil, ale muž že ani tentokráte se nepohnul.

Tuše nějaké neštěstí, vytrhl jsem okno a skokem octnul jsem se v jizbě i u muže u stolu.

Vzal jsem jej za ruku, abych jej probudil a pohlédl jsem mu do tváře...

Oči jeho byly vypouleny a ruka studená jako led – byl mrtev...

Pustiv jeho ruku zpozoroval jsem, že v křečovitě zatáté pěsti drží medailonek s Murillovou madonou, který mu byla Ismena poslala.

Vyrvav mu jej z ruky rozhlédl jsem se kolem...

Na stole ležela otevřená kniha, do které byl patrně ještě několik okamžiků před svou náhlou smrtí psal.

Byl to deník. Písmo na poslední nedopsané stránce bylo zpočátku zřetelné a pevné, pak již jaksi klikaté a ještě níže skoro úplně nečitelné; nejnižší bylo již jen několik hieroglyfů.

Vytrhl jsem poslední tři stránky, a přesvědčiv se ještě jednou o smrti Ismenina otce, opustil jsem jizbu touže cestou, kterou jsem se v ní byl octnul.

Pospíšiv k povozu vsedl jsem a ujížděl nazpět.

Kdo neplnil ještě nikdy posledního přání umírajícího, nepochopí, co dělo se v mé duši...

Slunce bylo již dávno nad obzorem, když jsem dorazil k statku Ismeninu.

V několika okamžicích octnul jsem se v jizbě ženině.

Zastal jsem Ismenu v mdlobách. Nepoznala mne ani později, když se z mdlob zase probírala. Blabolíc upírala na mne ztrhaný svůj zrak a jen časem bylo lze poznati, že hasnoucí duch její zaměstnává se zmatenými vzpomínkami z dob nejútlejšího mládí.

„Přicházím od tvého otce, Ismeno,“ pravil jsem později, když se mi zdálo, že byla nabyla poněkud smyslů.

Slova ta vzbudila v duši její patrně vzpomínku nejdražší. Lehýnký úsměv přeletěl její tvář a mdlým, chvějícím se hlasem zašeptala:

„Otec – můj otec? – Kde můj otec?“

„Přináším ti medailonek a poslední slova otcova,“ dím hlasitěji. Ismena nepromluvila.

Teprve když jsem jí medailonek ukázal, vztáhla po něm namáhavě ruku a křečovitě jej přitiskla ke rtům.

Ještě jednou šlehnul intenzivněji z mdlého oka jejího zásvit života.

„Ted' mohu umřít –“ zašeptala po chvíli. „Matčino přání vyplněno... a otec na mne vzpomenu... Rci, duše má, co mi vzkazuje otec?“

Vyňav vytržené lístky z otcova deníku, počal jsem čísti.

Ismena patrně vše nechápala. Teprve když jsem četl, jak otec její obdržev nenadále známý mu medailonek vzpomínal ztraceného svého štěstí a žehnal neznámému dítěti svému, zdálo se, že porozuměla.

Blahý úsměv přeletl jí tvář a šeptmo pronesla ještě:

„Ó, drahý – předrahý otče...!“

Slova ta byla poslední.

Četl jsem dále, ale Ismena už praničeho více nechápala.

Se zázračným medailonkem v ruce a s okem na mne upřeným zůstala ještě několik hodin nepohnutě ležeti. Povlovně, ale již nepozorovatelně mizela životní síla její, až vymizela úplně...

Zlatovlasá má vidina – madona Ismena byla mrtva...

Jsem člověk bídny, zbaběle sobecký...

Od smrti Ismeniny uplynulo už několik roků.

Mne k životu a světu už dávno pranic nepoutá, a přece nemám ani tolik odvahy, bych jediným rozhodným skutkem odpoutal se navždy od světa.

Přítel malíř byl zmužilejší...

Zničiv své nejmilejší dílo, kopii Murillovy madony, zavítal jen jednou k osamělému hrobu, v němž tělo Ismenino ztlívalo, a již se nevrátil. Jediné stisknutí spouště revolveru zbavilo jej duševních muk...

Medailonek s čarokrásnou madonou leží v Ismenině hrobě.

Ztratil jsem vše.

I čarokrásná Ismenina tvář vymizela mi již z paměti a jenom časem v okamžicích nejbolestnějších se mi zdá, jako bych viděl na sebe upřené oko Ismenino; ale nikoli s výrazem nevýslovně sladkým, nýbrž kalné, do krve uplakané, jak je byla na mne naposled upřela, když ode mne zapuzena odcházela, aby se vlastním mým návodem z šílené lásky ke mně zasněvila smrti...

Jakub Arbes

Zázračná madona

Ilustrace na obálce Emanuel Arrieta Loaiciga/Shutterstock.com
Redakce Markéta Teuchnerová

Vydala Městská knihovna v Praze
Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. elektronické vydání
Verze 1.0 z 2. 12. 2022

ISBN 978-80-274-2771-0 (epub)
ISBN 978-80-274-2772-7 (pdf)
ISBN 978-80-274-2773-4 (prc)